

ARTI 90

T.C. BAŞBAKANLIK YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Nisan-Mayıs-Haziran

2016

Sayı 14

CAN AZERBAIJAN

Bir Kucaklaşmanın Hikâyesi

FRANSA VE İSLAM BİR YILIN MUHASEBESİ

Kültürel Şehirler
BAKÜ

Alaca Camii

Bizi Takip Edin!

www.ytb.gov.tr

facebook.com/yurtdisiturkler

twitter.com/yurtdisiturkler

youtube.com/basbakanlikytb

T.C. BAŞBAKANLIK
YURTDIŞI TÜRKLER
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

ARTI 90

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın süreli yayınıdır.

İmtiyaz Sahibi

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı adına
Doç. Dr. Kudret Bülbül

Yayın Kurulu Başkanı

Ahmet Atabaş

Genel Yayın Yönetmeni

İsmail Yıldız

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ahmet Alemdar

Yayın Editörleri

Gökhan Duman
Mehmet Cemal Çollak
Caner Süleyman

Yayın Danışmanı

Hulusi Üstün

Görsel Editör

Muhammet Sağlam

Haber Araştırma

Seda Dural
Eda Ertan

Yönetim Yeri

T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Oğuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145
P.K. 06520 Balgat-Çankaya / ANKARA

Tasarım Uygulama

Rihtim Ajans
www.rihtimajans.com.tr

Yayın Türü

3 Aylık Süreli Yayın

ISSN

2146-9571

Basım Yeri

Özel Ofset, Tel: (0312) 395 06 08

Basım Tarihi

Nisan 2016

İletişim:

Tel: +90 312 218 4000

Web: www.ytb.gov.tr

Mail: info@ytb.gov.tr

Dergide yer alan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir. Dergide yer alan yazı ve fotoğraflar kaynak gösterilerek kullanılabilir.

KÜNYE

EDİTÖRDEN

Değerli okurlarımız,

Artı 90'ın 14. sayısı 'Medeniyet Şehirleri - Bakü' kapağıyla karşılıyor okurlarını. Geleneksel Sanatlar serisiyle başlayan özel kapak tasarımlarımızı gönül coğrafyamızı şekillendiren şehirlerle sürdürüyoruz.

Bu sayıda Fransa'nın son bir yılına mercek tutuyoruz. 2015 yılı içerisinde gerçekleştirilen iki terör olayıyla sarsılan Fransa'da olağanüstü hal devam ediyor. Polise geniş yetkiler tanıyan, birçok kısıtlamayı da beraberinde getiren bu sürecin ne zaman sonlanacağı ise halen netlik kazanmış değil.

Fransa'da yaşayan Müslüman toplum oldukça zor bir yıl geçirdi. Müslümanlar, Fransa toplumunun bir parçası olarak terörün her türlüşünü lanetlediklerini ve yaşanan acıyı derinden paylaştıklarını açık bir şekilde deklare etmelerine rağmen kendilerine yöneltilen suçlamaların ve tacizlerin önüne geçemedi. Yeterli kanıtlar olmaksızın yapılan baskınlar, gözaltılar, tutuklamalar... Medyanın ve siyasetin kullandığı ayrıştıncı ve kışkırtıcı dil. Ve Avrupa'nın yıllardır yüzleşmekten kaçtığı sosyal gerçeklikler...

Tüm bu konulara ilişkin değerlendirmeleri Fransa dosyamızda okuyabilirsiniz.

Hasbihal bölümümüzün bu sayıdaki konuğu İstanbul Milletvekili ve TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Mustafa Yeneroğlu oldu. Almanya Türk toplumunun içinden çıkmış biri olarak diasporanın temel sorunlarını ve geleceğini konuştu.

İsviçre de son dönemini hareketli geçiren ülkelerden biri. Halkın çoğunluğu tarafından reddedilen sınırdışı teklifi referandumundan sonra ülkeyi nasıl bir gelecek bekliyor.

Artı 90, okurlarını, yeni sayısında Pomakları ve İran'da yaşayan Türkleri olduğu kadar dost ve kardeş ülke Azerbaycan'ı tarihiyle, sanatıyla, kültürüyle yeniden keşfetmeye davet ediyor.

Yemen'de neler oluyor? Yemen'de olup biteni anlamak için fotoğrafa biraz daha üstten bakmak gerekiyor. Yemen dosyamızı ilgiyle ve dikkatle okuyacağınıza inanıyoruz.

Türkmenistan'dan ülkemize Türkiye Bursları aracılığıyla gelen bir uluslararası öğrencimizle Eskişehir ve üniversite hayatı üzerine yaptığımız keyifli röportajı, vefatının yıl dönümünde Kırgız yazar Cengiz Aytmatov'un tüm yönleriyle hayatını, tarihe kara bir leke olarak geçen Kırım Tatar Sürgününü, 100. yılı dolayısıyla gerçekleştirilen Çanakkale etkinliklerini ve daha birçok konuyla dosyayı Artı 90'ın yeni sayısında okuyabilirsiniz.

Yeni sayımızda yeni konularla görüşmek dileğiyle...

Kapak Görseli: Bakü illüstrasyonu

Sanatçı: Serap Deliorman

1981'de Ankara'da doğdu. Anadolu Üniversitesi Çizgi Filmi Bölümü'nden mezun oldu. Yurt içi ve yurt dışında çeşitli resim sergilerine katıldı. 2006 yılından beri çocuk kitapları resimlemektedir. Resimlediği "Yolculuk" adlı kitabı, "2010 ÇGYD En İyi Kitap Ödülü"ne değer bulundu. Eskişehir'de yaşıyor.

YEMEN
100 YIL ÖNCE, 100 YIL SONRA

12

FRANSA ve İSLAM
BİR YILIN MUHASEBESİ

28

CAN
AZERBAYCAN

48 ▾

Tarih Atlası.....**38**
Gelenek ve Görenekler / **Şapka**.....**40**
Enstantane
**Bazen Bir Gol,
Sadece Bir Gol Değildir**.....**44**
Geleneksel Sanatlar / **Maraş İşi**.....**46**
Dört Mevsim Türkiye.....**58**
Yakın Plan
**Avrupa Yol Ayrımında:
Özgürlük mü? Yasaklar mı?**.....**60**
Şehir Panorama: **Beyrut**.....**66**
Mercek / **Afrika**.....**68**
Portre / **Cafer Özkul****72**
Proje:
Fransa'da Anne-Baba Okul'da.....**76**
Araştırma / **İran Türkleri**.....**80**
Tarih / **Kırım Tatar Sürgünü**.....**84**
Edebiyat / **Çiçeklerin Dili**.....**88**
Biyografi / **Cengiz Aytmatov**.....**92**
Kut-ül Amare Zaferinin 100. Yılı.....**94**
Türkiye Bursları'na Başvuru Rekoru**96**

ESKİŞEHİRLİ
TÜRKMEN KIZI

20

86 ▲

BİR DİRİLİŞ VE DİRENİŞ DESTANI:
ÇANAKKALE

BALKANLARDA
BİZDEN
BİR RENK
POMAKLAR

24

ÇAY

54

MUSTAFA YENEROĞLU
HASBİHAL

GURBETÇİ DEĞİL
TÜRK DİASPORASI

6

> “AHISKALI TÜRKLER” FİLMİNİN GALASI YTB’DE YAPILDI

Anavatanlarından sürgün edilen Ahıska Türkleri’nin yaşadıkları belgesel filme aktarıldı. Sürgün sırasında 19 yaşında olan Ahıska Türkü Mert Ali Aliyev’in öyküsünü anlatan “Ahıskalı Türkler” belgesel filminin Türkiye galası, YTB’nin ev sahipliğinde gerçekleştirildi. Ahıskalı Türklerin yaşadıklarının anlatıldığı film, izleyenlere duygu dolu anlar yaşattı.

YTB’NİN ÇANAKKALE PROJELERİ TANITILDI

Çanakkale Savaşları’nın 100. yılı münasebetiyle YTB tarafından birçok çalışmaya imza atıldı. Mart ayında düzenlenen etkinlikle öne çıkan projeler tanıtıldı. Tanıtımı yapılan projeler arasında “100 Yıl Sonra İlim Heyeti Çanakkale’de”, “Çanakkale Savaşları Pul Defteri” ve “100. Yılında Çanakkale Resim, Minyatür, Makale Yarışması” yer aldı.

BATI AVRUPA YEREL MEDYA ÇALIŞTAYI FRANKFURT’TA GERÇEKLEŞTİRİLDİ

YTB, Almanya’nın Frankfurt şehrinde düzenlediği Batı Avrupa Yerel Medya Çalıştayı ile Avrupa’da yayın yapan Türk medya temsilcilerini bir araya getirdi. Çalıştaya TRT, Basın İlan Kurumu, Anadolu Ajansı gibi önemli kurumların temsilcileri de katıldı.

> YTB HEYETİNİN ABD ve KANADA TEMASLARI

YTB heyetinin, Mart ayı içerisinde gerçekleştirdiği ABD ve Kanada temasları çerçevesinde sivil toplum kuruluşlarına, camilere ve birçok kuruma ziyaret düzenlendi. YTB heyeti ayrıca ABD’de gerçekleştirilen Türk-Amerikan Liderlik Akademisi’nin kapanışına katılırken, çeşitli STK’larla bir araya geldi.

BAŞKANIN MESAJI

Kıymetli okurlarımız,

Sadece ülke olarak değil bütün bir dünya olarak oldukça zor bir süreçten geçiyoruz. Terörün alçakça gerçekleştirdiği saldırılar canımızı yaktı. Ancak bizler tüm bu saldırılara karşı verilebilecek en iyi cevabın çalışmalarımızı daha kararlı, daha güçlü ve daha hızlı adımlar atarak gerçekleştirmek olduğunun bilincindeyiz.

Ülkemizde ve birçok ülkede gerçekleştirilen saldırılar bize şunu gösterdi ki terörün dini, dili, ırkı ya da bir coğrafyası yoktur. Dünyanın neresinde olursa olsun bütün terör saldırılarının hedefi insanlar arasındaki barışın, kardeşliğin ve huzurun bozulmasına ortam hazırlamaktır. Bu yüzdendir ki dünya kamuoyunun tüm bu saldırılara aynı hassasiyet ve kararlılıkla karşılık vermesi gerekir. Ankara’da, Paris’te, İstanbul’da, Brüksel’de, Kabil’de, Bağdat’ta patlayan bombalar aynı derecede içimizi acıtmalı; birlik mesajları, terörün lanetlenmesi aynı derecede güçlü ve kararlı olmalıdır.

Uluslararası medyanın bilinçli ve ısrarlı yönlendirmeleri, dünyadaki ırkçı popülizmin bir seçim malzemesi haline getirdiği İslam ve terör ilişkilendirmeleri her geçen gün daha da korkutucu seviyelere ulaşmaktadır. Bu bağlamda yayınlanan güncel raporlar özellikle Avrupa’daki Müslümanların aşığılamalara, hakaretlere ve fiziki tacizlere maruz kaldığını ortaya koymaktadır. YTB olarak gelişmeleri yakından takip ediyor, devletimizin diğer kurumları ve kuruluşlarıyla, STK’larla, üniversitelerle bu süreci birlikte değerlendiriyoruz. Yine bu itibarla ayrımcılık, İslam düşmanlığı ve insan hakları ihlalleri konularında bilgilendirme, bilinçlendirme çalışmaları ve bilimsel araştırmaları 2016 Yılı Mali Destek Programı kapsamında desteklemeye devam ediyoruz. Ayrıca YTB olarak toplumlar arasındaki birlik ve beraberliğin tesisine imkân sağlayacak sosyal ve kültürel çalışmaları da teşvik ediyor ve destek sağlıyoruz.

Değerli okurlarımız,

Çanakkale Zaferinin 100. yılı münasebetiyle geçtiğimiz yıl pek çok projeye imza attık. Bu projeler arasında “100 Yıl Sonra İlim Heyeti Çanakkale’de”, “Çanakkale Savaşları Pul Defteri” ve “100. Yılında Çanakkale Resim, Minyatür, Makale Yarışması” yer aldı. Tarihimizi ve kültürümüzü gelecek kuşaklara aktarma noktasında büyük bir öneme sahip olan bu değerli çalışmaların tanıtımını düzenlediğimiz bir programla gerçekleştirdik.

DOÇ. DR. KUDRET BÜLBÜL

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANI

Dünya son yüzyılda büyük acılara, büyük katliamlara sahne oldu. Bunlardan biri de Ahıska Türklerinin maruz kaldığı sürgün ve katliamdı. Türkiye tarihin ve medeniyetinin kendisine yüklediği sorumluluğun gereği olarak her daim soydaş ve akraba toplulukların yanında olduğu gibi Ahıskalıların da yanında yer alma konusunda hiçbir zaman tereddüt etmemiştir. Bu doğrultuda birçok çalışma hayata geçirilmiştir. Bunlardan biri de sürgündeki hayat hikayelerini konu alan belgesel film olmuştur. Galasını Başkanlığımızda yaptığımız filmin tarihe tanıklık etmesi açısından oldukça anlamlı olduğunu düşünüyorum.

Değerli okurlarımız,

Artık uluslararası eğitimde bir marka haline gelen Türkiye Burslarına bu yıl rekor düzeyde bir başvuru aldık. Bu yıl doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine hemen bütün dünya ülkelerinden; Suriyelileri de dahil ettiğimizde yaklaşık 110.000 başvuru almış olacağız. Geçen yıl aldığımız 95.000 başvuru ile kıyaslandığında yine bir rekor kırmış oluyoruz. 110.000 başvuruyu ülkemizin yürüyüşünü durdurmak için terör saldırılarının gerçekleştirildiği Mart ayında almak çok daha anlamlıdır. Bu istatistik; yapılan tüm karalamalara, propagandalara rağmen onbinlerce öğrencinin geleceklerini Türkiye’de aradıklarının ve Türkiye’ye güvendiklerinin önemli bir göstergesidir. Bunun yanı sıra ülkemizde misafir ettiğimiz Suriyeli öğrenciler için ayrıca bir başvuru ve değerlendirme süreci olacağını da buradan duyurmak istiyorum.

Bu duygu ve düşüncelerle yeni eğitim döneminde ülkemize gelecek öğrencilere şimdiden hoş geldiniz diyor, Türkiye’de eğitim süreçlerinin hem kendi gelecekleri adına hem de ülkemiz adına hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

GURBETÇİ DEĞİL

TÜRK DİASPORASI

Yazı: İsmail Yıldız

Artı 90'ın bu sayısında Hasbihal bölümünün konuğu AK Parti İstanbul Milletvekili ve TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Mustafa Yeneroğlu.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı gibi kritik bir görevi üstlenen Yeneroğlu, aynı zamanda 6 milyonluk Türk diasporasının da TBMM'deki temsilcisi konumunda. Yeneroğlu bu büyük sorumluluğun gereğini yerine getirmek için Meclis'e adım attığı andan itibaren yoğun mesaisine de başladı. Türk siyasi tarihinde ilk kez diaspora politikasının hükümet programına alınmasında büyük katkıları oldu.

1975 doğumlu olan Yeneroğlu henüz 1 yaşında iken ailesiyle birlikte Almanya'nın yolunu tutmuş. Türklerin yoğun olarak yaşadığı Köln'de yetişen, eğitimini burada tamamlayan Yeneroğlu, sivil toplum kuruluşlarında da yıllarca aktif olarak görev almış bir isim. Bu yüzden diasporanın sorunlarını yakinen tanıyan isimlerin başında geliyor.

Yeneroğlu Türk diasporasının sorunlarını açık yüreklilikle ortaya koyuyor. Ona göre Türkiye diaspora politikalarının hayata geçirilmesi noktasında henüz yolun başında. Çünkü diaspora konusunda hâlâ bütüncül bir devlet politikası yok. Kendi deyimiyle politik söylemden nitelikli eyleme geçiş sürecinin başındayız.

Yurt dışında büyümüş, o toplumun içinden çıkmış biri olarak Türkiye'nin yurt dışındaki vatandaşlarına bakış açısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız uzun yıllar hem ayrıştırıldı hem de "döviz getiren araçlar" olarak görüldü. Anayasa'da bile bu insanlarımızı tanımlamak için "yurt dışında çalışanlar" ifadesi kullanılmış. Oysa biz hep Batılı ülkeleri oradaki vatandaşlarımıza salt işçi gözüyle baktıkları, insani değerleri göz ardı ettikleri gerekçesiyle eleştirmişiz. Demek ki bu husus sadece onlar için geçerli değil. Dolayısıyla öz eleştiri yapmamız için yeterince gerekçemiz var.

Tüm bunların yanında 2000'li yıllarla birlikte bu bakış açısının olumlu yönde değiştiğine şahit olduk. Yeni vizyon çerçevesinde vatandaşlarının menfaatlerini savunan, dil, kültür, eğitim birikimini önceleyen, politikalarını buna göre belirleyen bir söylem geliştirildi. Bu bağlamda YTB'nin kurulmuş olması da devletimizin bu konuya verdiği önemin bir göstergesidir.

Sizce vatandaşlarımızın öncelikli meseleleri neler ya da neler olmalı?

Bugün yurt dışında yaşayan vatandaşımızın en önemli meselesi anadilini en iyi şekilde öğrenmek ve tatbik etmek, özellikle de sonraki nesillere aktarmak. Türkçe gün geçtikçe unutuluyor, yeni nesiller artık Türkçe konuşmuyor. Yurt dışında bilhassa Türkçe yazı kültürü unutulma tehlikesiyle karşı karşıya. Bugün 80'li ve 90'lı yıllarda eğitim ve kültür alanında yapılan ihmalkârlıkların bedelini ödüyoruz. Ben uzun yıllar STK'larda aktif görev aldım. Bizim o dönemlerde en büyük sıkıntılarımızdan biri Türkiye'den beklediğimiz desteği alamama, STK'lar arasında yapılan ayırım ve içinde yaşadığımız ülkelerde dışlayıcı politikalar karşısında etkin bir Türkiye'nin olduğunu hissedememektir. Bu eksiklik güçlü bir iktidarla ve YTB gibi kurumlarla giderilmeye başlandı. Ancak yolun başındayız, atılacak daha çok adım var.

Ben daha verimli adımlar atabilmek adına yurt dışı vatandaşlarımıza yönelik politikamıza eleştirel yaklaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Bu açıdan bakıldığında bu alanda hâlâ iyi bir noktada değiliz. Evet, YTB gibi kurumların oluşturulması önemli bir adım. Ancak ihtiyaç olan, diaspora politikasının devlet politikası olarak partiler üstü bir bakış açısıyla ele alınması ve uygulanmasıdır. Diaspora ile ilgili yapılan tüm kamu kurumlarındaki çalışmaların ortak bir mekanizma tarafından koordine edilmesi gerekir. Ekonomi Koordinasyon Kurulu örnek olabilir. Türkiye'deki tüm siyasi partiler, yurt dışındaki 6 milyon vatandaşımıza yönelik fikir geliştirmenin yanında meseleyi abartılı siyasi retorikten kaçınarak teknik ve nesnel bir şekilde ele almak ve bu alanı güncel siyaset aracı olarak görmemekle yükümlüdürler.

Peki, bu bahsettiğiniz devlet politikası nasıl tesis edilecek? Diaspora kavramı dahi henüz yerleşmiş bir kavram değil.

Evet, Türkiye'de yurt dışındaki vatandaşlarımıza genel yaklaşım biçimi "gurbetçi" kavramı üzerinden yürütülüyor. Gurbetçi dediğinizde geçici bir durum kastedilir,

tabiri caizse sezonluk işçileri andıran bir yaklaşımdır bu. Hâlbuki bizim yurt dışındaki insanlarımız oraları yurt edinmişler, vatandaşlık almışlar, dördüncü nesildeler, çocuklarını yaşadıkları topraklarda büyütmüşler, yani yaşadıkları ülkelerin asli unsuru olmuşlar. Belki içimizi acıtan bir gerçek ama kabul etmemiz gerekir ki insanlarımızın bir kısmı da anavatanla bağlarını koparmış durumda. Gönüllü asimilasyon örnekleri de var. Şunu da aklımızdan çıkarmayalım: Yurt dışında Türkçe konuşulan sivil toplum kuruluşlarımızın temas kurduğu, hizmet verdiği kitle oradaki Türkiye kökenli toplam nüfusun yüzde 60'ını geçmiyor. Diğer yüzde 40 ile Türkçe iletişim kurmanın zorlukları artıyor. Türkiye henüz bu sorunun vahametini idrak etmiş değil. Gurbetçi tasavvuru devam ettiği sürece de bunu görebilmek, anlayabilmek pek mümkün görünmüyor. Bizim sosyal gerçeklikleri görüp buna göre siyaset üretmemiz gerek.

Ben bu yüzden "gurbetçi" olarak nitelenen yurt dışındaki vatandaşlarımızı diaspora olarak görmemiz gerektiğini savunuyorum. Diaspora aslında bir iddia. Gereği yoğun ve kalıcı çaba gerektiriyor. Büyük devletlere baktığınızda belki bazısı bu kavramı kullanmıyorlar ancak bu politikanın gereği neyse onu yerine getiriyorlar. »

Size bu bağlamda çarpıcı birkaç örnek vermek istiyorum. Almanya, Romanya'da yaşayan Alman azınlığa, yani kendi soydaşlarına son 10 yılda 90 milyon Avro destek sağladı. Bunlar resmî rakamlar. Romanya'da kaç Alman yaşıyor biliyor musunuz? Sadece 30 bin. Peki, hangi kapsamda yapılıyor bu destekler? Dil ve kültürü muhafaza etmeleri noktasında, onlar etnokültürel kimliğin muhafazası diyorlar buna. Ama aynı Almanya Türkiye'nin yurt dışındaki vatandaşlarıyla ilgili hassasiyetine endişeleniyor. Ki biz bu hassasiyetin henüz politik söylemden nitelikli eyleme geçiş sürecinin başındayız. Bizim de devlet olarak, sivil toplum kuruluşları olarak daha etkin daha aktif bir rol üstlenmemiz gerekiyor.

Almanya'nın bu düşüncesini besleyen farklı nedenler olabilir. Bu endişeleri konuşup bertaraf etmemiz de gerekir. Almanya'daki Türklerin kendi dil ve kültür birikimlerini geliştirmeleri Almanya'ya da önemli kazanımlar sağlayacaktır. Almanya sadece ekonomide değil birçok alanda çok derin ilişkiler kurduğumuz ülkelerin başında geliyor. Tam da bu noktada iki ülke arasındaki iliş-

kileri geliştirebilecek, ekonomik kapasiteyi artırabilecek ve kültürel işbirliğini geliştirebilecek olan Almanya'daki Türkiye kökenli insanlarımız her iki ülke için de önemli bir kazanım.

Öte taraftan yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli insanların dinî kültürel bağlarının dil köprüsü üzerinden geçtiğini bilmemiz gerek. Dünya'da örnekleri var. İsrail gençlik köprüleri çalışmasını Birthright Israel adı altında diaspora ile birlikte devlet politikası olarak yürütüyor ve yılda 50 milyon dolar gibi bir bütçeyle destekliyor. Kültürel kimliğin beslenmesi amacıyla yapılan 10 günlük gezinin İsrail'de bir okulda 5 senelik bir eğitimden daha etkili olduğu araştırmalar sonucunda belirlenmiştir. Bu çalışmaları yürütmek, geliştirmek devlet olarak bizim asli görevlerimizden. Bakın Avrupa'da neo sefeli akımlar var. Gençler üzerinde radikalleştirici etkiler kurmaya çalışıyorlar. Dolayısıyla bizim Türkiye'de var olan dinî tedrisat geleneğimizin Avrupa'da da var olması ve o ortamda geliştirilmesi, Türkiye için olduğu kadar Avrupa ülkeleri için de hayati bir öneme sahip.

Avrupa ülkeleri bu konuda işbirliğine açık mı?

Açık olduklarını söyleyemem, onlar da bu süreci sağlıklı bir şekilde okuyamıyorlar. İşte Avusturya'daki İslam Yasası örneği. Hiçbir geleneği olmayan bir din tasavvurunu yoktan var etmeye çalışıyorlar. Türkiye'den imamların gelmesini engelleyerek, mevcut olanları da geri göndererek Türkiye ile olan bağları tamamen kopartmaya çalışıyor. Ulusal bir İslam anlayışı geliştirerek bunu Müslüman toplumda yaygınlaştırabileceklerini düşünüyorlar. Bu tamamen boş bir yaklaşım ve kimlik erozyonuna neden olabilecek potansiyele sahip. Bu yaklaşım ortak sorunların daha da büyümesine, daha da derinleşmesine neden olacak. Oysa bu konuda hem Avusturya'da var olan Müslüman dinî cemaatler hem de Türkiye ile daha sıkı işbirliğine gidilse bundan en büyük faydayı Avusturya görecekler.

Burada bir öz eleştiri yapmak gerekirse Türk toplumu olarak neyi eksik yapıyoruz?

Ben yurt dışındaki vatandaşlarımızla konuştuğumda kendi önceliklerine daha fazla sahip çıkmaları gerektiğini söylüyorum. Yani pasaport harcından, askerlik bedelinden daha önemli olan anadilimizin korunması ve kültürel birikimimizin beslenmesidir. Bunlara öncelikle oradaki toplumumuzun daha fazla sahip çıkması ve öncelemesi gerekir.

Tekrar diaspora politikasına dönecek olursak bahsettiğiniz "bütüncül devlet diaspora politikası" anlayışını açabilir misiniz?

Farklı bakanlıklar ve kurumlar marifetiyle üretilen plan ve programların yanında yapılan hizmetlerin Ekonomi Koordinasyon Kurulu örneğinde olduğu gibi üst düzeyde koordineli bir biçimde yürütülmesi, önceliklere odaklanması ve dilin senkronize edilmesi. Bürokrasi üretme yerine sivil toplumla daha yoğun çalışılması ve yurt dışında boş olan kadroların özellikle yerinden atamalarla doldurulması. Böylelikle bir bütünlük oluşturulacak, kurumlar arası iletişimsizliğin, faaliyet tekrarının ve israfın önüne geçilecektir. Bu arada Meclis'te daimi ihtisas komisyonu olarak 'Göç ve Diaspora Komisyonu'nun kurulması gerektiğini düşünüyorum. Böylece bu alanın önemi artacak.

Diğer eksikliklerden bir tanesi de yurt dışı vatandaşlarımıza yönelik eğitim, kültür ve din hizmetlerinin bir bütün olarak ele alınmaması. Bu parçalar ve bunlardan sorumlu aktörler birbirinden bağımsız düşünülemez. Uluslararası ilişkilerde bu alana yönelik yapılacak çalışmalarda temel araç ikili kültür ve eğitim anlaşmalarıdır. Bakın, Batılı ülkelerle yapılan kültürel işbirliği anlaşmalarının en 'aktüel' 1961'de yapılmış, o günün perpektifiyle. Avusturya ve Danimarka örneğinde oldu gibi bazı ülkelerle daha yapılmamış. Burada yine Almanya örneğini vereyim sizlere: Almanya'nın Kırgızistan, Türkmenistan ve Kazakistan'la yaptığı kültürel işbirliği anlaşmalarında o ülkelerde yaşayan kendi azınlıklarıyla ilgili hassasiyetlerini gördüğümüz zaman, ne demek istediğim çok daha iyi anlaşılacaktır.

Yurt dışındaki eğitim hizmetlerine gelelim. Eğitim müşavirliklerimizin doldurulması lazım. Vatandaşlarımızın yoğun olduğu Avrupa ülkelerinde çift dilli okulların desteklenmesi 64. Hükümet Programı'nda var. Mesela burada Al-

manya'nın okulları var. Biz bunu bir sorun olarak görmüyoruz. Hatta daha fazla açılması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü tüm bunlar işbirliğimizi, zenginliğimizi, ilişkilerimizi güçlendirecek şeyler. Buna mukabil olarak Almanya'nın da Türkiye'nin açtığı çift dilli, çift diplomalı okullardan rahatsızlık duymaması gerekir.

Yurt dışında hiçbir dernek arasında ayırım yapmadan her kesime özellikle anadil konusunda hizmet götürmemiz gerekiyor. Eşit mesafede, hiçbir siyasi fark gözetmeksizin hepsine aynı imkânı ve fırsatı sunmamız şart. Öğretmen ihtiyacı varsa mümkün mertebe yerinden atamayla öğretmen, materyal ihtiyacı varsa materyal desteği sağlamalıyız.

Dinî eğitim meselesi de önemli bir konu. Güncel gelişmelerden sonra önemi sanırım daha iyi anlaşıyor. Son bir yıl içerisindeki terör olayları ve gelişmeler ışığında bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Herşeyden önce din eğitimi temel insan hakkıdır. Dolayısıyla pozitif bağlamda ele alınması gerekiyor. Bundan bağımsız olarak gelenekten kopmamış bir din eğitimi başıboşluğun, suça eğilimin ve radikalleşmenin panzehiridir. Terör olaylarına gelince Fransa'daki terör olayları maalesef Avrupa'da ilk değil. Daha önce İngiltere'de oldu, İspanya'da oldu. En son Brüksel'de yaşandı. Almanya'da engellenen terör girişimleri oldu. Öncelikle şunu ifade etmeliyim ki; Türkiyeli Müslümanlar arasında »

şiddete yönelmek, teröre alet olmak gibi bir eğilim hiç söz konusu olmadı. Çünkü bizim dinî kültürümüzde böyle bir radikalleşmeye asla yer yok. Biz şiddetin, fitnenin olduğu yerden uzak durmaya çalışırız. Bulunduğumuz toplumda ikinin, güzelin, ortak faydanın mücadelesini vermenin gayretinde oluruz.

Evet, Avrupa’da bir terör tehdidi var. Ama bu terör tehdidini kültüralist bir yaklaşım biçimiyle okursak yol almamız mümkün değil. Çünkü bu terör tehdidini yaratan sorunlar Müslüman toplumun din veya kültüründen kaynaklanmıyor. Bakıldığında teröristlerin işsiz, eğitimsiz, suç olaylarına karışmış, başıboş gençler arasından radikalleşmiş grupların eyleme girmesiyle ortaya çıktıkları görülüyor. Maalesef bu olayların sosyal boyutu bugüne kadar hep görmezden gelindi. Size güncel bir gelişme olması açısından Brüksel’den örnek vereyim. Molenbeek’ten bahsedelim. Bir kere bu bölgedeki insanlar yıllarca dışlanmış, ötekileştirilmiş, yeterli hizmet götürülmemiş bu bölgelere. Gençler arasındaki işsizlik oranı yüzde 45. Sadece göçmen gençler baz alındığında bu rakam yüzde 60’a çıkıyor. Çoğunluk toplumun imkanlarından faydalanamayan başıboş kişilerden bahsediyoruz. Yani bu kişiler Müslüman oldukları için

teröre bulaşmıyorlar. Bu insanlar zaten toplumda kendine bir yer edinememiş, dışlanmış, işsiz ve başıboş oldukları için kriminal ortamlara kayıyorlar ve kısa yoldan kahraman olma yolunu seçiyorlar. Bunların birçoğu dinî hassasiyetleri olan bir aile yapısından da gelmiyorlar. Bu konuda Fransa’da yapılan araştırmalar bizim düşüncelerimizi destekler nitelikte. Fransa’dan Suriye’ye gidenlerin yüzde 65’i dine uzak hatta ateist ailelerin çocukları ve neredeyse tamamının kriminal geçmiş ve cezavi tecrübesi var. Aslında burada iddia edilenin tam aksi bir durum olduğunu görüyoruz. Burada geleneklere sahip çıkan dinî cemaatlerin imkânları arttırılsa, en azından dışlanmasa, gençlerle daha fazla ilgilenebilecekler ve böylelikle en etkin önleyici tedbir olacak.

Ancak bir bakıyorsunuz bu dinî cemaatler kamu erki tarafından dışlanıyorlar, bazı ülkelerde en temel haklardan, kurumsal haklardan yoksun bırakılıyorlar. Almanya’da tüm hukuki koşullara haiz olmalarına rağmen dinî özgürlükler bağlamında kurumsal haklara sahip değil Müslüman cemaatler. Bunlar yıllardır öteleniyor. Gerekece olarak da hukuki bahaneler üretiliyor. Oysa hiçbir hukuki değil, tamamen siyasi gerekçeler. Böyle bir ortamda bu cemaatlerin sağlayacağı olumlu katkıların da önüne geçilmiş oluyor. Hatta bu dernekler haksız yere ve yanlış olarak radikalizmi besleyen yapılar olarak görülüyor.

Bunda siyasal partilerin yürüttüğü politikaların da etkisi büyük. Hatta Avrupa’daki yabancı düşmanlığının dahi “Türk ve İslam düşmanlığına” dönüştüğünü görüyoruz.

Fransa’da son yapılan anketler Le Pen’in partisinin birinci çıktığını gösteriyor. Avusturya’da Strache’nin sözde özgürlükçü partisi FPÖ’nün anketlerdeki oy oranı yüzde 34 civarında. İsviçre’de SVP zaten 1999’dan beri iktidarda. Almanya’da yapılan son seçimlerde ırkçı partilerin ciddi bir yükselişi söz konusu, bugün genel seçim olsa yüzde 15 üzerinde oy alacaklar. Toplumun daha da sağa kayması için inanılmaz bir kampanya yürütülüyor. Buradaki asıl tehlike Avrupa’nın içine kapanıp köyleşmesi. Çok kültürlü, çok dilli, çok etnisiteli ve liberal temel haklar konusunda dünyaya örnek olmaya çalışan, böyle bir iddiası bulunan bir topluluktan, kendi içerisindeki azınlıklara bunları uygulamadığı gibi bunun da ötesinde bu iddialarından tamamen vazgeçme noktasına gelen bir topluluğa dönüşebilir birçok Avrupa ülkesi.

Köyleşmeden kastınız içe kapanma durumu mudur?

Evet, Avrupa içe kapanma tehlikesiyle karşı karşıya. Dedğim gibi en büyük tehdit bu. Bu Türkiye için de, burada yaşayan azınlıklar için de, Avrupa’nın kendi değerleri ve iddiaları için de büyük bir tehdit.

Peki, bu kaostan çıkış nasıl mümkün olacak?

Buradan çıkış açık toplum gerçeğini savunma, kararlılıkla savunma ve çoğunluk toplumunda günümüzün toplumsal şartlarına entegrasyonunu teşvik etmekten geçiyor. Aksi takdirde azınlıklar liberal toplum düzeninin iddialarından faydalanamıyorlar. “Azınlıklar haklarını bilsinler, haklarını talep etme girişimleri olmasın. Mümkün merteye bize benzesinler, kamusal alanda çok fazla görünmesinler.” şeklindeki yaygın yaklaşım biçimi tek taraflı asimetrik bir ilişkinin doğmasına neden oluyor. Var olduğu iddia edilen zenginliğin, farklılığın yaşanabileceği ve korunacağı ortamın da kaybolmasına neden oluyor.

Siz aynı zamanda İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı görevini yürütüyorsunuz. Önümüzdeki dönemde Komisyon neler yapacak, hangi konulara ağırlık verecek?

Birçok Avrupa ülkesinde mültecilerin durumunu endişeyle izliyoruz. Yine kurumsal ırkçılık bizim önemli gündemimiz. İslam düşmanlığını besleyen mefhumlar neye sebebiyet veriyor? Yasama ve yargı üzerinde ne gibi bir etkisi var? Bu konuda derinlemesine bir çalışma yapmak istiyoruz. Çünkü bu boyutları açığa kavuşturduğumuzda asıl meselenin üzerine çok daha sağlıklı bir şekilde gidebileceğiz. Böylelikle Avrupa ülkelerindeki kamu yöneticilerine yönelik beklentilerimizi çok daha somut bir şekilde ifade edebileceğimizi düşünüyoruz. Aksi takdirde hazırlanan raporlarla sadece sorunu tespit edebilir, bir fotoğraf ortaya koyabilirsiniz. Ancak bu sıkıntıların üzerine gidilmesi hususunda çok soyut kalabilirsiniz.

Mesela NSU cinayetleri davasında üzerinde durulması gereken husus şu: Nasıl oluyor da o kadar baskın emareler olmasına rağmen polis bu cinayetlerin arkasındaki ırkçı motivasyonu devamlı olarak görmezden geliyor. Ve yine nasıl oluyor da 30 yıldır Yeşiller Partisi’nin o kadar mücadele etmesine rağmen hayvanları koruma ilkesi Anayasa’ya alınmıyor da 2004 yılında Anayasa Mahkemesi’nin helal et konusunda Müslümanlar lehinde verdiği karardan hemen sonra alınıyor?

Yine Kuzey Ren Vestfalya’da kurumlar yasası çıkartılarak hangi derneklere kamusal dinî cemaat statüsü ve

rileceği hususu parlamentonun onayına bırakıldı. Daha önce Anayasa’daki şartları taşıyan kurumlara bu statü veriliyordu. Söz konusu Müslümanlar olunca şimdi tamamen siyasi bir mesele haline getirildi. Dolayısıyla bu konuları daha detaylı bir şekilde ele alıp, konunun muhataplarıyla çözüm noktasında daha sık görüşmemiz gerekiyor.

Yurt dışındaki 6 milyon insanımızın Meclis’teki temsilcisisiniz. 4 yıllık dönemde sizi hangi çalışmalar içerisinde göreceğiz?

Türk siyasi tarihinde bir ilk olarak hükümet programına diasporayla ilgili dolu dolu 3 sayfalık bir program aldık. Bunun gereğinin yerine getirilmesi için tüm kurumlarımızla işbirliği içerisinde konuların takipçisi olacağız. Burada sizinle konuştuğumuz şeylerin yüzde 80’inin çerçevesi orada çizilmiş şeyler.

Somut hedefler bağlamında iki kategoriye birbirinden ayırmamız gerekiyor. İlki genel göç ve diaspora politikalarının kurumsal altyapısı ve çerçevesi, ikincisi doğrudan yurt dışındaki vatandaşlarımızı ilgilendiren hususlar. Daha önce belirttiğim gibi Türkiye olarak göç ve diaspora alanında yurt dışı eğitim, kültür, din, dil, medya vb. alanları içeren kapsamlı bir devlet politikasını uygulayabilmemiz için gerekli kurumsal yapıları oluşturmak ve geliştirmek durumundayız. Önümüzdeki 4 yılda ana gündemimiz hiç şüphesiz ki ülkemizi bu hedefe yaklaştırmak olacaktır.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızı doğrudan ilgilendiren ve hükümet programımızda da yer verdiğimiz hususların başında, yurt dışının ayrı bir seçim bölgesi olması ve yurt dışı milletvekilliği konusu geliyor. Bu yıl sonuna doğru ilgili kanun teklifini Meclis’e getirmeyi planlıyoruz. Öte yandan yurt dışından mezun olan öğrencilerin diplomalarının tanınmasıyla ilgili süreçlerde sıkıntı yaşanıyor. Benzer durum tanıma ve tenfiz davalarında da söz konusu. Bunları çözeceğiz inşallah. Ayrıca beyin göçünde rekabet gücümüzü artırmamız gerekir.

Ayrıca yurt dışındaki vatandaşlarımızla ilgili gelişmelerden daha fazla haberdar olmamız için TRT ve Anadolu Ajansı’nın yurt dışındaki varlığının güçlendirilmesi şart. Uzman gazeteciliğin teşvik edilmesi gerekir. Aynı durum YTB için de geçerli. YTB’yi güçlendirmemiz, bütçesini ciddi manada arttırmamız lazım. YTB’nin yurt dışındaki vatandaşlara ayırdığı katkı çok daha fazla olmalı, birkaç misli artırılması lazım. ■

"Ah o Yemen'dir gülü çimendir
Giden gelmiyor acep nedendir?"

100 YIL ÖNCE, 100 YIL SONRA Yemen'in yaman mücadelesi hiç bitmiyor

Yazı: Münir İkbāl

►► Hiçbir kitap Yemen’de **ölen Türklerin sayısını verememektedir.** Kitaplar bile bu rakamları ifade etmekten korkmaktadırlar. İnsanlık tarihinde **hiçbir milletin evlatları İslam coğrafyasının en uç toprakları olan Yemen’de** savaşan evlatlarımız gibi savaşmamıştır.

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı’nda Kafkas, Çanakkale, Kanal, Filistin-Suriye, Irak, İran, Galicya, Balkan ve Hicaz-Yemen Cephelerinde yedi düvele karşı mücadele vermiştir. Bu cepheler içerisinde Hicaz-Yemen Cephesi I. Dünya Savaşı’nda en fazla şehit verdiğimiz cephe. Gazi olanların da altıyla on yıl arasında askerlik yaparak memleketlerine döndükleri bir yerdir burası. Yemen, Çanakkale’den bile daha fazla şehit verdiğimiz bir cephe. Bunun tek bir sebebi vardır: Mukaddes toprakları

korumak. Mukaddes toprakları koruyabilmek için de Yemen’in düşmemesi gerekiyordu. İşte bölgenin ‘Hicaz-Yemen Cephesi’ olarak birlikte anılmasının sebebi de budur.

Yemen tarihte öylesine mümtaz bir yere sahiptir ki; İbrahim ve İsmail aleyhisselama, Himyeriler’e, Kâbe’yi yıkma teşebbüsünde bulunan Ebrehe’ye, İslam’ın doğuşuna ve Allah Resulü’nün (SAV) gelişine şahitlik etmiştir. Yemen; Emevi, Abbasi, Eyyubi, Memlûk egemenliği ve Portekiz

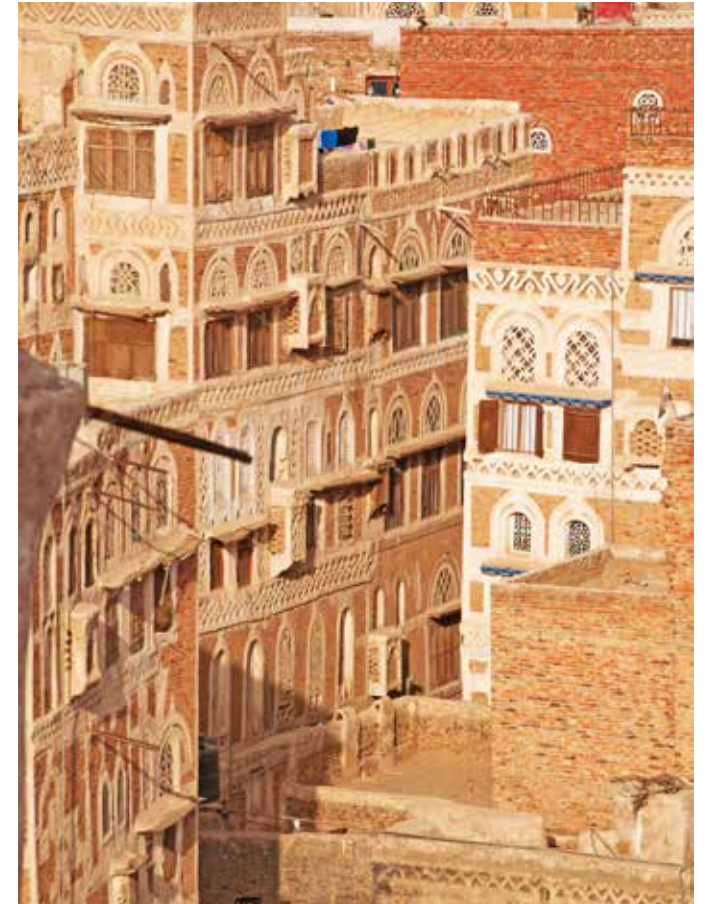

saldırıları derken Yavuz Sultan Selim’in Mısır Seferi ile Osmanlı’nın bir parçası haline gelmiştir. Ecdadımız bu bölgenin idaresini üstlendikten sonra ‘Hadimül-Haremeyn’ unvanını kullanmıştır.

“Haremeyn-i Şerifeyn’i Korumak Bizim Vazifemizdir”

Aynı zamanda bu bölge Haçlılara karşı verdiğimiz mücadeledeki ilk savaş cephesidir. Tarih kitaplarımızda yer bulamasa da Yavuz Sultan Selim’in Mısır seferinin temel sebebi Portekizlilerin Cidde’ye gelerek kale yapmaya başlamasıdır. Portekizlilerin hedefi Cidde’ye kuracakları kale ve üste gerekli güç toplandıktan sonra Mekke ve Medine ile Kudüs’ün ele geçirilmesidir. Memluk Sultanı Kansu Gavri’nin Kızıldeniz’e gönderdiği donanma Portekizliler tarafından mağlup edilmiştir.

Osmanlı devrin en büyük Müslüman devleti olarak Haremeyn-i Şerifeyn’i korumayı bir vazife olarak görmüştür. Büyük hükümdar Yavuz Sultan Selim, Portekizlilerin yaptıkları kaleyi başlarına yıkılmış ve Hicaz’ın korunması için Kızıldeniz’e girişin en dar yeri olan Babülmendep Boğazı’nın Afrika tarafına bugünkü adıyla Cibuti’ye bir üs kurdurmuştur. »

Yemen Yine Küresel Operasyonların Hedefinde

Tarihin garip bir cilvesidir ki bu olaylardan tam 400 yıl sonra 1916 yılında Haçlı kuvvetleri yerli işbirlikçileri ile birlikte tekrar bu bölgeye saldırmıştır. I. Dünya Savaşı'nın 100. yılında Yemen maalesef yine küresel operasyonların odağında bir yer haline gelmiştir. I. Dünya Savaşı sonrası Ortadoğu'da çizilen suni sınırlar nasıl bölgeyi bir kargaşanın içine sürüklediyse Yemen de bu kaostan payını almıştır. Burada çatıştığımız İngilizler ve diğer Batılı devletler bölgede at koşturmaya çalışmışlardır. Arap Baharı denen Ortadoğu kışının başlamasından bu yana daha iyi olması beklenen bölge ve ülke her geçen gün daha da kötüye gitmiştir. Yemen'de seçilmiş hükümete karşı Husilerin darbe yapması, İran'ın baskın bir

Şii yayılcılığı, Körfez ülkelerinin ve Suudi Arabistan'ın ülkeye müdahalesi gibi birçok dış faktörlü gelişme, işlerin çok ciddi bir şekilde karışmasına sebep olmuştur. İran'ın ABD ile anlaşması ise Yemen'deki süreci daha da karışık hale getirmiştir. Şu anda Yemen'de Ensârü's-Şeria, Ensârullah, Eş-Şebâbü'l-Mü'min, El Kaide gibi birçok grup savaşmaktadır. Irak ve Suriye'de olduğu gibi burada da vekalet savaşları yürütülmektedir.

Arap Yarımadasının En Mutlu İnsanları Yoksulluk ve Huzursuzluğa Mahkûm Edildi

Yemen'e yapılan müdahaleler göstermektedir ki 2116'da da durum çok farklı olmayacaktır. 800 yıl boyunca Türkler tarafından idare edilen ve Arap yarımadasında "en mutlu insanların yaşadığı bölge" olarak bilinen Yemen, bugün Arap ülkeleri içerisinde yoksulluğun had safha-

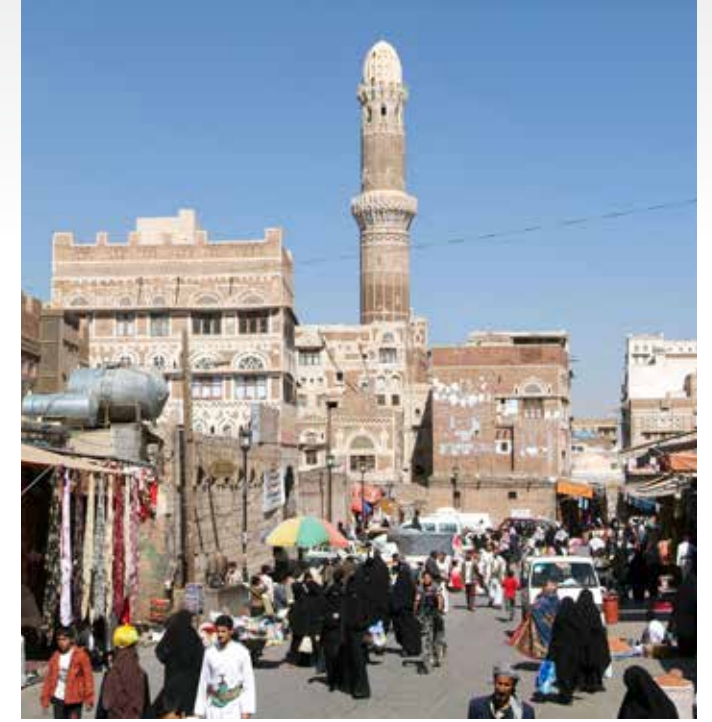
da yaşandığı, huzursuzluk ve çatışmanın kol gezdiği bir bölge haline getirilmiştir.

Yemen, Türk-İslam Tarihinde Önemli Bir Yere Sahiptir

Bizim Yemen'e bakışımız her zaman farklı olmuştur. Yemen öncelikle bir kardeş toprağıdır bizim için, gönül coğrafyamızın sınırları içinde yer alan köklü tarihi ve kültürel bağlarımızın olduğu kadim bir dost gibidir.

Yemen denilince akıllara ilk gelen de şüphesiz bu topraklarda verdiğimiz yüzbinlerce şehitimiz olmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nı, o zorlu günleri, burada anmazsak bu coğrafyayı anlamak pek de mümkün olmayacaktır.

Hicaz-Yemen Cephesi halk arasında Yemen cephesi adıyla da anılır. I. Dünya Savaşı boyunca Osmanlı Dev-

leti 4 tümenlik bir kuvvetle Hicaz'daki kutsal İslam şehirlerini korumaya çalışmıştır. 7. Kolordu'nun birer tümeni Hicaz, Asir, San'a ve Hudeybiye'de konuşlandırılmıştı; ancak mesafeden dolayı buralara yeterli derecede asker, malzeme ve silah desteği sağlanamıyordu. 1916 yılında İngilizlerin kışkırtmasıyla, Araplar kendilerini koruyan Osmanlı kuvvetlerine karşı ayaklandı. Mekke Şerifi Hüseyin, 5 Haziran 1916'da bağımsızlığını ilan etti ve Hicaz'ı büyük oranda ele geçirdi. Böylece Cidde ve Taif, İngilizlerin eline geçmiş oldu.

İngiliz Kışkırtmaları

İngilizlerin vaatleri ve yardımlarıyla ayaklanan Hicaz Emiri Şerif Hüseyin'in liderliğindeki Arap kuvvetlerinin saldırılarının artması üzerine Osmanlı Devleti, Şam'daki 4. Ordu'dan takviye sağlamak suretiyle, ordu komutanlığı yetkisinde Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığı'nı kurdu. Bölgedeki birlikler bu komutanlığa bağlandı ve başına da 12. Kolordu Komutanı Fahrettin Paşa atandı. Yemen'de İmam Yahya, Osmanlılara bağlı kalırken Asir'de Seyyid İdris ayaklanmaya katıldı. Osmanlı Devleti, Şerif Hüseyin isyanının Arap kabileleri arasında taraftar bulmaması için onlara para ve iase yardımları yapmış ve bir yandan da Medine'deki kuvvetlerin tahliyesi için Hicaz Demiryolu'nu açık tutmaya çalışmıştır. »

Kuşçubaşı Eşref, Ahmet Hamdi Bey'den Lawrence'i Takip Etmesini İster!

Şerif Hüseyin ve oğulları ise İngilizlerin yardımıyla Arap kabilelerini örgütleyerek Medine'nin Şam ile irtibatını kesmeye çalışmıştır. Arap isyanlarında birçok Batılı ajan rol oynamıştır. Bunların içinde özellikle Lawrence en meşhur olanıdır. Arabistanlı Lawrence namıyla maruf İngiliz casusu Thomas Edward Lawrence, Teşkilat-ı Mahsusa ajanı olarak görev yapan Yemen'de görevli bir nüfus memuru olan Ahmet Hamdi Bey tarafından ilk defa ifşa edilmiştir. Şeyh kılığına bürünen, Arapça konuşan, çelimsiz bir yapıda olan bu İngiliz civardaki bazı aşiretleri ziyaret etmişti. Kuşçubaşı Eşref, Hamdi Bey'den bu işin takip edilmesini istemiştir. Daha sonra Şam'da görevli çok iyi İngilizce ve Fransızca konuşan Eczacı Nejat Bey de bu İngiliz'le bizzat temas etmiştir.

Ancak burada şunu ifade etmek gerekir ki; bu süreçte Lawrence'in ileride oynayacağı oyunların farkına varılamamıştır. 1917 yılında Hayber'de Kuşçubaşı Eşref sa-

vaşta esir düştüğü zaman Lawrence ziyaretine gelmiştir. Ziyaretin en önemli nedeni Bedeviler arasında adı efsane gibi dolaşan Kuşçubaşı Eşref Bey'i merak etmiş olmasıdır. Lawrence, karşısındaki kişinin yıllar önce Çereş'te sohbet ettiği bedevi olduğunu anlayacaktır.

Lawrence gibi birçok İngiliz ajanı Arap kabileleri Osmanlı'ya karşı kışkırtmak için çalışmış ve başarılı da olmuşlardır.

Destansı Bir Müdafaa: 'Medine Müdafaası'

Hicaz-Yemen Cephesindeki Osmanlı direnişinin sembolü ise tarihe altın harflerle yazılan 'Medine Müdafaası' olmuştur. Fahrettin Paşa, bölgedeki Türk kuvvetleri ile irtibatının kesilmesine ve hiçbir ikmal desteği almamasına rağmen bir avuç kuvvetiyle Medine'yi kahramanca savunmuş ve "Çöl Kapları" unvanını almıştır. Kuşatmadan önce, Medine'deki kutsal emanetlerin büyük bir kısmını, teşkil ettiği özel bir ekiple İstanbul'a ulaştıran Fahrettin Paşa, Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra da Medine'yi savunmaya devam etmiştir. Asla istemesine rağmen kendi askerleri tarafından zorla esir alınarak müdafaa sona erdirilmiştir.

Toprağa Düşen Yüzbinlerce Can

Hicaz-Yemen Cephesinde Osmanlı coğrafyasının dört bir yanından gelen insanlar can vermişlerdir. Şehit olup çöle düşen yüz binlerce can, çöle hayat verememiştir. Sadece sükût çökmüş, zaman ağır çekime geçmiş, sanki durmak istemiştir.

Çöle düşen bedenlerin çöl sıcaklığının altında yavaş yavaş eriyip gitmelerine şahit olan çöl, her gün güneşin yakıcı sıcaklığı üzerine düştükçe o günleri hatırlar. Çöl yüzyıllardır sıcaklığın yükünü çekerken yüzbinlerce canın yükünü taşıyamamanın ezikliğiyle suskunluğa mahkûm olmuştur. Anaların yüreklerini yakan, milyonlarca vatan

evladını öksüz ve yetim bırakan, nice nişanlıların ve evlilerin göz pınarlarını kurutan çöl bunun mahcubiyetini taşıdığı için susmaya devam etmektedir. Bu suskunluk birike birike bazen bir çığlık haline gelip kum fırtınasına dönüşür. Hatta bazen yeryüzündeki bu vebali hatırlamaktan kaçıp kurtulmak istercesine hortum şekline bürünür.

Hiçbir kitap Yemen'de ölen Türklerin sayısını verememektedir. Kitaplar bile bu rakamları ifade etmekten korkmaktadırlar. İnsanlık tarihinde hiçbir milletin evlatları İslam coğrafyasının en uç toprakları olan Yemen'de savaşan evlatlarımız gibi savaşmamıştır.

İşte tarifsiz acıların yaşandığı Yemen'de yaşananları ve Yemen'in yaşattıklarını en güzel şekilde 'Yemen Türküsü' ifade etmektedir. "Giden gelmiyor" diye adeta ağıt ya-kılan türkünün sözleri şöyle:

Havada bulut yok bu ne dumandır?

Mahlede ölü yok bu ne figandır?

Şu Yemen elleri ne yamandır.

Ah o Yemen'dir gülü çimendir,

Giden gelmiyor acep nedendir.

Burası Huş'tur yolu yokuştur,

Giden gelmiyor acep ne iştir.

Kışlanın önünde redif sesi var,

Bakin çantasında acep nesi var?

Bir çift kundurayla bir de fesi var,

Ah o Yemen'dir gülü çimendir.

Giden gelmiyor acep nedendir.

Burası Huş'tur yolu yokuştur,

Giden gelmiyor acep ne iştir?

Bizler İstiklal Şairimizin "Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı" uyarısını Çanakkale veya Anadolu için söylediğini zannederiz. Hâlbuki Asya'dan Avrupa'ya, Ortadoğu'dan Afrika'ya "toprak" diyerek geçemeyeceğimiz o kadar yer var ki. Yemen- Hicaz Cephesindeki topraklar sadece bir bölümü... ■

ESKİŞEHİRLİ TÜRKMEN KIZI GÜNEŞ GURBANDURDYEVA

✎ Röportaj: Ahmet Alemdar

Türkmenistanlı Güneş Gurbandurdyeva, Türkiye Bursları aracılığıyla ülkemize gelen öğrencilerden biri. 2012 yılında ilk kez staj yapmak için geldiği Türkiye'ye bir yıl sonra bu kez yüksek lisans yapmak için gelmiş Güneş. **Staj için kaldığı süre zarfında Ankara'ya ve Türkiye'ye hayran kalan Güneş, üç yıldır Eskişehir'de yaşıyor.**

Güneş'le yüksek lisans tezini bitirme aşamasındayken konuştuk. Bundan olacak ki Güneş, mutluluk, heyecan ve stresi bir arada yaşıyordu.

Eğitim hayatında çok zorlandığı anlar olduğunu anlatıyor Güneş. Ama bu zor dönemlerde hocalarının ve arkadaşlarının kendisine destek olduklarını, yeniden motive ettiklerini söylüyor.

Güneş, Eskişehir'i kendi şehri olarak görüyor. Bu yüzden 'Ben Eskişehirliyim' diyor 'Eskişehirlili Türkmen kızı Güneş Gurbandurdyeva'yım.

Onun rehberliğinde gezdiğimiz Eskişehir'in her dem canlı ve civil civil olan sokaklarını arşınlarken bir taraftan da geride bıraktığı üç yılını, okulunu, gelecek planlarını ve Eskişehir'i konuşuyoruz.

Odunpazarı'nı, çiböreği, üniversiteyi, Türkiye'yi, Türkmenistan'ı...

Güneş seni biraz tanıyabilir miyiz?

Elbette, ben Güneş Gurbandurdyeva. Türkmenistanlıyım, Aşkabat'ta doğdum, büyüdüm. Üniversiteye kadar eğitimimi burada tamamladım. 2009 yılında Kazakistan'da bulunan Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde okuma hakkı kazanarak bu ülkeye gittim. 5 sene boyunca burada eğitim gördüm, üniversite eğitimimin yanı sıra Türk dili eğitimi de aldım.

İlk olarak ne zaman geldin Türkiye'ye?

Kazakistan'da eğitimim devam ederken staj için Türkiye'ye gelme şansına sahip oldum. İlk kez o zaman geldim. Ankara'da bir ay boyunca staj eğitimi aldım.

İlk izlenimlerin neler oldu?

Kesinlikle Türkiye'yi çok sevmiştim. Türkiye'nin ne olduğunu, nerede olduğunu tabii ki biliyordum, fakat Türkiye'ye geldikten sonra zihnimde canlandırdığımdan çok farklı bir Türkiye ile karşılaştım.

Nasıl bir Türkiye vardı zihninde?

Aslında çok daha kapalı bir toplum bekliyordum ama buraya gelince daha açık, samimi, sevgi dolu ve misafirperver bir Türkiye beni karşıladı. Böyle bir manzarayla karşılaştıktan sonra lisansüstü eğitimimi Türkiye'de yapmanın hayalini kurmaya başlamıştım bile. Bu hayalimi 2013 yılında Türkiye Bursları sayesinde gerçekleştirebildim.

Türkçen çok iyi bu arada...

Öyle mi? Çok sevindim buna. Açıkçası ilk zamanlar çok zorlanmıştım, özellikle anlamak noktasında. Çünkü Kazakistan'da öğrendiğimiz Türkçeyle burada konuşulan Türkçe çok farklıydı. Türkçe sınavından iyi bir puan almıştım ancak yine de derslere girdiğimde çoğu şeyi an-

►► “Eskişehir Benim İkinci Evim Oldu. Kendimi Eskişehirli Bir Türk Olarak Hissediyorum.”

lamıyordum. Bir gün bölüm başkanımız Ahmet Öztürk'e bu durumu anlattım. O da bana derslere girmekten vazgeçmemem gerektiğini ve sabırla daha fazla çalışarak bu durumun üstesinden gelebileceğini söyledi. Bu benim motivasyonumu arttıran bir faktör oldu. Ben de öyle yaptım, devam ettim. Hatta lisans derslerine dahi giriyordum Türkçemi geliştirebilmek için.

Dil öğrenmek biraz fedakârlık da gerektiriyor, öyle değil mi?

Aslında biraz kulak aşinalığı kazanmak içindi benim yaptığım. Çünkü Kazakistan'da ders anlatan hocalarımız çok sade ve yavaş yavaş konuşuyorlardı. Türkiye'de üniversitede ders anlatıldığında takip etmekte oldukça zorlanıyordum. Bunu aşmak için mümkün olduğunca fazla ders takip etmeye çalıştım. Bana çok büyük faydası oldu.

Buradaki arkadaş ortamın nasıl? İletişim kurmak konusunda neler yaşadın?

Burada çok iyi arkadaşlıklar kurdum. Tabii hep Kazakistan'daki öğrencilik hayatımla kıyaslama yapıyorum.

►► “Mustafa Ceceli ve Kayahan'ı dinlemeyi çok seviyorum.

Enstrümantal müzik olarak Selçuk Balcı'yu çok dinliyorum.”

Kazakistan'da arkadaşlarım daha ziyade Türkçe konuşan ülkelerdendi. Türkiye'de ise neredeyse dünyanın her tarafından arkadaşım oldu. Tanımadığın ülkelerden insanları tanıyınca o ülkeleri de tanımak, öğrenmek istiyorsun. O insanların kültürleri daha fazla ilgimi çekiyor.

Yurtta kaldığım dönemde aynı odayı paylaştığım Kırgız ve Gürcü arkadaşlarım vardı. Romanyalı ve Polonyalı arkadaşlar vardı. Sürekli birbirimize farklı şeyler ikram eder, birlikte çay içerdik. Hepimiz farklı yerlerden gelmiştik ama bir araya gelip ortak bir şey yapıyorduk. Yurt yaşamının bu kadar keyifli olması beni Türkiye'de tutan önemli etkenlerden biri oldu.

Üniversitedeki hayatının dışında neler yapıyorsun?

Özellikle son bir senedir ders ve tezle ilgili yoğunluğumdan ötürü çok fazla bir şey yaptığımı söyleyemem. Ama Eskişehir'de yaşamayı çok seviyorum. Benim için özel bir yeri var Eskişehir'in. Eskişehir benim ikinci evim oldu. Müsait olduğumda arkadaşlarımla üniversite içerisinde

ve Eskişehir'de düzenlenen etkinliklere katılıyoruz. Örneğin Türk kültür günleri oluyor ve o günlerde her ülke kendi yemekleri, müzikleri ve geleneksel kıyafetleriyle tanıtımlarını yapıyor.

Eskişehirlilerin, esnafın size yaklaşımları nasıl?

Eskişehir'in insanları mükemmel. Türkmenistan kültürünü, dilini, yemeklerini ve geleneklerini çok merak ediyorlar. Her konuda yardımcı olmak için gayret ediyorlar.

Senin gibi eğitim sürecinin başında olan bir Türkmen öğrenciye Türkiye'yi nasıl tavsiye edersin?

Genel olarak üniversite eğitimine yeni başlayan bütün öğrencilere ihtiyaç duyduklarında yardım ediyorum. Benim yaşadığım sıkıntıları başkalarının yaşamamasını istemiyorum. Buraya gelen uluslararası öğrencilerden hangisine sorarsanız sorun Türkiye'den ve buradaki eğitim hayatından çok memnun olduğunu söyleyecektir.

Önemli olan ön yargılara kapılmadan Türkiye'yi tercih etmeleri. Mesela Hristiyan öğrenci arkadaşlarla konuştuğumuzda onlar da söylüyorlar. Çeşitli endişelerle geldiklerini fakat geldikten sonra Türkiye'den gitmek istemediklerini anlatıyorlar.

Bir ülkeyi tanımak için o toplumun içinde olmak gerekir. Tanıyarak, tecrübe ederek karar vermeye çalışıyorum. Türkiye'nin bana öğrettiği en önemli şeylerden biri de bu aslında. ■

► “Ben buraya geldiğimde yemek konusunda çok seçiciydim. Ancak zamanla Türk yemeklerine çok alıştım. Hatta Türk yemeği yapmaya bile başladım. **Yaprak sarması yapabiliyorum örneğin.** Sanırım daha fazlasını da yapabilirim. Türk yemekleri ile ilgili genel olarak börekleri seviyorum. İspanaklı börek vazgeçilmezim oldu. **Tabii ki çibörek.** İlk başlarda hiç yiyemiyordum, fakat artık severek yiyorum. Tatlı olarak sütlaç ve baklavaya bayılıyorum. **Bir de baklava açmak istiyorum.** Umarım bir gün onu da yaparım. Burada en çok şaşırdığım şeylerden biri de bu oldu. O kadar çok çeşit tatlı ve yemek var ki; **Türkmenistan'da bu kadar çeşit tatlıyı ve yemek çeşidini bulamıyoruz.**”

BALKANLARDA BİZDEN BİR RENK POMAKLAR

Yazı: Hulusi Üstün

►► Kimi araştırmacılar onları en katışıksız Helen topluluğu sayar, kimi araştırmacılar ise Karadeniz'in kuzeyinden Balkan içlerine akınlar düzenleyen **Hun, Uz, Peçenek, Kuman gibi Asyalı göçer halkların torunları** olduklarını ileri sürer.

Balkan coğrafyasının kadim sakinlerinden olan Pomak topluluğunu konu eden araştırmalar etnisite kavramının bu coğrafyada farklı anlamlar içerdiğinin en bariz örneklerini ortaya koymaktadır. Kimilerine göre onlar Balkan topraklarının bilinen ilk sakinleri olan Trak kabilelerinin ardıllarıdır. Kimine göre X. yüzyıldan sonra Balkanların güneyine inen Slav topluluklarının kalıntısı. Kimi araştırmacılar onları en katışıksız Helen topluluğu sayar, kimi araştırmacılar ise Karadeniz'in kuzeyinden Balkan içlerine akınlar düzenleyen Hun, Uz, Peçenek, Kuman gibi Asyalı göçer halkların torunları olduklarını ileri sürer. Yine bir başka yaklaşıma göre Makedonya'da Torbeş, Bosna'da Boşnak, Kosova'da Goralı adını alan insanlarla Rodop Dağlarının Pomakları aynı halktır.

Bu beş yaklaşıma eklenebilecek altıncı bir görüş de olabilir. 'Hepsi'. Hatta yedinci bir görüş. 'Tarih boyunca yüzlerce halkın, onlarca dilin, muhtelif din ve mezhebin birbirine karıştığı Balkan coğrafyasında kan ve köken esaslı bir ayırım yapmanın imkanı, anlamı ve faydası var mıdır?'

Pomak adının Slav dillerinde 'yardım etmek' anlamına gelen 'Pomagit, pomagat' fiilinden türediği görüşünün gerekçesi Rumeli'de yayımları ve otorite tesis etmeleri konusunda Osmanlı'ya yardım etmiş olmalarıdır. Pomak adının yine Slav dillerinde 'hatırlamak' anlamına gelen 'pomnit' fiilinden türediği görüşünün gerekçesi ise Bulgar, Arnavut ve Yunan baskılarına rağmen Slav kökenlerini unutmamış olmalarıdır. Pomak kelimesinin Osmanlıların Leh adını verdikleri Polonyalıları tanımlayan Polak adından türediği görüşü de Celal Nuri tarafından ileri sürülmüştür. Yine Celal Nuri, Pomak halkının İslam öncesi dönemde teslisi kabul etmedikleri için dışlanan muvahhid Hristiyanların izlerini taşıdığı görüşünü kaydetmektedir.

Görüldüğü üzere etimolojik kökeni tartışılan bu kelimenin antik çağlardan kalan bir adlandırma olmaması gariptir. Pomak adı ilk olarak XIX. yüzyıl başında Osmanlı kayıtlarında 'Pomak Anasır-ı İslamiyesi' 'İslam Pomaklar', 'Pomak İslamlar' şeklinde yer almaktadır. 1839 yılında Kuzey Bulgaristan'da incelemeler yapan Ami Boue ►►

isimli araştırmacı Lofça havalisindeki bazı köylere 'Pomak nahiyeleri' adı verildiğini kaydetmektedir. Daha önce Hristiyan kaynaklarında 'Müslüman Bulgar' olarak tanımlanan topluluğun Pomaklar olduğu kabul edilecek olursa homojen bir Bulgar toplumunun bir kısmının köyler, kasabalar halinde toplu olarak din değiştirip farklı bir ad almasının, sadece din değiştirmiş olmak gerekçeyle asıl kitle tarafından bu derece dışlanmasının sebebini ortaya koyamamaktadır. Zira İslamlaşması Bulgar milli bilincinin oluşmasından önceye dayanan Pomak halkı Bulgarlarla iç içe, aynı yerleşim yerlerinde yaşamamakta ve onlardan ayrı yerleşim yerlerinde toplanmaktadır.

Antropolojik, linguistik ve kültürel özellikleri kesin çizgilerle komşu Balkan halklarından ayırt edilemeyen Pomak halkı bugünkü Bulgaristan'ın merkezinde yer alan Stara Planina dağ zincirinin kuzey ve güney yamaçlarında Lofça ve Selvi bölgeleri merkez olmak üzere birkaç küçük yerleşim yeri, Bulgaristan'ın güneyinde yer alan Rodop Dağlarının kuzey ve güney yamaçlarındaki köy ve kasabalar, Batı Trakya'da İskeçe ve Gümölcine, Makedonya'da Manastır ve Debre'de adacıklar halinde yaşamaktadır. Bu toplu yerleşim alanları birbirlerinden kopuk halde doğudan batıya doğru Türkiye Trakya'sından başlayıp Arnavutluk'a kadar uzanmaktadır. Kuzeyde Bulgaristan'ın iç bölgelerine, güneyde Batı Trakya'nın Ege kıyılarına kadar yayılmaktadır.

►► **Pomaklar'ın konuştuğu dil** Arnavutça gibi özgün bir Balkan dili değil, **Bulgarcayla büyük ölçüde benzeşen Slavik bir dildir.**

Bu bölge, tarihi varlığını miladın ilk yıllarına kadar korumuş olan Trak halkının yaşam alanıdır. Traklar aynı zamanda Kafkasyalı yerli halkların, Arnavutların ve Turani kavimlerin de akrabaları olarak anılmaktadır. Tarihçiler onlardan geriye Trakya adı ve mezar tümülüslerinden başka bir şey kalmadığını ileri sürse de kimi araştırmacılar Trak halkının Pomak adı altında bölgenin dağlık alanlarında hala varlığını sürdürdüğü görüşündedir. Bu görüşe göre Pomak halkı Slav topluluklardan önce bölgede var olan antik dönem halklarının kalıntısıdır.

Pomaklar'ın konuştuğu dil Arnavutça gibi özgün bir Balkan dili değil, Bulgarcayla büyük ölçüde benzeşen Slavik bir dildir. Onu Bulgarcadan ayıran en belirgin özelliği, Türkçe'nin etkisidir. Ayrıntılı bir linguistik incelemeye konu edilmemiş olmakla birlikte Pomak dilinde Türkiye Türkçesinde bulunmayan Turani kelimelerin yer aldığı kabul edilmektedir. Pomak toplumunun etnik kökeninin Balkan içlerine giren ilk Slav topluluklarına dayandığına ilişkin görüşün temel dayanağı, kullanılan dilin Slavik dil olmasıdır. Bu görüşe göre daha sonra Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara inen Bulgar toplulukları Pomakları dağlık bölgelere sıkıştırmış ve düzlüklerde yaşayan Pomakları kendi bünyelerinde eritmişlerdir.

Oysa Pomak halkının tarihi vatani olarak kabul edilen topraklar aynı zamanda Slav topluluklarının Balkanlarda inebildiği alanın sınırlarını belirler. Bu durum onların Slav kökenli olduğu görüşünü büyük ölçüde sakatlamaktadır zira Slav yayılışının bu dağlık alanlarda başta Arnavut kabileleri olmak üzere Balkanların yerlisi olan topluluklar tarafından durdurulduğu kabul edilmektedir.

Pomakların etnik kökenini Peçenekler ve Kumanlar başta olmak üzere Karadeniz üzerinden Balkanlara inen Turani halklarda arayan görüşün de tarihi dayanakları

vardır. Zira X. ve XI. yüzyılda Büyük Çekmece'ye kadar akın düzenleyip İstanbul'u tehdit edecek güce ulaşan Peçenek varlığının nasıl olup da ortadan kalktığı açıklanamamaktadır. Ege kıyılarından Macaristan'a kadar geniş bir bölgede 150 yıla yakın bir süre askeri güç olarak görünen kalabalık bir topluluğun iz bırakmayacak şekilde yok olması mümkün görünmemektedir. Onlar ve hemen ardından Balkanlara giren Kuman topluluğunun ardıllarının Goralılar ve Pomaklar olması akla en yakın ihtimaldir. Nitekim Bulgarlar arasında Pomaklara verilen isimlerden birisi de 'Çitak'tır. Makedonya'da yaşayan Hristiyan Slav toplulukları halihazırda Pomakların yaşadığı kırsal bölgelerde korunagelen kültürde Orta Asya ve Kafkasya'ya ait motifler gözlemek zor değildir. Yüzyıllar boyunca en merkezi uygarlık alanlarına bunca yakın bir bölgede yaşayan Pomakların yakın zamana kadar hayvancılık ağırlıklı bir ekonomi anlayışına sahip, toprağa bağlı ve şehir kültürü geliştirememiş bir topluluk olması onların içe kapalı bir toplum olarak varlıklarını sürdürdüklerinin delilidir.

Balkanlarda Türk hakimiyetinin kırılmaya başlamasıyla birlikte Anadolu içlerine doğru çekilmeye başlayan Müslüman nüfusun içinde Türkçe konuşanların ardından en büyük kitleyi Pomakların oluşturduğu söylenebilir. 93 Harbi'nin hemen ardından Trakya'nın doğusuna ve Anadolu içlerine doğru çekilişin en önemli nedeni özellikle Pomakları hedef alan 'zorla Hristiyanlaştırma' çabalarıdır. Bu çabaların neticesinde kitlesel olmasa da bireyler ve aileler bazında rızai ya da cebri din değiştirmeler meydana gelmiştir. Bu dinî baskı politikaları sonunda Bulgaristan'da 200.000 civarında Pomak'ın Hristiyanlaştırıldığı kabul edilmektedir. Özellikle Bulgaristan'da

►► En son **1989 yılında** yaşanan toplu deportizasyon sırasında **binlerce Türk ve Pomak Türkiye'ye gelmek durumunda kalmıştır.**

Bulgarlaştırma ve Hristiyanlaştırma politikaları Türklerle aynı ölçüde Pomak halkını da mağdur etmiştir. Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı, ciddi sayıda Pomak'ın Türkiye'ye sığınması sonucunu doğurmuş, daha sonrasında Bulgaristan'ın göttüğü asimilasyon politikaları yeni göç dalgaları yaratmış ve bu göç hareketleri Bulgaristan'da yaşayan Türklerle birlikte Pomakları da yurtlarından etmiştir. En son 1989 yılında yaşanan toplu deportizasyon sırasında binlerce Türk ve Pomak Türkiye'ye gelmek durumunda kalmıştır.

Mübadele ile Yunanistan'dan Türkiye'ye gönderilen Müslümanlar arasında da azımsanmayacak oranda Pomak bulunmaktadır. Serez, Fere, Drama, Manastır, Kesriye gibi şehirlerden çıkartılan Pomaklar başta Marmara denizini çevreleyen kıyı köyleri olmak üzere Ege ve İç Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Toplum yapısı, dini ve kültürel algılar, yemek kültürü ve ekonomik ilişkiler bakımından Türkiye'de yaşayan diğer kültür gruplarından farklı olmayan Pomaklar günümüzde ağırlıklı olarak Trakya, Batı ve İç Anadolu bölgelerinde yaşamaktadırlar. ■

FRANSA VE İSLAM

BİR YILIN MUHASEBESİ

Yazı: Editorial

Fransa'da 2015 yılının Ocak ayında gerçekleştirilen Charlie Hebdo ve Kasım ayındaki Bataclan saldırıları 11 Eylül'ün toplum üzerindeki yıkıcı etkilerine benzer bir tablonun yaşanmasına neden oldu. Bunu en derinden hissedenler de ülke nüfusunun yaklaşık % 10'unu oluşturan Müslümanlar oldu. Birçok Müslüman ortada geçerli bir kanıt olmamasına rağmen göz hapsinde tutuldu, birçoğuna yurt dışına çıkma yasağı getirildi. Birçok camiye uygunsuz polis baskınları gerçekleştirildi. Özellikle Müslüman kadınlar sokaklarda, okulda, iş hayatında sözlü ve fiziki tacizlere maruz kaldı. Tüm bu yaşananlar İslam ve Müslüman düşmanlığının birer örneği olarak kayıtlara geçti. Saldırganların bu eylemleri 'İslam' adına yaptıklarını iddia etmesi Fransa'daki Müslümanların adeta potansiyel birer suçlu olarak etiketlenmesi için yeterli görüldü.

”

“

Olağanüstü hâl; kamu düzeni için tehdit oluşturduğuna inanılan herkesin ev hapsine alınabilmesi, yine kamu düzeninin tehdit altında olduğunun düşünülmesi halinde polise mahkeme izni gerekmeksizin arama yapma yetkisi verilmesi gibi ciddi tartışmalara konu olan maddeleri de içeriyor.

”

Fransa son bir yıl içerisinde tarihindeki en büyük yıkımlardan birini yaşadı. İki kez terör saldırısına hedef olan ülke, uzun bir süredir olağanüstü hâl ile yönetiliyor. Şubat ayında kaldırılması gereken olağanüstü hâl, güvenlik gerekçesiyle üç ay daha uzatıldı. Bu sürenin çok daha uzun olabileceği yönünde görüşler de mevcut. Olağanüstü hâl; kamu düzeni için tehdit oluşturduğuna inanılan herkesin ev hapsine alınabilmesi, yine kamu düzeninin tehdit altında olduğunun düşünülmesi halinde polise mahkeme izni gerekmeksizin arama yapma yetkisi verilmesi gibi ciddi tartışmalara konu olan maddeleri de içeriyor.

Ülkenin birçok noktasında alınan güvenlik önlemleri dikkat çekici boyuta ulaşmış durumda. Ülkeye giriş ve çıkışlar daha sıkı kontrollere tabi tutuluyor.

Fransa'da 2015 yılının Ocak ayında gerçekleştirilen Charlie Hebdo ve Kasım ayındaki Bataclan saldırıları 11 Eylül'ün toplum üzerindeki yıkıcı etkilerine benzer bir durum yaşanmasına neden oldu. Bunu en derinden hissedenenler ülkede yaşayan Müslümanlar. Fransa'da yaklaşık 8 milyon Müslüman yaşıyor. Bu Müslümanların büyük çoğunluğunu Kuzey Afrikalı ve Türkiyeli Müslümanlar oluşturuyor.

Fransa İslam Konseyi Başkanı Anouar Kbibech (sağda) ve Başkan Yardımcısı Ahmet Öğraş (solda). Fransa İslam Konseyi dönüşümlü başkanlık modeliyle yönetiliyor. Ahmet Öğraş, 2017 yılında kurumun başkanlık görevini üstlenecek.

Müslümanların Terörü Lanetlemeleri Görmezden Gelindi

Saldırganların bu eylemleri 'İslam' adına yaptıklarını iddia etmesi Fransa'daki Müslümanların potansiyel birer suçlu olarak görülmesi için yeterli bir sebep olarak görüldü. Oysa Müslümanların da Fransız toplumunun bir parçası oldukları ve en az Müslüman olmayanlar kadar bu olayları lanetledikleri görmezden gelindi. Fransa'daki Müslümanları temsil makamında olan Fransa İslam Konseyi'nin Faslı Başkanı Anouar Kbibech bu süreci şöyle özetliyor. "Bizler Fransa'daki Müslümanlar olarak bu toplumun acılarını, hissiyatlarını aynı derecede paylaştık. Saldırıların hemen ardından devlete olan bağlılığımızı bildirdik. Aslında biz burada iki darbe yemiştik. Hem Fransa vatandaşı olarak hem de bu ülkede yaşayan bir Müslüman olarak. Buna sebep olan, olayları yapanların bunu 'İslam' adına yaptıklarını söylemesiydi. Tüm Müslüman STK'lar bu olayları en sert şekilde kınadı. Ancak bu kınamalar, Müslüman karşıtı olayların önüne geçilmesine yetmedi."

Birçok Müslüman ortada geçerli bir kanıt olmamasına rağmen göz hapsinde tutuldu, birçoğuna yurt dışına çıkış yasağı getirildi. Birçok camiye uygunsuz bir şekilde polis baskınları gerçekleştirildi. Özellikle Müslüman kadınlar sokaklarda, okulda, iş hayatında sözlü ve fiziki tacizle-

re maruz kaldı. Tüm bu yaşananlar İslam ve Müslüman düşmanlığının birer örneği olarak kayıtlara geçti.

İbadethaneler Sıkı Koruma Altında

Paris'in hemen her yerinde tam donanımlı askerleri devriye gezerken görebilmek mümkün. Özellikle ikinci saldırının hemen ardından ibadethanelerdeki güvenlik kontrolleri en üst seviyeye getirilmiş durumda. Ülke genelinde sadece ibadethaneleri korumak için 10.500 asker görevlendirildi. Ayrıca güvenliğini arttırmak isteyen ibadethaneler için devlet tarafından maddi destek sağlanacağı da açıklandı. Güvenliğin artırılmasının iki önemli nedeni var. Birincisi Fransız Devletinin şüphelendiği yapıları tam bir kontrol altında tutma amacı, diğeri ise ölçsüz siyasi

söylemler ve medyanın yönlendirmeleriyle özellikle Müslümanlara karşı kamuoyunda oluşan tepkinin ibadethanelere yönelik bir saldırıya dönüşmesinin önüne geçmek.

Son Bir Yılda Müslümanlara Yönelik Saldırılar Arttı

Sadece ibadethaneler değil Müslümanlar da ırkçı ve İslam düşmanı saldırıların hedefi haline geldi. Irkçılık ve Antisemitizmle Mücadele Bakanlıklararası Heyeti (DILC-RA) tarafından açıklanan rapor son bir yılda Müslümanlara karşı gerçekleşen eylemlerde % 200'ün üzerinde artışın meydana geldiğini ortaya koydu. Son bir sene içinde tehdit sayısı 78'ten 305'e, fiili saldırılar ise % 125 oranında yükselerek 55'ten 124'e ulaştı. Güvenlik kurumlarına bildirimde bulunulmuş olan eylem ve şikâyetler üzerinde yapılan araştırmaya göre söz konusu saldırıların yarısından çoğunun (%58) Charlie Hebdo ve kasım ayında gerçekleştirilen terör olaylarından sonra vuku bulduğu tespit edildi. Özellikle bu süreçte Fransa'daki Müslümanlara yönelik baskı ve tepkinin 'meşru bir hak'mış gibi gösterildiği bir ortamda Müslümanların maruz kaldıkları sözlü ya da fiziki saldırıları yetkili mercilere bildirmekten kaçındıkları görülmektedir. Müslümanlar bu saldırıları adeta sineye çekmektedir. Tüm bunlar dikkate alındığında gerçekleşen saldırıların çok daha vahim seviyelerde olduğunu tahmin etmek güç değil. Fransa'da açıkladığı raporlarla gündeme gelen İslamofobiye Karşı Ulusal Gözlemevi kurumunun başkanlığını yürüten Abdullah Zekri de yayınlanan rakamların gerçeği yansıtmadığı görüşünde. Zekri'ye göre birçok Müslüman, hiçbir sonuç

»

“

Son bir sene içinde tehdit sayısı 78'ten 305'e, fiili saldırılar ise % 125 oranında yükselerek 55'ten 124'e ulaştı.

”

alınamayacağını düşündüğü için ırkçı olaylara tanıklık ettiğinde sistematik olarak suç duyurusunda bulunmuyor.

Bu kötü tabloda en çok etkilenenler de Kuzey Afrika-lı Müslümanlar oldu. Sahip oldukları çok sayıda cami-ye baskınlar gerçekleştirildi, göz hapsine alınanlar oldu. Çeşitli gerekçelerle camiler kapatıldı, yeni cami veya derneklerin açılmasıyla ilgili yürütülen süreçler daha olumsuz bir şekilde karşılanmaya başlandı. Hâlihazırda açık olanlar üzerinde yoğun bir gözetim var. Herhangi bir eksiklik olduğunda kapatılma tehlikesi ile karşı karşıyalar.

Türk Camii ve Derneklerine Gerçekleştirilmiş Ciddi Boyutlarda Bir Saldırı Yok

Türk vatandaşlarımızın açmış oldukları ibadethanelerin ve derneklerin durumunu Paris Din Hizmetleri Ataşesi ve Fransa DİTİB Başkanı Genççağa Sayan'a sorduk. Fransa'daki Türk toplumunun diğer Müslüman topluluklara göre süreci daha rahat bir şekilde atlattığının altını çiziyor Sayan: "Son bir yılda bu baskıyı en çok da Arap kardeşlerimiz yaşadı. Bunun bir nedeni de giyimlerinden kaynaklı sanıyorum. Bunu hakir gördüğüm için söylemiyorum. Onların giyim tarzı bu. Ama maalesef entari giyiyor, sakal bırakıyor diye insanlar potansiyel terörist olarak gösterilmeye başlandı.

Biz Türk toplumu olarak çok küçük saldırılar dışında büyük bir problemle karşılaşmadık. Bundan birkaç ay önce Marsilya'daki bir derneğimize molotof kokteyli atıldı, büyük bir zarara uğramadan atlatıldı bu saldırı. Açıkçası bu konuda Fransız yetkililerden bize tam bir güven söz konusu. Çünkü biz DİTİB olarak burada çalışan din görevlilerimizin tamamını devlet kontrolünde belirli eğitimlerden geçirerek getiriyoruz. Ve Ankara'daki Fransız Kültür Merkezi ile irtibatlı olarak dil kurslarına katılmalarını sağlıyoruz. Dolayısıyla buraya gelen din görevlilerinin gerek Türkiye gerekse Fransa Devleti aleyhine hiçbir çalışma içine girmeyeceklerinden eminler."

Gençler Nasıl Radikalizme Yol Alıyor?

Son saldırının üzerinden yaklaşık 6 ay geçti. Olayların sıcaklığıyla verilen tepkiler bir yana artık bazı soruları sormak gerekiyor. Çünkü tüm bu yaşananlar yıllardan beri sürüp giden sosyal sorunların da bir an önce gündeme gelmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Hangi gelişmeler tetikleyici bir rol oynadı? Gençler nasıl yasa dışı radikal örgütlerin kucağına bırakıldı?

Artık bu soruları sorma zamanı geldi. Avrupa'nın eğitim sisteminden geçmiş, bu toplumun içinde yetişmiş çocukların nasıl bu kadar radikal bir çizgiye gelebildiklerinin derinlemesine araştırılması gerekiyor. Bu soruyu evvela Avrupalılar kendilerine sormalı. Zira bu sorunun cevabını aramak problemin önemli bir kısmını da aşmakla eşdeğer. Ancak birçok Avrupa ülkesinde bu problemlerin toplumsal boyutlarıyla ele alınıp çözüme kavuşturulması beklenirken, insanların inancı üzerinde bir tartışma ortamı yaratıldığına şahit oluyoruz.

Peki, bu sosyal gerçeklikler nedir? Marmara Üniversitesi'nin Fransa'daki Türk ve Müslüman topluluklar üzerine yaptığı araştırma pek çok önemli ipucu vermektedir.

Gettolaştırma Politikasının Doğal Sonucu

Fransa dâhil olmak üzere Avrupa'nın birçok ülkesinde göçmenler uzun yıllar gettolaşmaya mecbur bırakılmışlardır. Fransa'da göçmenlerin birçoğu belirli bölgelere hapsedilmiş büyük binalarda yaşamak durumundalar. Bu durum pek çok sorunu da beraberinde getiriyor. Hazırlanan raporda gettolaştırma projesinin Fransız Hükümeti tarafından bilinçli bir şekilde devam ettirildiği gerçeği dile getiriliyor: "Gettolaşan banliyölerde etnik, kimliksel, dinî ve sosyo-ekonomik statü düşüklüğünün oluşturduğu bileşke ile Müslümanlar, akademik başarısızlık, sapkınlık, madde kullanımı ve genç işsizliğinde artışın bir sonucu olarak potansiyel bir tehdit ve suçlu olarak damgalanmışlardır. Bu damgalanma ve toplumsal ötekileştirme devamlı olarak kültürel eşitsizlikle pekiştirilmekte ve dolayısıyla barınma, istihdam, eğitim fırsatları ve siyasi temsil alanlarında kurumsal ayrımcılıklar türemektedir. Ayrıca banliyöler, yönetici elitler tarafından Müslümanların yaşadığı entegre olmaktan uzak tehlikeli bölgeler olarak adlandırılmıştır."

Eğitimsiz ve İşsiz Gençlerin Sağlıklı Bir Kimlik Oluşturması Zor

Göçmenler arasında işsizlik oranları Fransız kökenli vatandaşlara göre 2-3 kat daha fazladır. Özellikle eğitim noktasında yaşanan sıkıntılar onlarca raporda açık bir şekilde ortaya konmuştur.

"Banliyölerdeki Fransız devlet okullarında olumsuz ve vasat bir eğitim sunulmakta, ayrıca göçmen çocuklar sisteme dâhil edilmek bir yana sistemin dışına itilmektedir. Dolayısıyla statüsü yüksek işleri talep edecek kültürel sermayeden yoksunluk, mobilite imkânının olmaması gibi sebepler sonucunda Türk ve Müslüman kökenli eğitimsiz ve işsiz göçmen gençlerin Fransa'da sağlıklı bir kimlik oluşturması ve kültürel haklarına tam erişimleri söz konusu değildir. Bu yoksunlukla, yoksulluk ve sosyal dışlanmışlık koşulları, hor görülme, tanınmama, kötü tanınma, etnik ve dinî özelliklerinden dolayı damgalanma vs. tümüyle kültürel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi durumlarını üretmekte ve bu temel hakların korunamaması sonucunda ise büyük bir nefret ve kimlik bunalımı ortaya çıkmaktadır."

PİSA KLASMANI:
FRANSIZ EĞİTİM SİSTEMİ EŞİTLİKÇİ DEĞİL

-Bu sene ben "Victor Hugo" kolejine gideceğim

-Ben de "Sefiller" Kolejine

Raporda bu sosyal gerçekliklerin günümüzdeki kötü gidişatı hazırlayan önemli faktörler olduğu vurgulanıyor: "Toplumdan dışlanma, kültürel kimliklerin dönüşümü, eğitimdeki bariyerler ve dolayısıyla emek piyasasından dışlanma özellikle göçmenlerin üçüncü nesil gençlerini yasa dışı ve aşırı örgütlerle ilişki kurmaya itmektedir."

Eğitim Herkes İçin! Ama Daha Çok Fransızlar İçin!

Eğitimin herkes için olduğu ilkesi sık sık dile getirilen bir konu olsa da göstergeler göçmenlerin eğitim başarı skalasında en dipte yer aldıklarını gösteriyor. Eğitim üzerine yapılan son araştırmalar sosyo-ekonomik statü arttıkça, çocukların eğitim başarısının da arttığını ortaya koyuyor. 2006 tarihli Milli Eğitim Bakanlığının fırsat eşitliği ile ilgili hazırladığı raporda, özetle; işsizlik oranından en çok etkilenen grubun düşük diplomalıları, göçmenler ve göçmen çocukları olduğu vurgulanmaktadır. »

Farklı araştırmalardan alınan sonuçlar Fransa'nın en iyi üniversitesinden en iyi notlarla mezun olmanın dahi ayrımcılıktan kurtulmaya yetmediğini ortaya koyuyor. Araştırmalardan elde edilen bu sonuçlar Fransa'da hükümetin ve devlet görevlilerinin söz konusu ayrımcı tutumu sonlandıracak adımlar atmasını bir gereklilik haline getiriyor.

İşe Alımda ve İş Yerinde Açık Bir Ayrımcılık Var

Fransa'da Montaigne Enstitüsü tarafından hazırlanan "Çalışma Ortamında Dinî Ayrımcılık" başlıklı araştırmaya göre Fransa'da çalışma hayatında din ve milliyet durumu seçici bir faktör haline gelmiş durumda. Nitekim Montaigne Enstitüsü'nün araştırmasında Fransa'da aynı şartları barındıran iki kişiden Müslümanın dindar bir Katolik'e göre iş bulma şansının iki kat daha az olduğu belirtilmektedir. Söz konusu araştırmanın raporuna göre, iş başvurusunda bulunan Katoliklere verilen olumlu cevapların oranı %20,8, işe kabul edilen Yahudilerin oranı ise %15,8 olarak açıklandı. Diğerleriyle aynı şartları barındıran Müslümanlardan ise işe girmeyi başaranların oranı sadece 10,4'te kaldı.

Ya Bir Gün Başörtülü Olarak Gelirse...

Fransa Ayrımcılık Gözlem Merkezi Başkanı Jean-François Amadiou, işverenlerin Müslüman bir kadını çalıştırmak

istememesine gerekçe olarak Müslüman kadının bir gün işe başörtülü gelebileceği korkusunu yaşamalarına bağlıyor.

Konu hakkında Nüfus Araştırmaları Ulusal Enstitüsü'nün (INED) yayınlamış olduğu rapora göre de ayrımcılıktan Fransa'da yaşayan Türkler de ziyadesiyle etkileniyorlar. Farklı etnik gruplar arasında işsizlik oranı en yüksek olan grup Türkler. Franko-Türk erkeklerin %26'sı, kadınların %44'ü çalışma hayatının ilk 7 yılında iş bulamıyor. Diğer etnik gruplara göre bu oran bir rekor. Türk gençlerin %35'i iş görüşmelerinde ayrımcılığa uğradığını söylüyor. Bu oran da Cezayirliler, Senegalliler ve Çinlilere göre büyük farkla önde.

Eğitimdeki bu kötü tablonun bir yansıması olarak işsizliğin yüksek oranlara çıkması ve tüm bunların üstüne Müslüman karşıtlığının hayatın her alanında kendini göstermesi, özellikle aile ve sosyal çevre anlamında sahipsiz bırakılmış gençlerin farklı arayışlara girmesine sebebiyet veriyor.

"Öz Eleştiri Yapmalıyız"

Bu, madalyonun bir yüzü elbette, meseleyi iki boyutuyla da değerlendirebilmek için diğer tarafına da bakmak gerekiyor. Ortaya çıkan olumsuz tabloda Müslüman toplumun hiçbir suçu yok mu? Elbette var. Bu konuda Müslüman toplumun da kendisini bir öz eleştiriye tabi tutması gerekiyor.

Para Kazandık Ama Çocuklarımızı Kaybettik

Bu bağlamda DİTİB Başkanı Genççağa Sayan önemli tespitlerde bulunuyor: "Çocuklarımız aile şefkatinden ve ilgisinden mahrumlar. Maalesef birçok aile için öncelik para kazanmak olmuş, öncelik çocuklarda değil. Para kazanma hırısı, kısa zamanda zengin olalım düşüncesi yüzünden kaybolan nesiller var. Kendi çocuğunun hangi sınıfa gittiğini, durumunun ne olduğunu bilmeyen, soruşturmayan aileler var.

Akşam çalışalım, hafta sonu da çalışalım derken çocuklar unutuluyor. Maalesef özellikle de bu çocuklar işte bu bahsettiğimiz radikal grupların kucağına çok kolay bir şekilde düşüyor. O gruplar da bunu çok iyi biliyor, kimi kendilerine çekebileceklerini, kimi daha rahat kullanabileceklerini. Bakıyorsunuz bu çocuklar birden radikal bir değişikliğe uğramış, giyim kuşam anlamında değişmiş. Oradaki telkinlerle farklı bir dünya görüşüne sahip olmuş. İslam'ı bundan ibaret sanıyor ama aslına baktığınızda İslam'a dair hiçbir şey bilmiyor.

Bu çocuklar ailede bulamadığı ilgiyi dışarıda arıyorlar. Bu gruplar bunu da çok iyi bildikleri için onlara ilgi gösteriyorlar, görev ve sorumluluk veriyorlar. Kendilerine bağlılığı bu şekilde sağlıyorlar. Bu konuda bir ailenin söylediği ve tüm bu olayı özetleyen bir ifade vardı: "Hocam biz para kazandık ama çocuklarımızı kaybettik. Hanımla gece gündüz çalıştık, didindik. Çocuklara bakıcı tuttuk, başkalarına emanet ettik ama sonunda onları kaybettik".

Öz eleştirinin ve insanın kendisini hesaba çekmesinin her Müslümanın her zaman yapması gereken bir şey olduğunu dile getiren CCMTF Başkanı Anouar Kbibeç, gençlerin bu illegal yapıların eline düşmemeleri için kendilerine de önemli görevler düştüğünü söylüyor. Kbibeç, İslam'ı doğru bir şekilde ve günümüzdeki gelişmeler ışığında anlatacak, burada doğup yetişmiş kişilere ihtiyaç duyduklarını ifade ediyor. Bu konuda çeşitli adımlar da atılmaya başlamış. İki kültürü yakından tanıyan, dinî eğitimlerini almış, devletin değerlerine saygı duyan imamlar yetiştirmek için sistemli bir yapı hazırlanıyor.

Antivirüs Geliştirmemiz Gerekiyor

CCMTF Başkan Yardımcısı Ahmet Oğraş, bu olaylardan sonra Fransa'da yeni bir sayfa açıldığını dile getiriyor. "Benim bu olaya bakışım şöyle: Ben bu olaya bir virüs olarak bakıyorum. Dünyayı bir vücut olarak kabul edersek bu virüsün bütün vücudu kapladığını görüyoruz. Paris'te, Ankara'da, dünyanın birçok yerinde sıkıntılar görüyoruz. Buna karşı bir antivirüs geliştirmemiz gerekiyor. Bunu da toplumun kendisinin üretmesi gerekiyor. Bunun en önemli bileşeni de eğitim olacaktır. Uzun vadeli eğitim çalışmalarının bir an önce hayata geçirilmesi gerekiyor.

"Fransa'nın Geleceğini Birlikte İnşa Edeceğiz"

Oğraş, ortak zeminler bularak toplumlar arasındaki uçurumların ortadan kaldırılması gerektiğini söylüyor. "Bizim ortak noktamız Fransa'nın geleceği olmalıdır. Vatansever Fransızlarla bir araya gelmeliyiz. Fransa bizim için önemli. Çünkü aynı değerleri paylaşıyoruz. Bu anlamda geleceğin çok daha güzel olacağını düşünüyorum."

"Ön Yargıyı Biz Kırmalıyız"

DİTİB Başkanı Sayan da iki toplum arasındaki yakınlaşmaların artması için gerçekleştirilen çalışmalara değişiyor: "Fransız toplumu ile tanışmak ve kaynaşmak için etkinlikler düzenliyoruz. Aradaki ön yargıları yıkmak, toplumlar arasındaki ilişkileri ve iletişimi güçlendirmek için çalışmalar yürütüyoruz. Çünkü burada İslam ve Müslüman düşmanlığı varsa bunda bizim de payımız var demektir. Biz o insanlarla bir iletişim kurmak için çaba ve güleryüz göstermezsek, kendimizi tanıtmazsak bu sorunları ortadan kaldıramayız. Çünkü insanlar tanımadıkları bilmedikleri şeylerden korkarlar. Bu konuda biz daha çok adım atmalıyız, daha fazla gayret göstermeliyiz, ön yargıyı biz kırmalıyız."

CCMTF Başkanı Kbibeç, "Açık Kapı Günleri" yaparak Fransız toplumunu camilere davet ettiklerini belirtiyor. Söz konusu uygulama yüzden fazla camide gerçekleştirildi. Kbibeç, "Kardeşlik Çayı" adı altında gerçekleştirilen etkinliklerde son derece sıcak bir havanın oluştuğunu ➤

ve bunu sürekli hale getirmek için yeni bir çalışma başlattıklarını dile getiriyor.

Müslümanlar Avrupa Toplumunun Ayrılmaz Bir Parçasıdır

Fransa'da yaşayan Müslümanların büyük bir çoğunluğu bu topraklarda yarım asırdan fazla bir süredir yaşamakta ve artık bu toplumun ayrılmaz bir parçası olmuş durumdadır. Ancak özellikle 2000'li yılların ardından oluşturulan Müslüman karşıtlığı bugün korkunç boyutlara ulaşmış durumdadır. Müslüman düşmanlığı bugün siyasiler için önemli bir propaganda malzemesi haline gelmekte, hakarete ve aşağılamalara varan ifadeler kullanılmaktadır.

Başka Dine Mensup İnsanlara Gösterilen Saygı Müslümanlara Gösterilmiyor

Gerek Fransa'da gerekse Avrupa'da apaçık Müslüman düşmanlığı yapılmaktadır. Başka dine mensup insanlara gösterilen saygı ve hoşgörü Müslümanlara asla gösterilmemektedir. Örneğin Avrupa toplumunda bir Yahudi, inancından ötürü ayrımcı bir girişime maruz kaldığında ki bunun mahiyeti her ne olursa olsun tartışma konusu bile yapılmaksızın bunun bir insan hakları ihlali olduğunda ittifak edilir ve bu yaklaşımlar kesin bir dille reddedilir. Buna da en büyük tepkiyi Yahudilerden ziyade Fransız

medyası ve Fransız entelektüeller verir. Ancak Fransa'da bir Müslüman kadının taktığı başörtüsü tartışılabilenkte, laikliğe ters düştüğü iddiasıyla yasaklanabilmekte, hakarete ve aşağılanmalara maruz bırakılabilmektedir. Öğrenciler başörtülü olarak derslere giremedikleri gibi, başörtülü öğretmen de istihdam edilmemektedir. Yine bir Müslüman erkek sakal bıraktığında bunu inancı gereği yaptığını söylemesine rağmen bir radikalleşme eğilimi olarak görülmekte ve Avrupalı bunu istememe hakkını kendisinde bulabilmektedir. Erkek çocukların sünnet edilmesi, helal yiyecek temini yönündeki çalışmalar, kurban kesimi gibi konular sürekli gündeme getirilmektedir.

Avrupa toplumunun kalkınmasına büyük katkılarda bulunmuş, zor şartlar altında çalışmış ve Avrupalının asla yaşamak istemeyeceği evlerde yaşamaya mahkûm edilmiş bu insanlar yıllarca adeta kangren haline gelmiş sorunlarla boğuşmak durumunda bırakılmışlardır. Eğitim, iş ve sosyal hayatta birçok bariyerle karşılaşan Müslüman toplum, üstüne üstlük batı küstahlığının bir yansıması olarak anlaşılabilir şeklide, entegre olmamakla suçlanmaktadır.

Oysa tüm bu problemler Müslüman toplumun değil Fransa'nın kendi toplumsal problemlerine işaret etmektedir. Dolayısıyla bu problemlerin çözümü toplumlar arasındaki iletişimin ve işbirliğinin artırılması, karşılıklı saygı ve anlayış kültürünün tesis edilmesiyle mümkün olabilecektir.

Ahmet Öğraş: 'Bizi Kavramlar Üzerinden Yok Ediyorlar'

“Çünkü Müslüman bir insandır ve dolayısıyla bu insan sakal da bırakabilir, başörtüsü de takabilir. Sen devlet olarak onu korumak zorundasın.”

İslamcı, cihatçı, islamofobi gibi kavramlar kullanıldığında zaten konu en başında yanlış bir zeminde tartışılmaya başlanmış demektir. Müslümanlar bile mecburen bu kavramları kullanıyor. Çünkü derdini başka bir şekilde anlatamıyor. Bizim bu kavramlar üzerine ciddi bir kavgaya vermemiz gerekiyor. Öncelikle 'İslamofobi' kavramını lügatimizden çıkarmamız lazım. Çünkü en başta bunu söylerken İslam'ın 'korkulacak' bir şey olduğunu kabul ediyoruz demektir. Ayrıca bu kavram hukuki anlamda da bize pek çok şey kaybettiriyor. Çünkü biz İslam korkusu veya düşmanlığı üzerinden gittiğimizde hukuki sonuç alamıyoruz. Bakın kabul edelim veya etmeyelim; Fransa eleştiriye açık bir toplum. Burada herkes düşünce hakları bağlamında istediği fikri açıklamakta özgürdür. Bir dinî, bir düşünceyi eleştirebilirsiniz. Karikatürleri de bu bağlamda değerlendirebilirsiniz. Buna katılıyorum anlamında söylemiyorum ama böyle bir yapının da olduğunu görmemiz gerekiyor. Ama bakınız antisemitik dediğiniz zaman bu bir kişiyi temsil eder. Yani kişi, kıyafeti, görünüşü, duruşundan dolayı bir baskıya maruz kalıyorsa siz o kişiyi korursunuz, onun sahip olduğu düşünceyi değil. Dolayısıyla bizim Müslümanları korumamız lazım, İslam'ı değil. İslam'ın korunmaya ihtiyacı yok ki. İsteyen kabul eder isteyen etmez. Bizim buradaki çıkış noktamız

Müslüman kişi olmalı. Çünkü Müslüman bir insandır ve dolayısıyla bu insan sakal da bırakabilir, başörtüsü de takabilir. Sen devlet olarak onu korumak zorundasın. Ancak din üzerinden gittiğimizde bu tartışmadan bir sonuç almamız mümkün değil. Çünkü bu toplum bunu kabul edecek bir anlayışta değil. Bu Müslüman ülkelerde farklı bir şekilde değerlendirilebilir ama buradaki ele alış biçimi çok daha farklı. Ben bu davayı kazanmak istiyorsam Fransızların da nasıl düşündüğünü bilerek hareket etmeliyim. Çünkü onlar için fert önemlidir, din değil. ■

TARİH ATLASI

8 Nisan 1965

Türkiye-Fransa İşgücü Anlaşması

8 Nisan 1965'te yapılan ikili anlaşma, iki ülkenin karşılıklı işçi istihdamına yönelik maddeler içeriyordu. 50. yılını geride bıraktığımız bu anlaşmadan sonra Fransa'da yaşayan Türk sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

9 Nisan 1588

Mimar Sinan'ın Ölümü

Koca Mi'mâr Sinân Âğâ, Osmanlı baş mimarıdır. Mimar Sinan, Osmanlı İmparatorluğu'nun en güçlü olduğu çağda yaşamıştır. Mimar Sinan 81 camii, 51 mescit, 55 medrese, 26 darül-kurra, 17 türbe, 17 imarethane, 3 darüşşifa, 5 su yolu, 8 köprü, 20 kervansaray, 36 saray, 8 mahzen ve 48 hamam olmak üzere toplam 375 esere imza atmıştır. Süleymaniye'de kendi inşa ettirdiği mütevazı türbesinde yatmaktadır.

17 Nisan 1993

Turgut Özal'ın Vefatı

Türkiye Cumhuriyeti'nin 8. Cumhurbaşkanı olan Turgut Özal, Türkistan'a gerçekleştirdiği gezinin ardından 17 Nisan 1993'te vefat etti. Türkiye'ye birçok alanda önemli atılımlar kazandıran Özal'ın naaşı, Adnan Menderes'in anıt mezarının bulunduğu Topkapı'da, Vatan Caddesi üzerinde kendisi adına hazırlanan anıtmazara defnedildi.

5 Nisan 1900

Gazi Osman Paşa'nın Vefatı

Osmanlı Ordusu'nda askerlik görevi boyunca birçok savaşta başarılı sonuçlar almış, Plevne Muharabeleri'ndeki üstün savunmasının ardından Sultan II. Abdülhamid tarafından "Gazi" unvanına layık görülmüştür. 5 Nisan 1900 tarihinde 68 yaşında vefat etti. Türbesi, II. Abdülhamid tarafından yaptırıldı. Bugünkü istirahatgahı olan Fatih Camii avlusuna defnedildi.

30 Nisan 1030

Gazneli Mahmut'un Vefatı

Gazneli Devleti'nin en büyük hükümdarı Hindistan Fatihi Gazneli Mahmut, toplamda 17 Hindistan seferiyle Hint alt kıtasının Müslümanlaşmasını sağlamıştır. Sultan Mahmut yalnızca cesur bir savaşçı değil, aynı zamanda devlet idaresinde mahir bir yönetici, sanat ve bilimin hamisiydi. Ünlü astronom ve matematikçi Biruni'yi de sarayda himayesine almıştır. Dünya edebiyatının önemli klasiklerinden biri olan Firdevsi'nin Şehname'si de Gazneli Mahmut'a ithaf edilmiştir. Sultan Mahmut gerek iyi idaresi, gerekse hak severliği ve adaletiyle yüzyıllarca sevilmiş örnek devlet adamlarından biridir.

13 Mayıs

Türk Dili Bayramı

Dünyanın en köklü dillerinden biri olan Türkçe 13 Mayıs 1277'de Karamanoğlu Mehmet Bey'in fermanıya Anadolu'da ilk kez devlet dili (resmi dil) olarak kabul edildi. Karamanoğlu Mehmet Bey, 13 Mayıs 1277'de "Türküz, öyleyse Türkçe konuşmamız gerekir." diyerek "Bu günden sonra dîvanda, dergâhda ve bârgâhda, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır!" şeklinde ilan ettiği fermanı ile devlet işlerinde dil birliğini sağlamıştır.

15 Mayıs 1964

Türkiye-Avusturya İşgücü Anlaşması

1964 yılında Türkiye ve Avusturya arasında işgücü anlaşması imzalanmıştır. 1964 yılından bugüne Avusturya'da hatırı sayılır Türk nüfusuna ulaşılmıştır. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının çoğu artık sadece işçi konumunda olmayıp akademisyen, bilim adamı, doktor, mühendis, avukat, gazeteci, iş adamı, sanatçı, politikacı, sporcu gibi çeşitli alanlarda meslek sahipleri olarak göç alan ülkelerin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatına katılmaktadır.

21 Mayıs 1864

Çerkez Sürgünü

Çerkezler, 21 Mayıs 1864'de sona eren Rus-Kafkas Savaşı ile birlikte insanlık tarihinin en trajik sürgünlerinden birini yaşadı. Nüfusun yüzde 70'i yurtlarından edildi. Onbinlercesi sürgün yollarında can verdi. Sağ kalanlar, dönemin Osmanlı topraklarına dağıtıldı. Savaş boyunca yurtlarını terk etmeye zorlanan Çerkezler savaşın bitimi ile birlikte insanlık tarihinin en büyük ve en dramatik sürgününe maruz kaldılar. Tarihi kayıtlara göre bir buçuk milyona yakın Çerkez Kuzey Kafkasya'daki yurtlarından sürülerek Osmanlı topraklarına gönderildi.

29 Mayıs 1993

Solingen Faciası

Tarihe 'Solingen Faciası' olarak geçen acı olay 29 Mayıs 1993'te Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya Eyaletine bağlı Solingen şehrinde gerçekleşmiştir. Türklerin de yoğun olarak yaşadıkları bölgelerden biri olan Solingen bundan tam 23 yıl önce ırkçılığın, Türk ve İslam düşmanlığının nasıl bir vahşete dönüşebileceğine tanıklık etmiştir. 1993'te Solingen'de Genç ailesinin kaldığı ev neonaziler tarafından ateşe verilmiş ve üçü çocuk olmak üzere beş vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Kısa sürede olayın faileri yakalanmış ve 10 yıldan 15 yıla kadar hapis cezalarına çarptırılmışlardır. Saldırganlardan üçü iyi halden erken tahliye edilmişlerdir. Hiçbir günahı olmayan sadece farklı bir dine ve kültüre sahip olduğu için diri diri yakılarak öldürülen bu insanların katilleri maalesef bugün aramızda dolaşmaktadır.

24 Mayıs 1989

Bulgaristan'dan Zorunlu Türk Göçü

Bulgaristan Türklerine komünist rejim tarafından yapılan insanlık dışı baskı ve zulüm, zorunlu göç sonucu yaklaşık 320.000 Türk evlerini bırakarak Turgut Özal'ın girişimleriyle anavatan olarak kabul ettikleri Türkiye'ye göç etmek zorunda bırakıldı.

1830

Cezayir'in Fransızlar tarafından işgali

1514 yılında Osmanlı hakimiyetine giren Cezayir'de yaklaşık 300 yıl boyunca barış ve huzur ortamı hüküm sürdü. Osmanlı Devleti'nin gücünün zayıflamasından ve yaşadığı iç karışıklıktan faydalanan Fransa, Cezayir'i işgal etti. Yaklaşık 130 yıl sürecek bu durum Cezayir'e sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan büyük yıkımlar getirdi.

26 Nisan 1994

Güney Afrika'da İlk Özgür Seçimlerin Yapılması

Güney Afrika, ırkçılığın hayatın her alanında en sert şekliyle uygulandığı ülkelerden biriydi. Nelson Mandela önderliğindeki halk mücadelesi sonucu 26 Nisan 1994'te ülkede ilk kez bütün ırkların katılabilirdiği özgür bir seçim yapılabildi. Nelson Mandela Güney Afrika'nın özgür seçimlerle iktidara gelen ilk Cumhurbaşkanı oldu.

15 Nisan 1912

Titanic Faciası

Yapıldığı dönemde en büyük, en güçlü ve en lüks gemi olarak kabul gören ve asla batmayacağı iddia edilen Titanic gemisi Atlantik denizinde battı. Titanic Faciası'nda 1.513 kişi öldü.

29 Mayıs 1453

İstanbul'un Fethi

Dünya tarihi açısından bir dönüm noktası. Büyük kumandan Fatih Sultan Mehmet'in ve şanlı askerlerinin İstanbul'u fethinin 563. yıldönümü.

30 Nisan 1975

Vietnam Savaşı'nın Sona Ermesi

Yaklaşık 8 yıl süren ve 3 milyona yakın sivil ve asker hayatını kaybettiği Vietnam Savaşı, 30 Nisan 1975'te ABD'nin de desteklediği Güney Vietnam'ın elindeki Saygon'un düşmesiyle Kuzey Vietnam'ın zaferiyle sonuçlanmış oldu. Savaşın ardından Kuzey Vietnam ile Güney Vietnam 1976'da birleşti.

HER ŞAPKANIN BİR ANLAMI VAR!

Yazı: Enis Dedebeş

Kimi soğuktan korumak için, kimi sıcaktan. Bazen bölgeyi ve kültürü ifade etmek için kullanılıyor, bazense şık ve güzel görünmek amacıyla. **Şapkaya her dönem ve coğrafyada farklı anlamlar yüklenmiştir.** Şapkanın tarihi yolculuğu aynı zamanda uygarlık macerasının, devrimlerin, değişikliklerin ve zihinsel gelişimin tarihidir.

İnsanın soğuğa ve sıcaklığa karşı korunmak, saçlarını derli toplu ve temiz tutmak, sosyal konumunu ve psikolojisini fark edilir kılmak, ait olduğu bölgeyi ve kültürü ifade etmek ve bunların ötesinde şık ve güzel görünmek amacıyla kullandığı başlığın tarihi serüveni ilginç birtakım bilgiler içerir. Bu tarihi yolculuk aynı zamanda uygarlık macerasının, devrimlerin, değişikliklerin ve zihinsel gelişimin tarihidir.

Avcılık ve toplayıcılık çağının insanı, soğuktan korunmak için av hayvanlarından birinin derisini başına geçirirken binlerce yıl sürecektir bir modayı da başlatmış oldu. Daha sıcak iklimlerde güneşten korunmak, avlanırken kamufl olmak gibi ihtiyaçlar dolayısıyla başını kuş tüyleri ve bitkilerle kapayan insan da bu modanın bir başka mucidi olmalı. Aradan geçen binlerce yıla rağmen başlık ve şapka formlarını belirleyen asıl etken, soğuğun ve sıcaklığın etkilerine karşı korunmaktır.

Başlığın sosyal konumu belirleyen niteliği zaman içerisinde ortaya çıktı. Bir yırtıcı hayvan avlayan avcı, cesaretinin başkası tarafından da görülüp takdir edilmesi ve kendisinden çekinilmesi için başına avladığı hayvanın postunu geçirince saygı uyandırmıştır belki. Sonra başında farklı malzemelerden yapılmış başlıklar taşıyan insanlarla karşılaşınca kendisini onlardan ayırmak için kullanabileceği en kestirme yolun kafasında taşıyacağı alâmet olduğunu keşfetmiştir belki.

Bu varsayımlardan sonra tarihin başlıklarla ilgili bize sunduğu materyalleri inceleyecek olursak her dönemde meydana gelen her türlü sosyal ve ekonomik devrimin öncelikle insanın başına ve başlığına yansıdığını görürüz.

Türk Toplumunda Şapka Kültürü

Tarih boyunca Türklerin kullandığı başlıklar da tıpkı Avrupa'da olduğu gibi şekil değiştirip dönüşmüştür. Asya

halkları iklim koşulları sebebiyle öncelikle soğuğa karşı koruyucu kürk ve deri başlıklar kullanıyorlardı. Bunda havayancılıkla geçen göçebe toplulukların kürk ve deri malzemeyi kolaylıkla edinmesinin de rolü vardır. Ayı, tilki, porsuk gibi hayvanların kürklerinden, koyun, keçi sığır gibi hayvanların derilerinden yapılan başlıklar kulakları »

►► Her dönemde meydana gelen her türlü **sosyal ve ekonomik devrimin öncelikle insanın başına ve başlığına yansıdığını** görürüz.

Geniş kitlelerce izlenen Diriliş 'Ertuğrul' dizisi, tarihimize ve kültürümüze dair pek çok şeyin yeniden hatırlanmasına imkan sağladı.

Türklerin başı üzerinde Anadolu'ya gelen **börk**, **sıcak iklim ve İslam'ın etkisi ile şekil değiştirmiş olmakla birlikte isim olarak varlığını korumuştur.**

ve enseyi de kapatıyordu. At üzerinde sürekli dolaşmak durumunda kalan göçebe için başlığın ergonomik ve hafif olması önemliydi. İşlenmiş deriden yapılan şekilli başlıklar ise yerleşik hayata geçilip şehir kültürü geliştirildikten sonra kullanılmaya başlandı. İlk yerleşik Türk topluluğu olarak kabul edilen Uygurlardan kalan freskler bu başlıklar hakkında fikir vermektedir. Başlık şekilleri Çin, Budizm ve Mani kültürlerinden doğal olarak etkilenmiştir.

Türk dilinin ilk sözlüğü niteliğindeki Divânü Lugâti't-Türk adlı esere göre Türkler başlığa Börk adını veriyorlardı. Yine aynı eser sukarlaç, kızıklık, kuturma ve kıymaç olmak üzere dört çeşit börkten bahseder. Kişinin sosyal konumu ve mesleği börk üzerindeki bir takım alâmetler-

den anlaşılabilirdi. Daha sonra Türklerin başı üzerinde Anadolu'ya gelen börk, sıcak iklim ve İslam'ın etkisi ile şekil değiştirmiş olmakla birlikte isim olarak varlığını korumuştur. Börk, Osmanlı çağında Yeniçeri başlığı-nı ifade eden bir anlama bürünmekle birlikte artık sert keçeden yapılan, yağmura yağışa karşı askeri koruyup aynı zamanda görünümüne haşmet katan bir aksesuara dönüşmüştür. Halk dilinde börk asli anlamını korumuş olmalı ki Şehy Bedreddin'in en yakın müridi Börklüce Mustafa namıyla anılmıştır.

Türkler savaş başlığı olarak kullandıkları miğfere tolga, 'toğulga, tuvulga' ismini verirlerdi. Son derece sanatlı örnekleri günümüze kadar ulaşan bu başlıklar aynı zamanda zırhın tamamlayıcısıydı.

Osmanlı Kültüründe Her Başlığın Bir Anlamı Vardı

Osmanlı döneminde halk başlıkları sayılamayacak kadar çeşitlilik arz ediyordu. Bu çeşitlilik dinî, sosyal ve etnik kökeni belirten alâmet-i farika niteliği ile mezartaşlarına da yansırı. En azından payitahttaki uygulamaya göre Hristiyanlar mavi, Museviler sarı takke giyerken 1592'den itibaren Hristiyanlar siyah, Museviler de kırmızı ve mor giymeye başlamışlardı. Yeşil ise ancak soyunu peygambere izafe eden Müslümanlar tarafından kullanılırdı. Şürefa ve Saadat adı verilen bu zümre yeşil sarık sarardı.

Müslümanın alâmet-i farikası olarak kabul edilen ve kullanılması konusunda dinî referanslar sunulan sarığın muhtelif şekilleri vardı. Vüzera ve kübera sınıfı sarı telli tülbent, halk ise sıradan bez ya da abani adı verilen çiçekli bir tülbent de kullanılırdı. Başa sarılan bu kumaşın gerektiğinde kefen görevi de göreceği düşünülürdü. Tarikat mensupları tac veya arakiye üzerine meşreplerine göre farklılık arz eden şekillerde sarık sarardı. Yeşil sarık Kadiri, siyah sarık Rıfai, kırmızı sarık Bektaşî dervişlerine mahsustu. Mevleviler yeşil ve beyaz sarıklar kullanırdı. Diğer tarikatlar ise sadece beyaz sarık sararlardı.

Bürokrat başları ise kavuklu idi. Sultan kavuklarına yusufları adı verilirdi ki bunlar yüksek tepeli, dilimli başlıklardı. Vezir kavukları kallavi, kübera sınıfı horosani, katipler katibi, mahkeme mensupları mücevveze adlı kavukları kulanırdı. Ayrıca selimi, kalensüve, perişani, kubadi, azami, örfi, kafesi adlı kavuk çeşitleri de vardı. Saray mensuplarının hepsi görevlerine göre hasoda kavuğu,

enderun kavuğu, içoğlanı kavuğu, peyk kavuğu, çukadar kavuğu, zadegan kavuğu, soytarı kavuğu, üskufi, gülguni gibi farklı başlıklar kullanırdı.

İstanbul halkı ise yün bir takke olan arakiye, sade sarık, esnaf kavuğu gibi çeşitlerin yanında mesleki aidiyetleri belirten başlıklar kullanıyordu. Bu başlıklar daha çok bölgesel ve geleneksel başlıklardı. Arnavutlar keçeden yapılmış külahları, Çerkezler doğmamış oğlak derisinden üretilen kalpakları, Dağıstanlılar posttan dikilmiş papakları, Kırımlılar samur kalpaklarıyla ayırt ediliyorlardı.

Yeniçeri ocağının ortadan kaldırılması, serpuş konusundaki ilk köklü değişikliğin başlangıcı oldu ki bu değişikliğin Fransız Devrimi'nin dolaylı bir yansıması olduğu düşünülebilir. II. Mahmud'un, huzuruna kabul ettiği Kaptan-ı Derya Koca Hüsrev Paşa'nın başındaki fesi beğenmesi başlık karmaşasına kısmi bir çözüm getirmişti. 1828 yılındaki kıyafet nizamnamesiyle fes resmi başlık halini aldı. Evvelce Kuzey Afrika'da kullanılan bu sade ve şık başlık Osmanlıyı öylesine simgeler hale geldi ki, hâlâ Avrupa'lı muhayyilesindeki kaytan bıyıklı, karayağız ve gürbüz Doğulunun başı feslidir. Hollywood yapımlarında ve bir çok animasyon filminde olumsuz tip olarak işlenen Doğulunun başı fesli ve fesinin üzeri de ayyıldızlıdır.

Kırım Savaşı ve hemen akabinde gerçekleşen Çerkez göçünden sonra Osmanlı topraklarının her yanına dağılan göçmenlerin başındaki kalpak, Osmanlı Rus Savaşı sonrasında kaybedilen toprakları geri almak ve yurduna dönmek isteyen aktivistlerin üzerinde onların heyecanını simgeleyen bir objeye dönüşmüştü. Esasen Kafkasyalıları arasında kalpağı İslam ile özdeşleştiren bir söylence de anlatılıyordu. Buna göre; ahir zaman Peygamberinin geldiğini duyan Kafkasyalılar onu ziyarete gitmiş, Peygamber onlara bir post üzerinde yer göstermiş, fakat Kafkasyalılar kendisinin huzurunda oturmanın saygısızlık olacağını düşünmüşler. Bunun üzerine Peygamber gösterdiği postu onlara hediye etmiş. Kafkasyalılar Peygamber tarafından hediye edilen bu postu başlarında taşımak için kalpağa dönüştürmüşler.

Türkiye'ye yerleşen Kafkasyalıların mahalli kıyafetlerini korumadaki ısrarı sebebiyle kalpak kısa süre sonra ordu mensupları ve bürokratlarca kullanılmaya başlanmıştı. Enver Paşa'nın şahsında millilik sembolüne dönüşen kalpak, Kurtuluş Savaşı ve Kuvayımilliye'nin, dolayısıyla direniş ve özgürlüğün simgesi olmuştur. Mithat Cemal Kuntay 'Üç İstanbul' adlı muhteşem eserinde sarık, fes ve kalpağın Osmanlı döneminin son elli yılında taşıdığı siyasi anlamı büyük bir incelik ile işlemektedir. ■

Evvelce Kuzey Afrika'da kullanılan bu sade ve şık başlık Osmanlıyı öylesine simgeler hale geldi ki hâlâ Avrupalı muhayyilesindeki kaytan bıyıklı, karayağız ve gürbüz Doğulunun başı feslidir. **Hollywood yapımlarında ve birçok animasyon filminde olumsuz tip olarak işlenen Doğulunun başı fesli ve fesinin üzeri de ayyıldızlıdır.**

ENSTANTANE

BAZEN BİR GOL, SADECE BİR GOL DEĞİLDİR

2008 Avrupa Futbol Şampiyonası'nda Türkiye ve Hırvatistan milli takımları arasında oynanan çeyrek final mücadelesinin 121. dakikası. Yani artık uzatmaların da uzatması. "Biz bitti demeden bitmez" sözünün zihinlere kazındığı gün.

Rüştü Reçber, yarı sahamızdan endirekt serbest vuruş kullanır. Top havada süzülürken futbol spikerlerinin sık kullandığı bir klişe gelir akıllara; tüm hatlarımızla rakip kaleye yüklendiğimiz son bir şanstır bu. Tam da ceza sahası çizgisinin üstünde Emre Aşık, iki Hırvat futbolcu ile birlikte karşılar topu. Defansı karıştırmak için ordadır, işini de iyi yapar. Top bir anda Semih Şentürk'ün önünde kalır. O an tek şansı vardır Semih'in, o da topu kaleye göndermek. Öyle yapar, top Hırvatistan ağlarına gittiğinde sadece Türkiye değil yurt dışında yaşayan ve kalbi Türkiye için çarpan milyonlar da sevince boğulmuştur.

A Milli Futbol Takımımız bu kez 2016 Avrupa Futbol Şampiyonası'nın düzenleneceği Fransa'da sahne alacak. En büyük destekçisi ise her zamanki gibi Avrupa'da yaşayan milyonlarca Türkiye sevdalısı olacak.

20 Haziran 2008

Viyana Ernst Happel Stadyumu

Türk hanımlarının ustalık ve hayal gücünü yansıtan sanat

MARAŞ İŞİ

*Hünerli ellerin ışığı ipe yansır, nakış nakış, desen desen...
İşlenir kumaşa gözün nuru, yüreğin sevdası...*

✍ Yazı: Kiraz Yıldırım Sezer

Geleneksel Türk el sanatları sadece birer sanat eseri değil aynı zamanda kültür ve tarihimizin en açık şekilde dile geldiği mecralardır. Bazen minyatürle bazen bakırcılıkla dile gelen şey Anadolu'nun gönül iklimidir, binlerce yıllık tarihten süzülen mirastır. 'Maraş İşi' olarak bilinen el sanatı da tıpkı diğer el sanatlarımız gibi bu gönül ikliminin en güzel örneklerinden birisi olarak öne çıkar. Kimi zaman bir gelinin ak elbisesinde kimi zaman bir yastıkta, kimi zaman bir bohçada kimi zaman da bir cepkende dile gelen Maraş İşi, görenleri kendisine hayran bırakan bir güzellik abidesidir.

İşlemeler geçmişten günümüze kadar, Türk toplumunun yaşamını etkilemiştir. Gerek giyimini gerekse çevrelerindeki eşyalarını işlemelerle süslemeye önem vermişlerdir. Günümüzde geleneksel Türk işlemelerine olan rağbet hâlâ devam etmektedir. Bunlardan biri de Maraş (Dival) İşi'dir. Maraş İşi tekniği, desen çiziminden, karton oyumu ve süslemesine kadar uzun uğraş ve çaba gerektiren bir işleme tekniğidir.

Sırmanın tarihi Selçuklular dönemine kadar uzanır. Osmanlı Sarayına Çelebi Mehmet'e gelin giden Dulkadir-oğlu Beyinin kızı Emine Hatun'un çeyizleri arasında bulunan sırma işi saray çevresinin dikkatini çekmiş ve çok beğenilmiştir. Daha sonra Fatih Sultan Mehmet'e gelin giden Mükrime Hatun'un çeyizleri arasında çeşitli sırma işlerinin olması Kahramanmaraş'a has el sanatının Rumeli'ye geçmesine yol açmıştır. Kısa sürede tüm ülkeye yayılmış olan Maraş İşi'nin izlerine Rumeli halkının giysilerinde de rastlayabiliriz.

Bu açıdan bakıldığında Maraş İşi tasarım aşamasından üretim aşamasına kadar insan fikrinin ve becerisinin ortaya konduğu bir nakış işleme tekniğidir. Maraş İşi ter-

si ve yüzü aynı görüntüde olan, deseni kartondan özel bıçağı ile oyularak hazırlanıp, kumaşa yapıştırılan ve kartona gerilen, cülde denilen özel tezgahta üstten, çok katlı sırma ve sim ile alttan mumlanmış iplikle karşılıklı tutturularak yapılan bir işleme türüdür.

Yöre farklılıkları olsa bile bazı işler yapıldığı il ile anılır. Dival İşi olarak bilinen ve sim sırma işlemeciliği olan el

nakış tekniği de toplumumuzda Maraş İşi olarak daha yaygın adlandırılmaktadır.

Maraş İşi, ilk zamanlarda Çukurova beylerinin binici takım ve başlıklarına gümüş sirmalarla işlenirmiş. Daha sonraları Maraş'ta, Antep ve Kilis'te erkeklerin kullandıkları fesleri süslediği bilinmektedir. 18. yüzyılda silah kılıflarında, palaskalarda, kemer ve erkek yeleklerinde de sim sırma işlemelere rastlamak mümkün. Zamanla çeyiz olarak değer bulmuş olan Maraş İşi yastık ve perdeler, yatak örtüsü, sedir örtüsü, seccade, bohça ve gelinliklere de uygulanmıştır. Hatta Osmanlı'da hat sanatında da kendini göstermiştir. Milletlerin kültür ve kişiliklerinin en canlı belgeleri sayılan el sanatları, asırlar boyu toplumun yaşayışı, zevki, sanat anlayışı, el becerileri ile bütünleşerek insan ruhunun derinliklerinden eserlere incelikte yansır. Türk hanımlarının ustalık ve hayal gücünü yansıtan Kahramanmaraş'ta ve hemen hemen tüm ülkede üretilen işlemler tüm dünyaya kültürel bir ışık yansıtmaktadır.

Bugün Maraş İşi denilince ilk akla gelen bindallı adı verilen nişan ve kına gecesine özel giysiler olsa da bu göz dolduran el nakışının kullanım alanı kıyafetlerle sınırlı değildir. Günümüzde kadın giyim eşyaları, sabahlık, gece kıyafetleri, çanta, masa örtüleri, bayan ayakkabıları, terlik, küpe, broş, seccade, Kuran-ı Kerim mahfazası, gözlük kılıfı, para kesesi, yatak örtüsü ve oda takımı gibi eşyaları süsleyen Maraş İşi, erkek giysileri arasında da Maraş abası, palaska, cepken, şalvar ve zıbınlar işlenmektedir. Bu Türk sanatı günümüzde kadın-moda gelişimine paralel olarak el sanatlarının çeşitli dallarında uygulanır olmuştur.

Maraş İşi'nde kullanılan malzemeler diğer el işlemelelerine nazaran araç gereç konusunda da zenginlik içerir. Bunları Tezgâh (Cülde), makaralık, askı, makat, biz, möhlüke (keski), sim, sırma, çamaşır ipeği, balmumu, çiriş, solüsyon, uhu, tırtıl, kurt, kumaş, astar kumaş, nakış ipliği, beyaz karton, gri karton, çimento kâğıdı (graft kâğıdı), sarı karton, beyaz sabun, çeşitli pul ve boncuklar, silgi, çıkırcık ve çekeç olarak sıralayabiliriz.

Maraş İşi, biri kumaşın ön yüzünden yürütülen arka yüzünden asla görülmeyen, diğeri de kumaşın arka yüzünden yürütülüp ön yüzünden asla görünmeyen iki ayrı ip ile işlenir. Kumaşın çok ince olmaması gerekmektedir.

Genellikle kadife ve deri üzerine işlenir. Maraş İşi'nde sarma (düz sarma, verev sarma, yarmalı sarma, kabartma sarma, delikli sarma), pesent (düz pesent, verev pesent), balıksırtı, hasır iğne, aplike, taç (kenar çalışması) isimleriyle anılan teknikler kullanılır.

Türk El Sanatlarının en önemli örneklerinden biri olan Maraş İşi bazen eski zamanlara ait bir güzellik gibi hatırlansa da yeni kullanım alanları ve tasarımlarla bundan sonra da estetik bir el sanatı olarak varlığını sürdürmeye devam edecek gibi görünmektedir. ■

Bir Kucaklaşmanın Hikâyesi CAN AZERBAIJAN

Yazı: Sevilay YILDIRIM

“
Üç tarafı deniz, **hiçbir hükümdarın
elinin çatmayacağı** kadar muhkem
”

Tarihi ve kültürüyle farklı pencerelerden çeşitli şekillerde anlatılan Kafkasya coğrafyası, yakından ilgilenenlerin aklında dahi karmaşık bir imgeye sahiptir. Bu karışıklığın nedeni herkese göre değişen tarih anlatımı değildir sadece, coğrafyanın siyasi bütünlüğünün 19. asırdan başlayarak parçalanmasıdır da aynı zamanda.

Tarih ve coğrafyamızın uzantısı olan Kafkasya'nın muhayyilemizdeki yansımaları daha çok efsane, müzik, dans ve göçlerle ilintilidir. Bunlar arasında şüphesiz adı her daim Türkiye ile birlikte anılan; ülkemizde insanların yakından tanıdıklarını düşündükleri Azerbaycan, Kafkas coğrafyasının güneyinde yer almaktadır. Azerbaycan diliyle, kültürüyle ve ortak mirası ile Kafkas coğrafyasının tarihinde hem bizim için hem de Türk-İslam medeniyeti için ayrı bir yerde durmaktadır.

Azerbaycan'da uzun yıllar geçirmiş olanlar, ülkeye ilk kez gidenlere Azerbaycan'ı kısaca anlatmak için "analoğu olmayan ülke" tabirini kullanırlar.

Azerbaycan'ı adından başlayarak anlatmak zor olanıdır. Ortak görüş, yakın tarihe kadar Azerbaycan'ın coğrafi bir terim olduğudur. Sovyet hâkimiyeti öncesinde kendilerini Türk veya Kafkas Türkü olarak adlandıran Azerbaycanlılar, sonrasında resmi olarak kimliklere işlenen bu coğrafi sözcüğü ulusu tanımlamada kullanmaya başlamışlardır.

Evvelce Azerbaycan hakkında malumata sahip olmayanlar ülkeye gittiklerinde tam anlamıyla bir doğu ülkesini karşılarında bulacaklarını düşünürler. Ancak, Türkiye için sıkça kullanılan "Asya ile Avrupa arasındaki medeniyet" tanımı Azerbaycan için de oldukça geçerlidir. Coğrafi konumu gereği birçok din ve etnik gruba ev sahipliği yaptığı göz önüne alındığında bu durum daha anlaşılır hale gelmektedir. İnsanların samimiyeti ve sıcaklığı, mü-

ziği, mutfak ve yüzyıllardır ayakta kalan gelenekleriyle Azerbaycan doğuya aittir.

Siyasi tarihi oldukça eskilere dayanan ve çok sayıda kavime mesken olan Azerbaycan'da Oğuz Türklerinin varlığı 7. yüzyıla dayandırılır. İslamiyetin bölgeye gelişi ve yayılması da 7. yüzyılın ortalarına rastlayan dönem olarak ifade edilir. Konumu gereği Azerbaycan, Anadolu, İran ve son yüzyıllarda da Rusya kökenli unsurların çatışma alanı haline gelmiştir. Selçuklulardan başlayarak Moğollar, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Şirvanşahlar, Safeviler ve Kaçarlar dönem dönem Azerbaycan'da egemenlik kurmuşlardır.

Azerbaycan Tarihine Açılan Kapılar

Azerbaycan'ın farklı bölgelerinde çok sayıda tarihi eser bulunmakla birlikte gözde eserlerin başında Bakü'nün tarihe açılan kapısı İçeri Şehir gelir. Ekserisi 15. yüzyılda Şirvanşahlar döneminde inşa edilen ve yakın döneme kadar büyük tahribatlara uğrayan kompleksin içerisinde Asya taş mimarisinin önemli bir örneği olan Şirvanşahlar Sarayı ve yerleşim yerleri bulunmaktadır. Binalarda sadece Bakü taşı ve ahşap kullanıldığı, cumbalı evlerin bulunduğu Eski Şehir olarak da adlandırılan bölge mutlaka görülmesi gereken tarihi ve turistik mekânların başında gelir. Ali ile Nino'nun dolaştığı bağlar, Seyyid Yahya Şirvani'yi ağırlayan külliye burada yer alır. İçeri Şehir'de yer alan kaleyi gören Şah İsmail'in "Üç tarafı deniz, hiçbir hükümdarın elinin çatmayacağı kadar muhkem" ifadesini kullandığı bilinir.

Ziyaretler genellikle Bakü ile sınırlı kaldığında Azerbaycan tabiatı yeterince anlaşılamaz ve biraz daha kurak topraklar üzerine kurulmuş bir başkent akılda kalır. Bakü'nün ışıltısından kaçabilmek için Nizami'nin memleketi

Gence'ye; 2016 Türk Dünyası Kültür Başkenti listesine alınan, Şeki Han Sarayı ve medreselerin bulunduğu Şeki'ye, Kafkasların doğasını görmek için ise Guba ve Gebele'ye mutlaka uğramak gerekir.

İnce Sanatın Bam Teli

Azerbaycan'dan bahsederken anlatılarak bitirilemeyecek konuların başında ince sanattaki zenginlikleri gelir. Divan edebiyatı başta olmak üzere şiirde, mimaride, müzikte ve sahne sanatlarında, kısaca duyguların ifade edilmesine aracılık eden her alanda dünyaca ünlü isimlere sahiptir. Bu zenginliğin kaynağında belki de duraksamadan akan bir dilin kullanılması yatmaktadır. Nizami Gencevi, İmadeddin Nesimi, Fuzulî, Mesheti Gencevi, Natevan, Ahmet Cevat, Samed Vurgun, Bahtiyar Vahapzade ve daha pek çoklarının beslendiği ve bugüne aktardıkları dil Azerbaycan kültürünün en önemli parçasıdır.

Azerbaycan müziğinden bihaber olanlar ise çok şey kaçırmaktadırlar. Halk müziğinden operaya kadar birçok türde kendine özgü zengin birikime sahip olan Azerbaycan'da Reşid Behbudov gibi sahneye mikrofonsuz çıkan simalardan Şöket Alekberova'ya, Nermine Memmedova'dan mugam sanatçısı Alim Gasimov'a kadar pek çok eşsiz isim akla gelir.

Aslında Azerbaycan ve özelde Bakü, edebiyata ne kadar uzak olursanız olun sizi şair yapabilecek, hiç olmazsa Hazar'ın neft kokan sahilinde dünyaca ünlü caz sanatçısı Vagif Mustafazade'nin Azerbaycan'ı anlatan bestelerinden birini dinleyebileceğiniz bir memleketir.

Azerbaycan Mutfak

Azerbaycan mutfak, coğrafyamızın genelinde olduğu gibi oldukça zengin çeşitlere sahiptir ve et yemekleriyle ön plana çıkar. Zeytinyağının yemeklerde kullanımı pek

Azerbaycan, **diliyle, kültürüyle ve ortak mirası ile Kafkas coğrafyasının** tarihinde hem bizim için hem de **Türk-İslam medeniyeti** için ayrı bir yerde durmaktadır.

yaygın değildir. Nohutlu bozbaş yemeği olarak adlandırılan Şeki pitisi, düşberesi, Azerbaycan usulü yaprak sarması, buharda pişen mantısı, Hazar'dan çıkarılan Mersin balığı olarak da bilinen asetini, kestaneli ve kuru meyveli pilavı, lüle kebabı ve kendine has baklavası Azerbaycan mutfakının vazgeçilmezlerindendir. Bunun haricinde, Azerbaycan mutfakında ceviz, patlıcan ve zeytin reçellerinin yapımı oldukça yaygındır. İçecek olarak ise komposto ve şerbet sık tüketilir.

Milli Giysiler

Tarihsel Şirvan bölgesi 17. yüzyılda bölgedeki ipek üretiminin en yoğun olduğu ve oldukça geliştiği bir bölgeydi. El işlemleri, yazmalar ve rengârenk kıyafetler halkın sanat anlayışının yansıtıldığı eserlerdir. İşlemlerde lale ve »

“Hamdolsun Allah’a bizim de
cana yarenlik edenlerimiz
varmış. **İnsan ölürken de
kardeşinin kucagında ölmelidir.**
Yaşasın kardeşlerimiz!”

buta motifleri sıkça kullanılır. Geleneksel kadın kıyafetleri genellikle ipekten üretilen, süslemeli ve işlemeli olup kadının ailedeki yerini, yaşı ve medeni durumunu yansıtan şekilde dikilmiştir. Geleneksel erkek kıyafetleri ise, sosyal sınıflara göre şekillenmekteydi. Bahsedilen kıyafetler bugün Azerbaycan’da kullanılmamakla birlikte papak erkekler tarafından halen yaygın şekilde kullanılmaktadır.

Bakü’den Coğrafyamıza Uzanan Tasavvuf Geleneği

Kültürel zenginliği genellikle edebiyat ve müzikle bilinen Azerbaycan’ın Türk tasavvuf geleneğine katkıları pek bilinmez. Türkistan, Horasan, Bağdat ve Şam dörtgeninde ele alınan tasavvuf geleneğimizde çok da anılmayan Azerbaycan, Zahidiyye, Safeviyye ve Halvetiyye gibi tarikatların doğup geliştiği topraklardır.

Bunlar arasında Anadolu’yu en çok etkileyen ve Yesevi geleneği kadar yaygınlaşan Halvetilik dahi yakın döneme kadar etraflıca bilinmemekteydi. Medeniyet havzamıza tesirleri açısından oldukça önemli olan Halvetiliğin Piri Sanisi Seyyid Yahya Şirvani el-Bakuvi’nin 15. yüzyılda yaşadığı ve 1466’da vefat ettiği bilinmektedir. Yetiştirdiği öğrencileri ve dergâhına gelenlerin önemli bir kısmı,

özellikle Osmanlı Devleti’nin güçlü olduğu devirde Anadolu üzerinden Balkanlar, Kırım, Arap Yarımadası ve Afrika’ya yayılarak Halvetiliğin manevi öğretilerinin geniş bir coğrafyaya yayılmasına öncülük etmişlerdir.

Eserlerini Türkçe, Arapça ve Farsça yazan Şirvani’nin günümüze ulaşan pek çok eseri bulunmakla birlikte 550 yıl önce yazdığı tek Türkçe divanı Şifa’ül Esrar müritleri tarafından Anadolu’ya getirilmiştir ve tek orijinal nüshası Süleymaniye Kütüphanesinde bulunmaktadır. 16. asırda tahribata uğrayan ve Şirvanşahlar Sarayı içerisinde Keykubat Mescidi yanında bulunan klasik Selçuklu mimarisi üslubunda inşa edilmiş olan Halveti Dergâhı III. Murad devrinde Bakü Osmanlı idaresine geçince tamir ettirilmiştir. Bugün de görülebilecek yapıya Sultan Murad kapısı adı verilmektedir. Sovyet hâkimiyeti döneminde ise türbe dışındaki pek çok yapı tahribata uğramışsa da 1990 sonrasında çoğu yapı restore edilmiştir.

Azerbaycan’ın Türk-İslam kültürüne katkılarının yeterince bilinmemesinin en önemli nedenlerinden biri de yaklaşık 70 yıl boyunca uygulanan ve Azerbaycan’ın tasavvufi eserler veren Nizami Gencevî, İmadeddin Nesimî ve Fuzulî gibi önde gelen şahsiyetlerinin ateizm propagandasında kullanılması olmuştur.

Türkiye-Azerbaycan ilişkileri ele alınırken ilk aşamada, Azerbaycan’ın bağımsızlığı sonrası iki ülke arasında ekonomik ve siyasi alanda gelişen ilişkilerden bahsedilir. Ekseriyetle iki toplumun unutmaya başladığı ve zor günlerde birbirlerine verdikleri destek, konuyu çalışan kişiler dışında pek de ele alınmaz. İki toplum için de oldukça yıkıcı dönemlere sahne olan 20. yüzyıl aynı zamanda iki ülke arasındaki dostluğun perçinlediği günler olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında birçok cephede mücadele veren Osmanlı Devleti’ne omuz veren Azerbaycanlıların ülkelerinde başlattıkları yardım kampanyası tarihe “Kardeş Kömeği” (Kardeş Yardımı) olarak geçmiştir. Anadolu’daki mücadelenin sonuçlarını tedirginlikle takip eden Azerbaycanlı aydınlardan birçoğu özellikle Doğu Anadolu illerinde halkın ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla Bakü Müslüman Cemiyet-i Hayriyesi’ni harekete geçirmişlerdir. Azerbaycan’ın milli marşının müellifi, büyük şair Ahmet Cevat, Kars ve Iğdır’daki ziyaretlerinde halkın ağzından dökülen şu sözleri aktarmıştır: “Hamdolsun Allah’a bizim de cana yarenlik edenlerimiz varmış. İnsan ölürken de kardeşinin kucagında ölmelidir. Yaşasın kardeşlerimiz!”

Petrol endüstrisinin gelişmesi nedeniyle oldukça kozmopolit bir şehir haline gelen Bakü, 1917 Bolşevik Devrimi sonrasında yeni çatışmalara sahne olur. Ermeniler tarafından başlatılan katliamların had safhaya ulaşmasıyla Osmanlı Devleti’nden yardım talep eden Azerbaycan’ın imdadına Enver Paşa’nın kardeşi Nuri Paşa komutasında oluşturulan Kafkas İslam Ordusu yetişir. Gence üzerinden ilerleyen Kafkas İslam Ordusu, Ermeni ve İngiliz birliklerini yenilgiye uğratarak 15 Eylül 1918’de Bakü’yü işgalden kurtarır. Kafkas İslam Ordusu, Azerbaycan toplumunun belleğine türkülerle kazınmıştır. Başlarında kırmızı feslerle Bakü’ye giren Osmanlı askerlerini laleye benzeten Aslan Aslanov, ileride bestelenecek olan Laleler isimli türküyü yazmıştır:

“Meylim üzündeki kara haldadır
Hicranin elaci ilk vüsaldadır
Ne vahit Bakü’nün gözü yoldadır
Bir konak gelesiz bize laleler”

Hepimizin aşına olduğu, içerisinde hem haklı bir gururu hem de hüznü taşıyan Ahmet Cevat’ın “Çırpınırdın Karadeniz” şiiri, Azerbaycan müziğinin banisi ve doğudaki ilk opera bestecisi Üzeyir Hacıbeyli tarafından düzenlenerek bütün Türk dünyasının marşı haline gelmiştir.

“Türkistan’dan esen yeller
Şimdi sana selam söyler
Vefalı Türk geldi yine
Selam Türk’ün bayrağına”

Azerbaycan’ın kuzeyinden güneyine kadar yol boyunca görülebilecek Türk şehitlikleri iki ülke arasındaki dayanışmanın sembolüdür. Bu sayede 28 Mayıs 1918’de Gence merkezli olarak Mehmet Emin Resulzade’nin önderliğinde kurulan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti kısa süre de olsa varlığını sürdürebilmiştir. 1920’de Sovyetler Birliği’nin işgali sonrasında önce idama mahkûm edilen, daha sonra cezası sürgüne çevrilen Resulzade, 1955 yılında Ankara’da vefat etmiş ve bugünkü Cebeci Asri Mezarlığına defnedilmiştir.

Yaklaşık 70 yıl süren Sovyet hâkimiyetinden sonra bağımsızlık hareketlerinin en güçlü olduğu ülkelerden biriydi Azerbaycan. Buna bağlı olarak ödenen bedeller ve acılar da daha ağır oldu. Başkent Bakü’de bağımsızlık hareketlerinin Moskova tarafından şiddetle bastırılması ile tarihe Kanlı Yanvar (Kanlı Ocak) olayları olarak geçen günlerin ardından, 1992’de Hocalı’da Ermeniler tarafından uygulanan katliamlar sonucunda pek çok kişi hayatını kaybetmiş ve yurtsuz kalmıştır. Şehitlerin anısı her yıl hem Azerbaycan’da hem de bu acıyı paylaşan pek çok yerde yaşatılmaktadır.

Bu yazıda aktarılamayan ve kelime kısıtlamaları nedeniyle ifade edilemeyen pek çok şey “Bir millet, iki devlet!” deyişinin bir slogandan ibaret olmadığını göstermektedir.

“Bir millet, iki devlet!” sadece
bir slogandan ibaret değil!

Çay

✍️ Yazı: Habibe Yıldız

Türk sofrası kültürünün tamamlayıcısı olmasının yanında **dostluğu perçinleyen, efkârı ısıtan, bekleyişi keyfe dönüştüren ve sohbetin keyfini ziyadeleştiren, hasılı yaşamımızın her anına ve her alanına ilâştırılivermiş** bir sıcaklığın adıdır çay.

Her ne kadar tarihi kayıtlara göre çayın atayurdu Çin olsa da anayurdu Türkiye'dir. **Bu topraklarda çay en az Uzak Doğu kültürlerinde olduğu ölçüde aziz, anlamlı ve törensel bir içecektir.**

Çin sarayında başlayan bir öyküsü vardır çayın. Derler ki Çin ülkesinde âdet olduğu üzere her sabah sıcak su içen imparator, içeceğinin üzerine düşen bir yaprağın suya verdiği renk ve koku karşısında hayrete kapılır ve sıcak sudan bir yudum alır. İnsanlık için büyük anlam taşıyan bir yudumdur bu. İmparator o gece sevgilisi aklına düşmüş bir yeniyetme delikanlı gibi ipek kuş tüyü yastıklı ipek çarşafı yatağının içinde bir sağa bir sola dönüp durur...

Nakışlı minderler üzerine diz çöküp bütün gün uyuklayan saray ahalisi, içine bu yapraklardan atılmış sıcak suyu içerek güne başladıklarında daha dinç olduklarını fark eder. Din adamları böylece daha berrak bir zihinle düşünecektir Buda'yı, Konfiçyüs ve Tao'yu. Askerler daha zinde olacaktır, kadınlar daha neşeli, ihtiyarlar daha genç...

Her Dilde Çay

Ölüme çare olan otu bulmuşçasına sevinir imparator. Nisan ve mayısın bereketli yağışlarıyla yıkanan bu narin bitkiyi baştacı eder, ülkesindeki herkesin içmesi tavsiyesinde bulunur. Aynı zamanda bu sihirli otun isim babası

olur: 'Ça' Bu isim Rusların dilinde Çay, Arapların dilinde Şay olur. Moğolca Tsainy, Hintçe Çaay, Nepalce Ciya, İngilizce Tea, Almanca Tee, Fransızca The, İspanyolca te, hasılı bütün dünya dillerinde Çince aslından türemiş kelimelerle ifade edilir.

Japonlar, komşuları olan Çinlilerin daha enerjik olmasının sırrını merak edip araştırınca bu büyüü yaprakları bulur ve memleketlerine götürürler. Tanrının bu lütfu karşısında duydukları şükranı daha iyi ifade etmek için incecik porselenler içinde binbir çeşit temennayla sunarlar birbirlerine. Adına da 'Oça' derler.

İç Asya'nın zenginliklerini deve sırtında dünyanın batı ucuna taşıyan kervanlarla çay da yayılır. Kaşgar ülkesinin dervişleri gece olunca dervişlerin üzerine çöken gafleti dağıttığı için minnettar kalır çay adlı bu bitkiye. Türkistan'ın piri Hoca Ahmet Yesevi konuk olduğu bir çadırda ki hasta için dua edip icabet görünce mihmandarı ona piyale içinde çay ikram eder. Hoca yorgunluğunu alan, gönlünü açan, zihnindeki gamı dağıtan bu ikram karşısında öyle memnun kalır ki dualar eder. Kıyamete kadar aziz olması, hürmet görmesi ve muhabbete şahitlik etmesi için.

Çok sonra Asya'nın zenginliklerinden kendilerine ulaşanla yetinmeyen Batılılar kalyonlar, gemiler, donanmalarla çıkartma yaptıkları Asya'yı yağmalarken çayı da yanlarında götürürler. Çin'den Bristol limanına ginceye dek yağmurun yağışın karartıp çürüttüğü çayı atmaya kıyamaz pişirirler. Britanyanın kederli havasını dağıtan bir rayiha yayılır çaydan. Vakit akşam üzeridir. O gün bugün her gün saat beş olduğunda adeta vakti gelmiş bir ibadet yerine getirircesine sakin, durgun ama yine de keyifle çaylarını içer İngilizler.

Fransızlar onu alıp bir yüksek sınıf ritüeli haline getirdiler. Zarif porselen demlikler içinde hazırlayıp sadece

çay servis etmeye yarayan incecik fincanlar imal ettiler. Lezzetli kurabiye ve çikolatalarla sundular. Dünyanın her tarafından yeni kıtaya taşınan Avrupalılar çayı soğuk içmenin keyfini keşfettiler. Kuzey Afrikalılar nane, Hintliler envai çeşit rayihalar eklediler içine. Orta Asya halkları henüz filiz iken derdikleri yeşil çayı tercih etti. Moğollar ve Kalmuklar içine süt, tereyağı ve karabiber ekleyerek ona karın doyurucu bir nitelik kazandırdılar. Ruslar içinse kaynamış bir bardak suyun içine bir tutam atmak yeterliydi.

Her ne kadar Türk'ün çayla tanışıklığı Hoca Ahmet Yesevi'ye dayanıyorsa da Anadolu topraklarına geldikten sonra bu iki kadim dost arasına yüzyıllar süren bir yabancılık girdi. XIX. yüzyılın ikinci yarısına dek Türk içecek olarak süt ürünleri ve şerbetten başkasına itibar etmiyordu. Bu dönemde çay, dışarıyla irtibat halinde olan küçük bir tüccar kitle ile saray ahalisi tarafından tanınmakla birlikte henüz bir Türk içeceği haline gelmemişti. Kırım ve Kafkasya'nın Ruslar tarafından ele geçirilmesinden sonra bu bölgeden Anadolu'ya sürgün edilen insanlar Türkleri çayla yeniden tanıştırmaya dek.

Kafkasya ve Kırım göçmenlerinin son derece zor şartlarda terk ettikleri memleketlerinden getirebildikleri hemen hemen en değerli taşınırıları semaverleriydi. Yeni yurtlarında kendileriyle tanışan Anadolu halkına, bu içi ateş dolu güğümden alıp ikram ettikleri sıcak ve kırmızı suyun yerliler tarafından 'kan' sanıldığına dair hatıralar bugün bile anlatılır. Bir Avşar ozan, gruplar halinde yurtlarına yerleşen bu göçmenler hakkında saziyla sözüyle yazdığı dilekçede der ki,

*Giydikleri deri, yedikleri darı
Atları doru, kendileri sarı
Kaynatıp içtikleri kısırak kanı
El aman padişahım sür gitsin geri.*

Kafkasyalı göçmenler içtikleri kızıl içeceğin kısırak kanı olmadığı konusunda Anadolu'nun yerlilerini ikna ettiklerinde Türk'ü yüzyıllar önce terk ettikleri yurtlarında bıraktıkları bu kadim içecek de tanıştırmış oldular. Çay böylece elden ele Anadolu'yu dolaştı. Özlenir, aranır, keyif verir oldu. Sadece çay değil, onun hazırlandığı içi ateş dolu güğümler de Türk kültürüne girdi. Rusça'da kendi kendine kaynayan anlamına gelen 'Samıy var' sözcüklerinden

türeyen semaver kelimesi, Farsça üç anlamına gelen 'se', Arapça su anlamına gelen 'ma' ve Türkçe 'ver' kelimelelerinin birleşimini çağrıştırdığından alındı, kabul edildi, benimsendi. Kafkasyalıların çay kültüründen geriye Anadolu'daki antikacı dükkanlarına düşmüş üzeri Rus damgalı gümüş veya bakırdan mamul semaverler kaldı.

Fakat bir süre sonra çay ithalatçıları halkın talebini karşılayamaz hale geldiler. Rusya ve Gürcistan üzerinden Osmanlı'ya getirilen çay ihtiyacı karşılamıyordu. Sultan II. Abdülhamit döneminde başlayan çay yetiştiriciliğine ilişkin çabaların ilki Bursa'da gerçekleştirildi. Fakat Bursa'daki ekim çalışmaları netice vermemişti. Halkalı Ziraat Mektebi idarecilerinden Rıza Erten'in de içinde bulunduğu heyet Batum civarında araştırma yaptıktan sonra Türkiye'de çay yetiştiriciliğine en uygun bölgenin Kuzeydoğu Anadolu'nun sık yağış alan yamaçları olduğunu keşfetmişti. Çay böylece tam manasıyla bir yerli malı olmuş, her evde, her sofrada yerini almıştı.

Sadece sofralarda değil sofraya kültüründe, misafirlik adabında, sosyal hayatın her alanında kendisine yer edinen çay Türklerin elinde farklı ve pratik bir yöntemle demlendi. İki ayrı demlikte hazırlanan çayın nefasetinin tam olarak nasıl sağlanacağı çay tiryakilerinin tecrübeleriyle sabit oldu. Kanuni'den beri Türk içeceği olan kahvenin içildiği kahvehaneler zaman içinde çayhanelere evrildi. Kahvaltının, ikindi saatinin, yemek sonralarının, akşam dinlencelerinin, mehtap ve manzara safasının vazgeçilmez olan çay artık en önemli Türk içeceği haline gelmişti. ■

DÖRT MEVSİM
TÜRKİYE

AVRUPA YOL AYRIMINDA:

ÖZGÜRLÜK MÜ?

YASAKLAR MI?

Yazı: Eylül Savaş

Barış, refah, özgürlük, insan hakları ve demokrasi. Batı toplumunu yücelten değerler olarak karşımıza çıkarılan bu kavramlar artık yerini daha fazla yasaklamalara, daha uzun olağanüstü hollere, daha çok baskılara, baskılara, daha kolay sınır dışı etmeye imkân verecek düzenlemelere bırakmış durumda.

Mülteci krizi ile birlikte son dönemlerde birçok ülke yabancı politikalarını gözden geçirme yoluna gitti. Bu politikalar sonucunda çeşitli kuruluşların yaptıkları anketlerde Avrupa'daki her üç Müslüman'dan birinin yıl içerisinde en az bir kez ayrımcılığa, her on Müslüman'dan birinin ise saldırıya maruz kaldığı gözlemlenmiştir.⁽¹⁾ Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde vatandaşlarımıza ve Müslümanlara yönelik kundaklama vakaları, mezarlık saldırıları ve benzeri sosyolojik olayların yanı sıra son yıllarda hukuki alanda karşımıza çıkan olgular da var. Yazımızda bu alanda karşımıza çıkan uygulamaları bir ülke özelinde inceleyeceğiz; İsviçre Örneği.

İsviçre'de Son Yıllarda Artan Yabancı Karşıtı Uygulamalar

İsviçre'de 2014 yılsonu verilerine göre 2 milyon kayıtlı yabancı yaşamaktadır.⁽²⁾ Yabancıların çoğu Afrika, Sırbistan ve Kosova kökenlidir ancak AB ülkelerinden gelen çok sayıda yabancı da bulunmaktadır.⁽³⁾ İsviçre vatandaşlığına geçmemiş 70 bin Türk vatandaşı olduğu bilinmektedir. Nüfusunun dörtte biri yabancı olan İsviçre'de 2004 yılında önce yabancılar kanunu değiştirilirken, ikinci ve üçüncü nesil yabancıların vatandaşlığa kolay geçmesi teklifi de reddedilmiştir. Kasım 2009'da yapılan halk oylaması ile ülke çapında minare inşası yasaklanmıştır. Bir sene sonra Suçlu Yabancıların Gönderimi, 2014 Şubat ayında da Kütlesel Göçe Karşı Halk İnisiyatifi kabul edilmiştir.

2009 yılında kabul edilen "Minare Yasağı", zenofobi ve İslamofobi'nin hukuki boyutunu yansıtan örneklerden biridir. Diğer dinlerin ibadethaneleriyle ilgili hukuki bir kısıtlama yapılmazken ülkede sadece dört tanesinde minare bulunan Müslüman halkın ibadethanelerine mimari müdahalede bulunulması tartışmalara yol açmıştır. Ancak ilginçtir ki uluslararası alanda bu konu gündeme geldiği gibi unutulmuş ve hukuki mücadele başlatılmamıştır.

Ülkede uzun süredir gündemde olan bir diğer konu da Müslüman mezarlıklarıdır. En son 2015 yılı içerisinde gerçekleşen saldırılardan birinde, mezar taşlarında hiçbir dinî ifade olmamasına rağmen sadece Arap ismi bulunduğu için saldırıya uğrayan mezarların bazen çi-

2009 yılında kabul edilen "Minare Yasağı", zenofobi ve İslamofobi'nin hukuki boyutunu yansıtan örneklerden biridir.

çekleri kopartılıyor, bazen de mezar taşları üzerine gamalı haçlar çiziliyor. Daha önce Cenevre Kantonu'nda var olan mezarlıklardan biri baskılar sebebiyle 1992'de kapatılırken, 2016 yılı içerisinde Vaud Kantonu ilk etapta 350 Müslümanı ağırlayacak olan bir Müslüman mezarlığını hayata geçirdi. Ancak bu karar alınana kadar başta UDC Partisi olmak üzere birçok grup muhalefet etti.

Yapılan kamuoyu yoklamalarında, yabancılara ve özellikle de Müslümanlara yönelik tepkinin altında yatan iki temel nedenin olduğu görülüyor: İşsizlik oranının yabancılarda ve özellikle Müslüman yabancılarda fazla olması ve kültürlerini muhafaza etmek için kendi içlerine dönük bir yaşayış sürdürmeleri. İş arayan yabancılara çeşitli bahanelerle iş verilmemesi ve toplum hayatına girmek isteyenlerin türlü şekillerle dışlanması bu durumu içinden çıkılması zor bir kısır döngüye sokuyor.

İsviçre'de Yabancıların Etkin Gönderimi Konulu İnisiyatif

Yabancı karşıtlığına gösterilecek en güncel örnek İsviçre'de 28 Şubat 2016'da "Suçlu Yabancıların Etkin Olarak Geri Gönderilmesi" konulu federal bir kararnamenin halk oylamasına sunulmasıdır. Aralık 2012'de UDC Parti-

si önderliğinde 155.788 geçerli imza ile verilen halk inisiyatifinde⁽⁴⁾ İsviçre halkı, belli suçları işledikleri kesinleşen yabancıların sınır dışı edilmesini teklif etmiştir. Konunun geçmişinde, 2010 yılında yine halk tarafından sunulan ve referandumla kabul edilen "suçlu yabancıların gönderilmesi" konulu, Federal Anayasa'nın 121. maddesine üç fıkra eklenmesiyle sonuçlanan inisiyatif vardır. Bu değişikliğe göre, listelenmiş altı suçtan birini işleyen veya gereksiz ve hukuku dolandırarak sosyal yardım aldığı tespit edilen yabancı sınır dışı edilebilecektir. Adı geçen parti, 2011'de yürürlüğe giren bu metnin, Federal Meclis tarafından uygulamaya konulması için gerekli altyapının hazırlanmadığını ve bu sebeple uygulamada yetersiz kaldığını düşünmüş ve "etkin gönderme" konulu yeni bir teklifi halk oylamasına sunmuştur. Uri, Schwyz, Obwald, Nidwald, Appenzell Rhodes-Interieur ve Ticino kantonlarında her ne kadar evet oyu çıkmış olsa da, toplamda %58,9 hayır oyu ile inisiyatif reddedilmiştir.

Ret Kararı Neleri Engelledi?

Kasım 2013'te Federal Konsey'in incelemesi sonucunda, sunulan teklife göre belli suçları işleyen yabancıların aldıkları cezadan bağımsız şekilde sınır dışı edilecek

28 Şubat'ta sandığa giderek hayır oyu verenler, **İsviçre'de uzun süredir tartışılan minare yasağı** konusunu telafi etmek istercesine **sağduyulu davranmış** ve siyasilerin aksine, yabancıları ayırmadan yaşamaya yönelik bir mesaj vermiştir.

olmaları, statüleri ne olursa olsun, oturma izni ve diğer haklarından mahrum bırakılacak olmaları, İsviçre'ye tekrar girişlerinin 5 ila 15 yıl arası yasaklanacak olması, suçun tekrarı halinde bu sürenin 20 yıla çıkacak olması ve yetkililere nefsi müdafaa ve zaruret hali gibi durumlara özel değerlendirme yapma olanağı tanınaması sakıncalı bulunmuştu. Federal Konsey ayrıca inisiyatifin sınır dışı etmeyi otomatikleştireceğini ve her somut olayın ayrı ayrı ele alınmasına yer bırakmayacağını savunmuştur. Bu durumun "orantılılık ilkesine", Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de yer alan "özel hayata ve aile hayatına saygı" hükmüne ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne aykırılık yaratacağı bildirilmiştir. İnisiyatifte bu aykırılığı yaratan kısım şu şekildedir; "İsviçre topraklarından sınır dışı edilmeyi ve koşullarını düzenleyen hükümler uluslararası hukukun emredici olmayan normlarından önce gelir. Uluslararası emredici normlardan anlaşılması gereken ise; işkence, soykırım, taarruz savaşı, kölelik ve bir kişiyi işkence göreceği veya öldürüleceği bir ülkeye geri gönderme yasağı ile ilgili olan hükümlerdir."

Mart 2015'te Federal Meclis, Federal Konsey'in görüşüne uyararak yukarıda bahsi geçen maddeden ikinci cümlelini çıkartılarak, tasarının halk oylamasına sunulacağını ilan etti ve 28 Şubat'ta oylamaya sunulan son metne göre, İsviçre Federal Anayasası'nın 197. maddesine ekleme yapılarak bir yabancı'nın aldığı cezanın miktarından bağımsız olarak, kasten öldürme, ağır yaralama, başkasının hayatını tehlikeye atma, cebir kullanarak hırsızlık, mala zarar verme, haneye tecavüz, dolandırıcılık, gasp, yardım ve yataklık, insan ticareti, kaçırma, rehin tutma, tecavüz, fuhuşa zorlama, kendini savunamayacak kişiye karşı cinsel bütünlüğü bozan her türlü suç, soykırım, insanlığa karşı suçlar gibi geniş bir liste olarak belirtilen suçlardan herhangi birinden hüküm giymesi halinde sınır dışı edilmesi gündeme getirildi. Bu liste dışında bazı diğer suçları işleyen yabancılar da suçtan önceki 10 sene içinde hapis veya para cezasına çarptırıldılarsa, sınır dışı edileceklerdi. Oylamaya sunulan metinde çok geniş bir suç kataloğu oluşturulduğu ve belirtilen bazı suçların diğerleriyle hiçbir mantıklı bağı olmadığı görülüyordu. Örneğin,

adam öldürme veya tecavüz gibi insan bedenine karşı işlenen bir suçun failiyle malvarlığına karşı işlenen bir suçun failini aynı değerlendirmeye tabi tutmak ceza hukukunun temel prensiplerine aykırıdır. Bir başka açıdan bakacak olursak, belirtilen bazı suçların ceza aralığı 10 yıl hapis cezasından başlarken bazıları 5 yıldan başlamakta hatta bazıları da 1 yıl ila 5 yıl arası hapis cezasını öngörmektedir. Bir kısmının para cezasına çevrilebildiğini de söylemekte fayda vardır. Bir başka tartışılması gereken nokta da, cezaların ertelenmesi ile ilgili bir düzenlemenin metinde yer almayışydı. Bahsedilen suçlardan birini işlemiş kişinin cezası mahkemece ertelendiğinde ne olacaktı? Teklifi veren partiye göre erteleme sınır dışı edilmeyi etkilemeyecekti.

Değinilmesi gereken bir diğer nokta da metninde yaş sınırlamasının bulunmayışydı. Bu durumda ister istemez, reşit olmayan kişilerin sınır dışı edilebileceği algısı oluşmaktaydı. Olası bir durumda aile bütünlüğünün bozulacağı veya aile bireylerinden birinin sınır dışı edilmesinin diğer bireyleri de etkileyeceği açıktır. Metinde yer alan ve ceza hukuku açısından yeni bir suç oluşturacak bir diğer öneri de, "sosyal yardımlardan haksız yere ve hukuku dolandırarak yardım alanlar 5 yıla kadar hapis cezası veya para cezası ile cezalandırılır" hükmüydü. Bu hüküm kaleme alınış itibarıyla sadece yabancıları değil, İsviçre'de sosyal yardım alan herkesi kapsamaktaydı.

28 Şubat'ta sandığa giderek hayır oyu verenler, İsviçre'de uzun süredir tartışılan minare yasağı konusunu telafi etmek istercesine sağduyulu davranmış ve siyasilerin aksine, yabancıları ayırmadan yaşamaya yönelik bir mesaj vermiştir. ■

- 1) EU-MIDIS, "Enquête de l'Union européenne sur les minorités et la discrimination", http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/663-FRA-2011_EU_MIDIS_FR.pdf ve http://www.cncdh.fr/sites/default/files/cncdh_-_essentiels_rapport_racisme_2014.pdf
- 2) Veriler; Office fédéral de la statistique, population selon la nationalité'den alınmıştır. Bu sayıya İsviçre vatandaşı olmuş yabancılar dâhil değildir.
- 3) Örneğin; 86 bin Afrikalı, 90 bin Sırp, 86 bin Kosovalı, 1 milyon 300 bin Portekizli bulunmaktadır.
- 4) İsviçre Federal Anayasası, İsviçrelilere 100.000 geçerli imza toplamaları karşılığında kanun teklifi sunma hakkı tanımıştır.

ŞEHİR PANORAMA

Beyrut

- 1 Mavi Kubbeli Muhammed El-Emin Camii**
Kubbesinin renginden dolayı "Mavi Cami" olarak da adlandırılan cami; "Sultan Abdülmecid" tarafından yaptırılmış, savaş sırasında büyük bir tahribata uğrayan cami o dönem Başbakanlık görevini yürüten Rafik Hariri'nin çabaları sonucu aslına uygun olarak restore edilmiştir.
- 2 Beyrut'un İnsanları**
Beyrut'un bugünkü nüfusunun bir buçuk milyonu aştığı tahmin edilmektedir. Savaşın yıkıcı etkileri sonucu birçok Lübnanlı başka ülkelere göçmek durumunda kalmıştır. Dünyanın birçok şehrinde hatırı sayılır oranda Lübnanlıların yaşadığı bilinmektedir.

- 3 Beyrut Sokaklarının Çöp Savaşı**
Beyrut, uzun bir süredir çöp kriziyle karşı karşıya. Çöp toplama bölgesinin sağlık ve çevre kirliliği nedeniyle kapatılması üzerine yeni çöp toplama alanının bir türlü belirlenememesi çöplerin sokakta kalmasına neden oluyor.
- 4 Osmanlı'nın İzleri Her Yerde**
Beyrut kadim bir Osmanlı şehri. Dört asırdan uzun bir süre Osmanlı hâkimiyetinde kalan bu tarihi şehirde mimariden sanata hemen her yerde Osmanlı'nın izlerini görebilmek mümkün. Beiteddine Sarayı da Osmanlı döneminin mimarisini yansıtan muhteşem eserlerden biri. Saray, bugün devlet yetkililerine hizmet vermeye devam ediyor.
- 5 Bunlar da İsrail'in İzleri**
İsrail'in Orta Doğu'yu nasıl kana buladığının en yakın tarihteki örneklerinden biri de Beyrut. Masum sivillerin üzerine bombalar yağdıran İsrail ordusunun şehirde bıraktığı yıkım halen izlerini koruyor.
- 6 Orta Doğu'nun Gözbebeği**
Lübnan'ın başkenti olan Beyrut, kadim kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir şehirdir. Beyrut sadece tarihi ve kültürel dokusuyla değil aynı zamanda coğrafi güzellikleriyle de Orta Doğu'nun göz bebeği şehirlerinden biridir.
- 7 Güvercin Kayalıkları**
Beyrut denilince akla gelen ilk yerlerden biri de ilgi çekici bir görünüme sahip olan Güvercin Kayalıkları.
- 8 Dama Buluşmaları**
Bir şehir parkında bir araya gelmiş insanlar dama oynuyorlar.
- 9 Osmanlı'nın Saati Tıkır Tıkır İşliyor**
Şehrin en önemli mimari sembollerinden biri de Osmanlı veya Hamidiye Saat Kulesi. Beyrut'un Downtown olarak adlandırılan bölgesinin ana meydanı olan Nejme Meydanında bulunan bu tarihi yapı Lübnanlıların Sultan İkinci Abdülhamid'e şehirlerine gösterdiği özel ilgiden dolayı, 1897 yılında, tahta çıkışının 25. yıldönümünde yaptırılmış. Ayrıca 2010 yılında baskısı yapılan 200 fotoğrafın yer aldığı 'Beyrut & the Sultan' kitabı da halen II. Abdülhamid'e duyulan minnettarlığın ve hayranlığın bir göstergesi.
- 10 Aziz Paul Bazilikası**
Beyrut'a hâkim bir tepede yer alan ve Bizans mimarisini yansıtan biçimde inşa edilmiş olan Aziz Paul Bazilikası.
- 11 Tarihin İzleri**
Tarihi Roma Hamamı ve arkada görünen yapı ise Parlamento Binası.
- 12 Üzerine nice şarkılar şiirler yazılan bir şehirdir Beyrut. Meşhur Lübnanlı şarkıcı Fairuz'un Ey Beyrut şarkısı da bunlardan biridir. İnsanın içini titretir:**
*Beyrut! seni terk eden delidir,
Ey Beyrut!
El üstünde tutulacak şehirsin sen
Ey Beyrut!*

GÜNEY AFRIKA'YA GÖNDERİLEN İLK
MÜSLÜMAN TÜRK DİPLOMAT

MEHMET REMZİ BEY

vesatının 100. yılı anısına...

✍️ Yazı: Mustafa Efe

“Güney Afrika denilince akla gelen ilk isimlerden biri Osmanlı İmparatorluğu’nun Güney Afrika’da vefat eden diplomatı **Mehmet Remzi Bey** olmalıdır. Zira Osmanlı Devleti’nin en zor döneminde bölgede yaptığı başarılı çalışmalar ölümünün üzerinden geçen yüzyıla rağmen zihinlerden silinmiyor.

”

Türkiye'nin Afrika'ya açılım politikaları çerçevesinde diğer Afrika ülkeleriyle olduğu gibi Sahra Altı Afrika ülkelerinden Güney Afrika Cumhuriyeti'yle de siyasi ilişkilerimizin daha da güçlenmesi gerekmektedir. Bu ülkede yaşayan vatandaşlarımıza özgüven verilmesi, soydaşlarımızın tarihi bağlarını unutmamalarının sağlanması, Güney Afrika Cumhuriyeti ile Türkiye arasındaki tarihi bağlar canlandırılarak siyasi ilişkilerin ve iş birliklerinin artırılması çok önemlidir.

Güney Afrika'daki Müslümanlarla gönderdiği âlimler vasıtasıyla oldukça olumlu ve güzel ilişkiler kuran Osmanlı Yönetimi'nin, Güney Afrika'yı yöneten İngilizlerle çatışacak; bölge Müslümanlarına ve buradaki dinî faaliyetlerine sekte vuracak "aktif ve hareketli" konsoloslar tayin etmekten sürekli kaçındığı iddia edilmiştir. Bundan dolayı Mehmet Remzi Bey'in atanmasına kadar Güney Afrika'da Cape Town, Johannesburg, Durban şehirlerinde İngiliz, Yahudi, Alman, Ermeni ve Belçikalı konsoloslar görev yapmıştır.

13 Ekim 1888 yılında Johannesburg Osmanlı Konsolosluğu resmen kurulmuştur. Osmanlı tebaasından Yahudi bir tüccar olan Betülhalm, İngilizlerle Boerler arasında çıkan savaşta İngilizlerin tarafını tuttuğu için Transvaal Cumhurbaşkanı'nın infialine sebep olmuş ve İstanbul'a kaçmıştır. Boş kalan konsolosluk işleriyle 1898'den 1910'a kadar Alman konsolosları ilgilenmiştir. 1910 yılında ise Johannesburg Konsolosluğu Başkonsolosluğa dönüştürülerek Mozaltiyen Ohannes, Johannesburg Başkonsolosu olarak atanmıştır.

Güney Afrika'da Osmanlılar kitabının yazarı Dr. Ahmet Uçar'ın aktardığına göre Güney Afrika Müslümanlarının Türk asıllı bir diplomat istediklerini defalarca yazmaları üzerine 21 Nisan 1914'te Tahran Büyükelçiliği müsteşarı Mehmet Remzi Bey, Johannesburg Başkonsolosluğu'na tayin edilmiştir.

Mehmet Remzi Bey, Umur-ı Mülkiye Müsteşarı Şerif Bey'in torunu, Adliye Nezareti Başkatibi Rauf Bey'in oğlu idi. 30 Aralık 1869 tarihinde İstanbul'da doğmuştu. İlkokulu bitirdikten sonra Soğuk Çeşme Askeri Rüşdiyesi'nden pekiyi derece ile orta tahsilini tamamlamıştı. 3 Temmuz 1887'de henüz 19 yaşında iken Başbakanlık Evrak Odasında memur olarak işe başlamıştı. 15 Ocak 1892'de 50 kuruşluk aylık maaşla Hariciye Nezareti Yazı İşleri'nde katip olarak çalışmaya başladı. 2 Nisan 1894'te Bulgar Sefareti 3. Kati-bi olarak ilk dış görevine gitti. 18 Aralık 1895'te Sırbistan'ın Kerç şehri Konsolosluğu'na tayin edilmiştir. 4 Eylül 1904 tarihinde İran'ın Tebriz Başkonsolosluğu'na atanmıştır. Mehmet Remzi Bey, 6 Şubat 1907 tarihinde Batum Başkonsolosu olmuştur. 7 Mart 1911'de Gürcistan'ın başkenti Tiflis'e Başkonsolos olarak tayin edilmiştir. 22 Haziran 1913 tarihinde Tahran Büyükelçiliği Müsteşarı olmuş ve 21 Mayıs 1914 tarihine kadar bu görevini sürdürmüştür.

21 Mayıs 1914 tarihinde Johannesburg Başkonsolosluğuna tayin edildi. O'nun Güney Afrika'da göreve başlamasından kısa bir süre sonra I. Dünya Savaşı çıkmış ve Osmanlı bu savaşta Güney Afrika'ya hâkim olan İngiltere'nin karşısında yer almıştır. İngiltere, Osmanlının savaşa Almanların yanında cihad çağrısı yaparak girmesi üzerine Güney Afrika Müslümanlarının Osmanlı yanlısı faaliyetlerinden çekindiği ve Mehmet Remzi Bey'in tesirinden korktuğu için yalnız onun faaliyetlerini engellemekle kalmamış, Türk Konsolosluğuna el koyarak Mehmet Remzi

Bey'i aile ve eşyalarıyla birlikte sokağa atmıştır. Dahası İngilizler, Mehmet Remzi Bey'e diplomat olmasına rağmen savaş esiri muamelesi yapmış ve Johannesburg'tan ayrılmasına izin vermemişlerdir. Bu durum karşısında tüm maddi imkânlardan yoksun kalan Mehmet Remzi Bey, çileli ve sıkıntılı günler yaşamak durumunda kalmıştır. Başkonsolosluk kapandığı için Konsolosluk tahsisatının gönderilmemesi bir yana kendi maaşını da tahsil edememesi Mehmet Remzi Bey'i çok zor durumda bırakmıştır.

İngilizler Tarafından Şehit Edildiği İddiası

Güney Afrika'da ilk Müslüman Türk diplomat olan Remzi Bey, İngiliz bölgelerinde kalan diplomatların 'esir değişimi pazarlıkları' neticesinde serbest bırakılması kararı alınmış olmasına rağmen İngiliz büyükelçisi bu durumu kendisine haber vermemiştir. Bu kararın çıkmasından bir hafta sonra Johannesburg'da 14 Şubat 1916'da beyin kanaması geçirerek vefat etmiştir. Zulu kabilesi mensuplarına göre ise, Mehmet Remzi Bey İngilizlere karşı Zuluları organize edip, taktikler verdiği için bu faaliyetlerin farkına varan İngilizler tarafından şehit edilmiştir.

Savaş şartlarından dolayı cenazesi Türkiye'ye getirilememiştir. Mehmet Remzi Bey'in naaşı Johannesburg şehrinin ilk kurulduğu bölgede yer alan WITS üniversitesi kampüsünün karşısındaki Braamfontein mezarlığında defnedilmiştir. Kendisine Johannesburg'da sahip çıkan, yardım eden ve o zaman olduğu gibi bugün de önde gelen ailelerden olan Mia ailesinden iki kişinin mezarının hemen yanı başında bulunmakta idi. Ancak mezar, birinin gördüğü rüyaya istinaden tamamen gereksiz bir şekilde başka bir yere taşınmıştır. Mezarın taşınma sürecinde tahrif edildiği görülmüştür.

“Ey benim bu durumuma şaşan kişi; ben de senin gibiydim. Yarın sen de benim gibi olacaksın”

Mezar taşına ay yıldız işlenmiş ve taşın bir yüzü Os-

manlıca, diğer yüzü de İngilizce olarak yazılmıştır. İngilizce şiirde şöyle yazmaktadır: “Ey benim bu durumuma şaşan kişi; ben de senin gibiydim. Yarın sen de benim gibi olacaksın”.

Remzi Bey'in vefatı sonrası ailesinin İstanbul'a dönüş masrafları Osmanlı Hükümeti'nce karşılanmış, ayrıca Johannesburg'daki Osmanlı tebeasının himayesi ile ilgili bazı girişimlerde bulunulmuştur.

Mehmet Remzi Bey Osmanlı Devleti'nin Güney Afrika'ya gönderdiği ilk Müslüman Türk Diplomat olarak tarihe geçmiştir. Mehmet Remzi Bey'in torunlarından Misha Low Kanada'da, Helene Remzi Bey Stevens ise Güney Afrika Cumhuriyeti'nin East London şehrinde yaşamaktadır.

11 Mart 2016 Cuma günü Johannesburg'da “Mehmet Remzi Bey'in vefatının 100. Yılı Anısına Güney Afrika – Türkiye İlişkileri Programı” düzenlenmiştir.

Ailesi, Mehmet Remzi Bey'in cenazesini o dönemde yeterli maddi imkanlara sahip olmadığı için getirememiştir. Osmanlı Hükümeti de bu konuda herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Ülkemizin bu coğrafyayla derin tarihi bağlarının en önemli kanıtlarından biri olduğu için naaşının vefat ettiği yerde kalması anlamlıdır. Ancak günümüz şartlarında hem daha geniş imkânların bulunması hem de bazı çevrelerce sömürülmesinin önüne geçilmesi noktasında naaşın ülkemize getirilmesi de uygun bir hamle olarak değerlendirilebilir. ■

ROUEN'DE 40 YIL

*Lisans Öğrencisi Olarak
Gittiği Fransa'dan Rektör
Olarak Dönüyor*

“

İkramın, dostluğun ve birlikte zaman geçirmenin ne kadar değerli olduğunu anlatmak için bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır derler ya, işte Cafer Özkul'un da hikâyesi biraz böyle. 1970 yılında liseyi bitirdikten sonra başarı bursuyla Fransa'ya gider Cafer Hoca. Mezuniyetinden hemen sonra Rouen'de yüksek lisans eğitime ve araştırmalarına başlar. Yüksek lisansını ve doktorasını burada tamamlar. Aslında hep Türkiye'ye dönme isteği vardır, birkaç kere bununla ilgili girişimde de bulunur. Ancak üniversite yönetimi başlatmış olduğu bilimsel çalışmaları devam ettirmesini ister. O da bu talebi geri çeviremez. Cafer Hoca o gün bu gün, lisans mezunu olarak geldiği Rouen Üniversitesi'nden 40 yıl sonra iki dönem dekanlık, iki dönem rektörlük, 135 bilimsel yayın ve birçok araştırmaya imza atmış bir bilim adamı olarak ayrılacak olmanın heyecanını ve burukluğunu bir arada yaşıyor.

”

9 yıldır Rouen Üniversitesi'nin rektörlüğünü yürüten Ordinaryüs Prof. Dr. Cafer Özkul'la yaklaşık 40 yıldır yaşadığı Paris'e 150 km uzaklıktaki Rouen şehrinde konuştuk. Cafer Hocayı yaklaşık 3 yıl önce de dergimizin sayfalarına konuk etmiştik. Bu kez bir vedaya hazırlanırken bulduk kendisini. Yıllar önce öğrenci olarak gittiği üniversiteden rektör olarak ayrılacak olan Cafer Hoca, vatanına dönecek olmanın heyecanını yaşadığı gibi 40 yılını geçirdiği Rouen'e veda edecek olmanın burukluğunu da yaşar gibi.

Dilerseniz biraz geçmişe dönüp Cafer Özkul'u daha yakından tanıyalım. Cafer Hoca, Malatya Hekimhan doğumlu. Cafer Özkul, daha küçük yaşlardan itibaren başarılarıyla dikkatleri üzerine çekmiş. Hayat hikâyesinin en önemli duraklarından biri de lise sondayken katıldığı "Türkiye Liselerarası Bilgi Yarışması" olmuş. Zira bu dönemi bir hayal gibi yaşamış. Buna sebep olan da bilgi yarışmasında kendisinin de arasında bulunduğu ekibin Türkiye Birinciliğini kazanmış olması. Bundan dolayı daha şehre kilometrelerce yol varken omuzlarda taşındığını anlatıyor. Uzunca bir süre gittikleri her yerde

bir yıldız gibi karşılandıklarını hâlâ o günkü heyecanı ile anlatıyor Cafer Özkul.

Başarıyla geçen lise eğitiminin ardından İstanbul Tıp Fakültesini kazanır. Ancak bu sırada 'Yurt Dışı Burs Sınavı'na da girer ve başarılı olur. Bunun üzerine Fransa'da Elektrik Mühendisliği tahsili yapmak üzere 1970 yılında Fransa'nın yolunu tutar.

Bir yabancı öğrencinin yaşayabileceği sorunların benzerini o da yaşar. Vatan ve aile özleminin ilk etapta kendisini çok zorladığını söylüyor. Ancak bunlara takılıp kalmıyor Cafer Özkul. Fransa'ya gelme nedenini unutmuyor hiçbir zaman. Kendisine umut besleyip destekleyenleri. Daha fazla çalışıyor, daha fazla gayret gösteriyor. Fransızca'yı en iyi şekilde öğrenebilmek için büyük bir çaba sarf ediyor. Kısa zamanda bunu da başarıyor. Bu konudaki sırrını şöyle açıklıyor: "Kendine güven çok önemli. Dil öğrenebilmek için daha fazla iletişim kurmak gerekiyor, korkmadan çekinmeden bunu yapmak gerekiyor. Açık zihinli olmak gerekiyor. Ve bir de kendi aranızda takılıp kalmamak gerekiyor. Bu en büyük teh-

»

de yoktu. Önceliğim doktora'yı bitirip Türkiye'ye dönmektir. Çünkü buraya gelmeden önce kendime söz vermiştim. Asla doktora'yı bitirmeden buradan dönmeyeceğime dair." Öyle de yapıyor. Okulunu başarıyla tamamladıktan sonra, önce iki sene mühendis olarak çalışıyor bir firmada. Daha sonra mezun olduğu üniversiteye sözleşmeli doçent olarak geri dönüyor. Yedi sene devam ediyor bu durum.

Kendisini Fransa'da kalmaya iten şeyin ne olduğunu sordüğümüzda, kalmaya değil dönmeye bir türlü karar veremediğini ifade ediyor Hoca. "1985'te Türkiye'ye dönmek için hazırlığını yapmak için YÖK'ten doçentlik denklğini aldım. Ama aynı dönemde içinde bulunduğum üniversiteden bir teklif geldi. Çalışmalarımın devamı için burada kalmamı istediler. Ben de bunun karşılığında fiziksel ve teknik anlamda destek istedim. Bunu karşıladılar. Bununla da yetinmeyip bir araştırma merkeziyle birlikte farklı çalışmalar yürüttüm. Bu çalışmalar vesilesiyle üniversitede kendi laboratuvarımı kurdum. Burada birkaç ay içerisinde çok başarılı sonuçlar aldık. O döneme kadar sözleşmeliyken daha sonra kadroya geçebildik. Bu başarılı çalışmaların ardından profesör olarak atandım."

20 yıllık araştırmacılık tecrübesi ve birikiminin ardından çalışmalarını daha ileri seviyelere taşımak için yönetim mekanizmasında da bulunmanın gerekli olduğunu gördüğünü söylüyor. Böylece önce dekan, sonra rektör yardımcısı, ardından tekrar dekan olduktan sonra rektörlük görevine seçiliyor. Burada nasıl bir sürecin ardından rektör olduğuna da değinmek gerekiyor. Çünkü Fransa'da rektör olabilmek için neredeyse toplumun

tüm kesimlerinin desteğini arkanıza almanız gerekiyor. Rektörler seçimle göreve geliyorlar. Yapılan seçimlerde öğrencilerin, akademisyenlerin, işverenlerin, işçi odalarının, sendikaların, yerel belediyelerin oy hakkı bulunuyor. İşte böyle bir ortamda rektörlük görevini üstelik iki dönem üst üste yapan Cafer Hoca'ya bunun sırrını sorduk. "Ben bu noktaya kademe kademe geldim. Önce okulumu bitirdim, ardından burada doktoramı yaptım. Doçentliğimi aldım. Dekan oldum, rektör yardımcılığı yaptım, ikinci kez dekan olduktan sonra rektör oldum. Yani buraya gelirken tüm bu süreçleri bir bir başarıyla tamamladım. Yürüttüğüm başarılı çalışmalardan dolayı hep bir üst göreve teşvik edildim."

Yabancı kökenli biri olmasından dolayı rektörlük seçimlerinde bir zorluk yaşayıp yaşamadığını sordüğümüzda bunu bir bahane olarak görmediğini, aksine daha çok çalıştığını söylüyor: "Yabancılar olan yaklaşım toplumun her kademesinde aynı şekilde olmayabilir. Zaten rektör adayı oluyorsanız bunu kabul ederek başlıyorsunuz. Artıları eksileri bir yana koyup artılarınızın fazla olduğunu düşündüğünüz noktada böyle bir yola giriyorsunuz. Belki yabancı olmasam daha fazla oy alırdım. Ama yabancı olmayı da bir bahane olarak görmemek gerek. Üniversite camiası ben rektör olduktan sonra artık biz akademik camia olarak yabancı birini rektör seçebilecek demokratik olgunluğuna eriştik dedi. Bu da güzel bir gelişme tabii. Avrupa'da, Fransa'da böyle bir seçimle rektör olmak demokratik olgunluğun bir işaretiydi."

Türkiye'ye Dönme Hazırlıkları Başladı

Cafer Özkul'un ikinci dönem rektörlük görevi 5 Haziran 2016'da resmi olarak bitiyor. Cafer Hoca artık var olan enerjisini, bilgi, birikim ve tecrübelerini kendi ülkesine ve insanlarına aktarmak istediğini dile getiriyor.

46 yıl önce liseyi henüz bitirmişken dilini, kültürünü bilmediği bir ülkeye birkaç parça eşyasını sığdırabildiği küçük bir bavuluyla üniversite okumak amacıyla giden Cafer Özkul, şimdi yarım asırlık tecrübe, büyük bir başarı hikâyesi ve asla unutamayacağı hatıralarla dolu koca bir bavulla dönüyor. ■

Cafer Özkul

01 Mart 1951 tarihinde Malatya, Hekimhan-Kocaözü kasabasında doğdu. **Orta ve lise öğrenimini Devlet Parasız Yatılı sınavını kazanarak Gaziantep Lisesinde okudu.** 1969-1970 öğretim yılı Liseler arası bilgi yarışmasında 3 arkadaşı ile birlikte birinci oldu. **Etibank'ın burslu öğrencisi olarak 1970 yılında Fransa'ya geldi.** 1976'da okulunu bitirerek Elektrik Mühendisi oldu. **1976 yılında Rouen Üniversitesi'ne master yapmak için geldi.** 1980 yılında Fizik doktoru, 1988'de Doçent, 1991 yılında ise Profesörlük unvanını aldı. 1997'de birinci sınıf profesörlüğe yükseldi. **2005'de Ordinaryüs Profesör oldu.**

Optik bilimsel araştırmalar üzerine 135 yayın yaptı. **Cafer Özkul, 11 Haziran 2007'den beri rektörlük görevini sürdürüyor.**

Cafer Özkul, Rouen'de bulunan evinde eşyle birlikte ağırladı bizleri.

likelerden biri dil öğrenme noktasında. Buraya gelen bazı öğrenciler hep kendi aralarında kalıyorlar, bu da onların dil öğrenmesini engelleyen bir faktör oluyor. Ben herkesle konuşmaya çalıştım. Çünkü o dönemde seçme hakkım çok fazla yoktu. Yabancı ülkede dil öğrenmek eğitimin anahtarıdır. Çünkü bu dili öğrenmek, akıcı konuşmak zorundasınız ve kısa bir zaman içinde yapmak mecburiyetindesiniz."

"Ben gemileri yakıp geldim. Asla başarısızlığı düşünmedim. Başaramazsam geri dönerim diye bir seçeneğim

ANNE-BABA OKULDA AİLELER ÇOCUKLARIYLA BİRLİKTE ÖĞRENİYOR, BİRLİKTE EĞLENİYOR!

Fransa'da aile kurumunun mevcudiyetini sağlamlaştırmak, genç nesilden anne ve babaları daha huzurlu bir geleceğe taşımak adına YTB'nin desteği ve Edu-Mic Derneği işbirliğiyle "Anne-Baba Okulu" projesi hayat buluyor.

Türk diasporası bulunduğu ülkelerde aile ve toplumsal yaşama ilişkin bazı sıkıntılar yaşamaktadır. Aile bütünlüğü ile sosyal ve kültürel değerlerin korunması ve bu alanlara yönelik çalışmaların STK'lar eliyle ve Türkiye devletinin desteğiyle yürütülmesi önem arz etmektedir.

Aile ile toplum birbirinin teminatıdır. Toplum, aile yapısının sağlam olmasıyla güç kazanır. Farklı kültürel ve toplumsal yapıların içerisinde bulunan Türk diasporasının varlığını sürdürebilmesi ancak aile yapısının sağlam temeller çerçevesinde mevcudiyeti ile baki kalacaktır.

Fransa'da aile kurumunun mevcudiyetini sağlamlaştırmak, genç nesilden anne ve babaları daha huzurlu bir geleceğe taşımak adına YTB'nin desteği ve Edu-Mic Derneği işbirliğiyle "Anne-Baba Okulu" projesi hayat buluyor. Projeyi Edu-Mic Dernek Başkanı Feyza Oğraş'tan dinledik.

Öncelikle bize derneğinizden ve faaliyetlerinizden bahsedermisiniz?

Edu-Mic Eylül 2014'te kuruldu. Öncelikli amacımız kadınların statüsünü yükseltmek, gençlerin önünü açmak ve aileyi desteklemektir. Çünkü toplum içerisinde aile yapısı ne kadar sağlıklı olursa toplum da o kadar sağlıklı oluyor. Derneğimize verdiğimiz isim 'eğitim, uyum, arabuluculuk ve kültür' kavramlarını birleştiren bir isim. Eğitim; bizim buradaki en temel amacımız diyebilirim.

Biz kadınlarımızın statüsünü eğitimlerle, faaliyetlerle yükseltmeyi planlıyoruz. Arabuluculuk, uyum çalışmaları ve kültürel içerikli programlar da eğitimi desteklemek amaçlı gerçekleştirdiğimiz diğer çalışmaları teşkil ediyor.

Faaliyetlerimize geçen yıl "Anne-Baba Okulu" projesiyle başlamıştık. İlk etapta herhangi bir destek görmeden kendi aramızda bu işin olup olamayacağını görmeye çalıştık. Her hafta bir araya geldiğimiz ve 8 hafta süren programlar yaptık. Bir araya geldikçe ihtiyaçlarımızı görmeye başladık. İhtiyacı olanlar da bize gelmeye başladı, hatta 'ben de programa şu açıdan katkı yapabilirim' diyenler programa dâhil oldu.

Aslında siz önemli bir ihtiyacı tespit ederek böyle bir STK kurmaya yöneldiniz. Size bu çalışmalara iten şeyler neler oldu? Bu konuyu biraz daha açabilir misiniz?

Çok hassas bir noktaya dokundunuz. Ben buraya ithal bir gelin olarak geldim. 18 yıldır da buradayım. İthal gelin kavramı öyle hayali bir şey değildir, boş bir söz de değildir. Gerçekten insanları anlattığı için o isim konulmuştur. Şimdi şöyle düşünün; Türkiye'den buraya geliyorsunuz. Bir ekmeğe dahi alamayacak ya da en mahrem şeylerinizi bir başkasına anlatmak zorunda kalacak durumdasınız. Tanıdığınız hiç kimse yok. Eşinizin hayatına müdahil oluyorsunuz. Bu durumda yaşadığınız şeyler gerçekten çok zor.

Bu tür durumlarda ilk önce öz güveninizi kaybedersiniz. Buradaki kadınların tamamen kül olmadan yeniden canlanma şansları yoktur.

Ben burada Diyanet'te görev aldım. Orada aile, irşat ve rehberlik bürosu oluşturmuştuk. Camilerde insanlarla görüşmeye gidiyorduk. Benim de onlardan biri olduğumu fark ettikleri anda problemlerini anlatmaya başlıyorlardı. Paris Başkonsolosluğuna bağlı her yerden büroyu arayarak problemlerini anlatıyorlardı. Bu vesileyle »

Buradaki kadınların tamamen kül olmadan yeniden canlanma şansları yoktur.

“Anne-Baba Okulu”
projesini **Paris’te beş**
dernekte yapıyoruz.

Projeyi şekillendirirken amaçlarınız nelerdi?

DİTİB’de psikolog olarak görev yapan Gülsen Hanım’la birlikte neler yapabiliriz diye sürekli konuşuyorduk. YTB’nin de yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarına yönelik yapılan faaliyetlere destek olduğunu öğrenince “Anne-Baba Okulu” adlı proje için başvuru yaptık.

Eğitim programından insanlar nasıl haberdar oluyor?

Paris Başkonsolosluğumuz üzerinden veya sosyal medya kanalları aracılığıyla başvuru sürecimizi ilan ediyoruz. Fakat daha ziyade kulaktan kulağa duyuluyor. “Anne-Baba Okulu” projesini Paris’te beş dernekte yapıyoruz.

Anne-Baba Okulu’nda neler yapıyorsunuz? Proje nasıl işliyor?

Sekiz hafta boyunca haftada iki saat eğitim veriyoruz. Çocuk sahibi olmaya karar vermenizden başlayarak çocuğunuzun yetişkinliğine kadar geçen dönemle ilgili dersler düzenliyoruz. Burada kimin, neye, ne kadar ihtiyacı olduğunu tespit etme imkânımız oluyor. Bazen problemli aileler olursa; psikolojik destek de veriyoruz. 8 haftaya dağıtmamızın sebebi ise gelişim sürecini görebilmek. Bir hafta verilen ders sonraki haftaya kadar uygulanıyor. Her hafta bir önceki hafta işlenen uygulamayı

o insanlarla irtibat şansım oldu. Bu süre zarfı içerisinde kültür ve eğitim bazlı bir şeyler yapmak istedim. Çünkü birlikte ekip olarak hareket ettiğinizde sonuç alırsınız. Bizim de ortak noktamız çoktu. Aynı problemleri yaşayan diğer kadınlarla bir araya geldik ve ‘bir, sıfırdan büyüktür’ diye bir hayat felsefesiyle yola çıktık.

Biz yaptığımız her şeyi önemsiyoruz. ‘Aman bir araya geldik, bir kitap-masal okuduk da dünyayı mı kurtardık’ demiyoruz. Aslında o masal vesilesiyle insanlar bir araya geliyor ve bir şeyler paylaşıp rahatlıyorlar.

Kadınların katılımı nasıl oldu bu tür etkinliklere?

Çok büyük kitlelere ulaşmak gibi bir derdimiz yok. Eğer geniş çaplı bir şey yapacaksak diğer STK’larla iş birliği yapıyoruz veya konsolosluğun imkânlarını kullanıyoruz. Katılımlar her zaman beklediğimizin üstünde oluyor.

tartışıyoruz. Annelerin çocuklarıyla ilgilenme anlayışıyla, aldıkları eğitim arasında çok büyük bir fark oluyor.

Eğitimde öğrendiklerini evde uyguladıkça anneler çok daha mutlu olmaya başlıyor. Farklı yaş dilimleri için, ergenlik, oyun ve beslenme dersleri veriyoruz. Örneğin 0-1 yaş arasında çocuğun güvene ihtiyacı var ve onu öğretiyoruz. Ahlaki boyuta 6 yaştan sonra değiniliyor.

Burada şunu da ifade etmek gerekir; eğitim programlarına babalar daha az sayıda iştirak ediyorlar. Fakat katılanların hepsi çok memnun ayrılıyorlar. Erkekler çocukların eğitimi hakkında ne kadar etkili olduklarının farkında değiller. Sorun yaşayan bazı ailelere gidip konuştuğumuzda ne kadar şiddete maruz kalırlarsa kalsınlar, çocukların babalarını gözden çıkarmadıklarını gördük. Çocukların kafasında bir baba kavramı var. Onu boşalttıklarında yerini dolduramıyorlar. Kötü bile olsa o babanın bir gün iyi olacağı hayaliyle yaşıyor.

Ne tür metotlar, ne tür faaliyetler geliştiriyorsunuz?

‘Çocuklarla ilgilenin’ denildiğinde insanların nasıl ilgileneceklerini bilmediklerini gördük. Bu bağlamda yapabildikleri en fazla çocuğun önüne oyuncakları dökmek oluyor. Biz bunu anlatabilmek için tatil atölyeleri yapıyoruz. Anneler çocuklarıyla birlikte geliyorlar. Mesela pasta atölyesinde birlikte pasta yapıyorlar. Yine benzer bir etkinlik olarak atık maddelerden oyuncak atölyesi yaptık. Kitap ayracı atölyesi yaptık. Herkes bu atölyelerde kendi annesiyle vakit geçirdi, birlikte eğlendi, birlikte bir şeyler öğrenmiş oldu. ■

Proje katılımcılarından Gül Sevim: Programa katıldıktan sonra çocuğumu daha önce yanlış eğittiğimi ve onunla yanlış iletişim kurduğumu anladım.

Projeyle ilk tanıştığımda ailevi olarak çok zorlu bir süreçten geçiyorduk. Programa katıldıktan sonra çocuğumu daha önce yanlış eğittiğimi ve onunla yanlış iletişim kurduğumu anladım. Şimdi sadece göz temasıyla bile anlaşabiliyoruz, birbirimizi anlayabiliyoruz. Birlikte kitap okuyoruz. Eğitim günlerinin gelmesini ipe çekiyoruz. Çocuklar da bizimle birlikte koşarak, hevesle geliyorlar. Eğitim programı sayesinde hayatımıza sihirli bir değnekle dokunulmuş gibi oldu. İyi bir anne, iyi bir birey olabilmemize çok büyük katkısı oldu. Burada gerçekten başka bir hayat karşıladı bizi. Çünkü ben insanlarla iletişim kurmaya korkuyordum. Bu yüzden iş de bulamıyordum. Artık daha fazla özgüven kazandım ve insanlarla çok daha rahat iletişim kuruyorum.

Tebriz'den Tahran'a, Kazvin'den Meşhed'e, Kum'dan Şiraz'a, Hemedan'dan Yezd'e

Yazı: Turgay Şafak

İRAN TÜRKLERİ

İran'a herhangi bir sebeple yolculuk yapmış biriyle konuştuğunuz zaman dikkatini en fazla çeken şeyin Tebriz'den Tahran'a, Kazvin'den Meşhed'e, Kum'dan Şiraz'a, Hemedan'dan Yezd'e kadar ülkenin hemen hemen her şehrinde Türkçe konuşan veya bilen birileriyle karşılaşmak olduğunu söyler. **Az çok tarih okumuş ve tarihe merakı olanları şaşırtmayan bu durum İran'da sadece Farsların yaşadığını zannedenler için oldukça ilginç bir tecrübedir.**

İslam sonrası İran tarihine sadece kronolojik olarak bakıldığında İran'da hâkimiyet kuran hanedanların Türk hanedanları olduğu görülecektir. Gaznelilerden başlayarak Selçuklu, Harizmşahlar, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Safeviler, Afşarlar ve Kaçarlar gibi Türk hanedanları İran'da hâkimiyet kurmuşlardır. İran Türkleri hakkında yazılanlara baktığımız zaman ya yoksayıcı, dışlayıcı, görmezden gelen, varlıklarını yok sayan, kendilerine mahsus gelenek ve görenekleri, âdetleri ve yaşam tarzları olduğunu kabul etmeyen bir yaklaşımla karşılaşırız ya da bunun tam tersi abartılarak verilmiş rakamlar, istatistikler ve bilgilerle yüz yüze kalırız.

AZERİLER

Türklerin farklı boy, aşiret ve kabileleri İran'ın muhtelif şehirlerinde hayatlarını kendi gelenek ve göreneklerine göre sürdürmektedir. Türkler içinde en yoğun nüfusa sahip olan Azerbaycan Türkleri Tebriz, Zencan, Urumiye, Erdebil, Kazvin, Hemedan ve Tahran'da yaşamaktadırlar. Tebriz ve çevresinde yaşayan Türkler kendi dillerinde dergi, gazete ve kitap yayımlayarak kültürlerini canlı tutmak-

tadırlar. Şah rejiminin asimilasyon politikalarına rağmen kendi kimliklerini korumuşlardır. Bugün İran'ın milli şairi olarak kabul edilen Şehriyar Tebrizli bir Türk'tür. Onun "Haydar babaya selam" adlı şiiri hem İran'da hem de bütün Türk dünyasında sevilerek okunmaya devam etmektedir. Azerbaycan Türklerinin nüfusu hakkında kesin bir rakam belirtmek çok zor. Ancak 20 milyon civarında olduğu tahmin ediliyor. Nüfusun büyük çoğunluğu Şia mezhebine mensuptur. Azerbaycan Türkleri İran'da toplumsal yapıların her tabakasında kendine yer bulabilmektedir. İş dünyası, esnaf, akademi ve yönetim kademesinde en alt düzeyden en üst düzeye kadar Azerbaycan Türklerine rastlamak mümkündür. Aynı durum Türkmenler için söz konusu olamamaktadır. Bu durum hiç şüphesiz Azerilerin Şii, Türkmenlerin ise Sünni olmalarından kaynaklanmaktadır.

TÜRKMENLER

Türkmenler, İran'ın kuzeyinde Gülistan ve Horasan eyaletlerinde Türkmensahra olarak adlandırılan bölgede yaşamaktadır. 1881 yılında İran ile Çarlık Rusyası arasında »

yapılan savaş sonrasında kuzeydeki Türkmenler, Çarlık ve ardından Sovyet hâkimiyetinde kalmış, Sovyetlerin çöküşü sonrası ise bağımsız Türkmenistan Devleti kurulmuştur. Türkmen gelenekleri hala şehir ve köylerde hissedilmektedir. Özellikle köylerde yaşayan kadınların kıyafetlerinden hangi Türkmen boyuna mensup olduğu anlaşılabilir. Günümüzde İran Türkmenleri arasında Yomut, Teke, Göklen, Nohurlu, Salır gibi boylar bulunmaktadır.

Türkmenlerin en sevdiği hayvan attır. Halen Bocnurd'a bağlı Cergelan bölgesinde asil Türkmen atı yetiştiren kişiler vardır.

Türkmen halıları da sahip olduğu geometrik desenlerle oldukça meşhurdur.

Türkmenler dil ve kültürlerine sahip çıkmak için basın yayın faaliyetleri yapmaktadırlar. Türkmençe yayımlanan dergiler bulunmaktadır. Bunlar arasında halen yayımı devam eden "Yaprak" dergisi Türkmen kültürü ve edebiyatı hakkında yazılara ağırlık vermektedir. Sünni mezhebine mensup olan Türkmenler ilköğretimde Hanefi fıkhı ile ilgili dersler okumaktadırlar. Devlet kontrolünde olan dinî medreseler de mevcuttur.

HORASAN TÜRKLERİ

İran'ın kuzeydoğusunda Horasan eyaletlerinde yaşayan ve Horasan Türkleri olarak bilinen bir Türk grubu daha

vardır. Kendileri ile aynı bölgede yaşayan Türkmenlerin aksine Şia mezhebini benimsemiş olan Horasan Türkleri Bocnurd, Şirvan, Koçan, Deregez şehirlerinde yaşamaktadırlar. Horasan Türklerinin kullandığı Türkçe, Azerbaycan Türkçesine oldukça yakın olmasına rağmen bazı farklılıklara da sahiptir. Horasan Türkleri içinde Bayat, Karaçordu, İmarlı, Bukanlı, Pehlivanlı, Afşar ve Karayı boyları yer almaktadır.

KAŞKAYLAR

İran'da Türkler sadece Türkiye ve Türkmenistan sınırlarına yakın yerlerde değil İsfahan gibi merkezi, Şiraz gibi daha güney bölgelerde de yaşamaktadırlar. Bu bölgelerde yaşayan Türkler ise Kaşkay Türkleridir. Şiraz yakınlarında Firuzabad şehrinde nüfus yoğunluğuna sahip olan Kaşkaylar geleneksel idari yapılarını muhafaza etmişlerdir. Halen göçebe yaşama devam ederler, kışın kışlaklarda yaşamlarını sürdürürler yaz gelince yaylaklara göç ederler. Kaşkayların konuştuğu Türkçe gramer açısından Türkiye Türkçesine oldukça yakındır. İran'da kahramanlık ve cesaretleriyle nam salmış olan Kaşkaylar Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında İngilizlere karşı topraklarını savunmuşlardır. Sözlü kültürün canlı olduğu Kaşkaylar arasında Köroğlu, Kerem ile Aslı, Garip ile Şahsenem ve Ferhat ile Şirin gibi halk hikâyeleri oldukça yaygındır. Kendilerine has müzikleri, dansları ve yaşam biçimleriyle Kaşkaylar belirgin bir kimliğe sahiptir.

HALAÇ ve AFŞAR TÜRKLERİ

İran'ın orta kesimlerinde yani Kum, Save, Erak ve çevre şehirlerdeyse Halaç Türkleri yaşamaktadır. Halaç Türklerinin dili üzerine ünlü Türkolog Doerfer çok değerli araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmaların büyük bir kısmı Almanca olup henüz çok az bir bölümü Türkçeye tercüme edilmiştir.

Safevi Devleti yıkıldıktan sonra İran'a hâkim olan Nadir Şah'ın mensup olduğu Afşar Türklerinin bakiyeleri de bugün İran'ın farklı şehirlerinde varlıklarını sürdürmektedirler.

KAZAKLAR

İran coğrafyasına yüzyıllar öncesinden gelen Türk boyları dışında 20. yüzyılda yaşanan karışıklıklar ve savaşlar sebebiyle göç etmiş olanlar da vardır. 1927-1932 yılları arasında Sovyetlerin Kazakistan'da uyguladığı zulümden kaçan Kazaklar, önceleri Mazenderan eyaletine, buranın iklim koşullarının kendileri için uygun olmadığı ortaya çıkınca Gülistan eyaletine yerleşmişlerdir. 1968 yılına kadar vatandaşlık hakları olmayan Kazaklar o tarihten sonra vatandaşlığa kabul edilmişlerdir. Kazakistan'ın bağımsızlığından sonra yapılan bir anlaşma ile İran'da yaşayan Kazaklara kendi ülkelerine dönme şansı verilir, bir kısmı Kazakistan'a döner ama hala İran'da 300 bin civarında Kazak olduğu tahmin edilmektedir.

İran coğrafyasını kuzeyden güneye doğudan batıya hemen hemen bütün şehirlerini görmüş, şehirlerdeki tarihi yerleri ziyaret etmiş ve Türk, Türkmen, Kürt, Fars, Arap, Beluç, Lor ve diğer etnik mensubiyetlere sahip insanlarla oturup kalkmış birisi olarak Ortadoğu coğrafyasında düşmanlığın değil dostluğun inşa edilebilmesi için tanışmaya ve kaynaşmaya ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Türkmensahra'da Cergelan'ın bir köyünde bizi misafir eden Türkmen bir doktor, Bender Abbas'ta namaz kılmak için gittiğimiz caminin kapalı olduğunu görüp bizi evine davet eden Arap esnaf, Kürdistan'da evinde bizi misafir eden Kürt, Tebriz, Zencan ve Urumiye'de misafirperverlik gösteren Azeri, Türbet-i Cam'da birlikte bayram namazı kıldığımız Farslar ve niceleri bu coğrafyada kardeşliğin, dostluğun ve barışın yeniden inşa/tesis edileceğinin alâmetleridir. ■

18 Mayıs 1944

KIRIM TATAR SÜRGÜNÜ

18 Mayıs 1944 gecesı Kırım Tatarları tarihi yurtları Kırım'dan insanlık dışı bir muamele ile hayvan vagonlarına istiflenerek Sibirya ve Orta Asya çöllerine sürgüne gönderilmişti.

Uğruna canlarını verdikleri ülkenin idarecileri, eli silah tutan erkekleri Sovyetler Birliği cephesinde Almanlara karşı savaşırken savunmasız yaşlıları, kadınları ve çocukları Almanlarla işbirliği yaptıkları gerekçesiyle vatanlarından binlerce kilometre uzağa sürgüne yollamıştı. Asılsız bir iddiayla ve insanlık dışı bir muameleyle karşılaşan yiğit insanlar bir gece içerisinde, yanlarına hiçbir şey almalarına izin verilmeden trenlere doldurulmuş, açlık ve susuzluk içerisinde geçecek zorunlu bir yolculuğa tabi tutmuştu. Bu sürgün yolculuğunda 200 bine yakın Kırım Tatarı vefat etti. On yıl boyunca sürgün bölgelerinden birkaç kilometre dahi uzaklaşmalarına izin verilmedi. Aileler parçalandı, yıllar boyunca birbirlerine kavuşamayan insanlar sonu gelmeyen insanlık dışı muamelelere tabi tutuldu. Bir millet tüm varlığı ile yok edilmeye çalışıldı. Vatana dönüş mücadelesini demokrasi, hukuk, insan hakları çerçevesinde sürdüren ve hiçbir zaman şiddete başvurmayan bu halk, yolbaşçıları Mustafa Abdülcemil Kırımoğlu önderliğinde ve tamamen kendi imkânları ile 1990'lı yılların başından itibaren kitleler halinde Kırım'a dönebilmişlerdir. Kırım Tatarları, bu sürgünün soykırım olarak tanınması için barışçıl yollardan çağrılarını sürdürmektedir. 1944 yılındaki büyük sürgünle birlikte yaşanan acılar Tatar halkının bilinçaltında hâlâ canlılığını koruyor.

BİR DİRİLİŞ VE DİRENİŞ DESTANI: ÇANAKKALE

"100. Yılında Çanakkale Projeleri"

Çanakkale bir milletin tüm imkansızlıklarına rağmen kaderine yön verdiği savaşların yaşandığı diyarın adıdır. Vatanını ana kucağı kadar kutsal bilen ve hangi şartlarda olursa olsun onu korumayı kendine görev edinen insanların göğüslerini siper ettikleri vatan parçasının ismidir Çanakkale. Göğüs göğüse çarpıştığı düşmanına bile şefkat gösterip yaralarını saran, açlık ve salgın hastalıklara rağmen son nefesine kadar yurdunu savunmasını bilen Mehmetçiğin tarih yazdığı yerdir Çanakkale.

Vatanını ana kucağı kadar kutsal bilen ve hangi şartlarda olursa olsun onu korumayı kendine görev edinen insanların göğüslerini siper ettikleri vatan parçasının ismidir Çanakkale.

4 Kıtadan
20 Ülke

122 Proje
Başvurusu

32 Desteklenen
Proje

3 Milyon TL
Destek

15 Bin
Katılımcı

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Çanakkale Savaşları'nın 100. yılı vesilesiyle Çanakkale'nin her boyutuyla anlatılmasını ve savaşın hatıralarıyla birlikte tarih bilinci ve kimlik duygusunun güçlendirilmesini amaçlayarak birçok proje desteği, program ve etkinliği hayata geçirdi.

Projeler kapsamında 26 seminer, 9 sergi, 8 konferans, 7 Çanakkale temalı film gösterimi, 5 Çanakkale belgeseli ve 2 adet tiyatro gösterisi düzenlendi; binlerce kitap, dergi, broşür, CD gibi yazılı ve görsel materyaller basılıp dağıtıldı.

Bu projelerden Çanakkale Pul Defteri Projesi ilk kez yapılıyor olması ve farklı ülkelerden Çanakkale temalı tarihi pulları bir araya getirmesinden dolayı oldukça ilgi gördü.

Çanakkale Savaşı Pul Defteri Projesi kapsamında Çanakkale Savaşı'yla ilgili tarihi pullar gün yüzüne çıkarılarak bir kitapta toplandı. 1914'ten bu yana geçen 100 yıl içerisinde meydana gelen tarihi olayları, önemli anları, siyasi ve askeri aktörleri konu edinen çok sayıda pul çıkartıldı. Çanakkale Savaşı Pul Defteri'nde, Çanakkale Savaşı ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi olan 100 pula yer verildi. Pulların çıkış öyküleri, kullanım yerleri gibi önemli bilgiler de kitaba dahil edildi. Çanakkale Savaşı Pul Defteri, Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak üzere 4 farklı dile çevrildi. Çanakkale Savaşı Pul Defteri farklı ülkelerden çok kıymetli pulları bir araya getirmesi sebebiyle Çanakkale'nin tarihine yakından tanıklık etmemizi sağlamaktadır. ■

çiçeklerin dili

Yeşil dal ucunda kırmızı güldür bu. **Adı goncadır.** Genel olarak sevgiliyi, özel olarak sevgililer sevgilisi Hz. Peygamber'i temsil eder.

✍ **Yazı: Kâmil Yeşil**

En eski zamanlardan beri kırlarda yaşadığımızdan olsa gerek, Türkçe bir tabiat dilidir. Türkçeye bu özelliği kazandıran kelimelerin çiçek isimleri olması tesadüf değil.

Türkçede çiçek sadece kokusu ile değil; rengi ve o renge yüklenmiş anlamı ile vardır.

Denilebilir ki edebiyatımız yüzyıllar boyunca gül kokmuştur. Yeşil dal ucunda kırmızı güldür bu. Adı goncadır. Genel olarak sevgiliyi, özel olarak sevgililer sevgilisi Hz. Peygamber'i temsil eder.

Bundan dolayı geleneğimizde gül dalından koparılmaz, güle eğilir ve gül dalında koklanır. Kokuyu içine çeken salavat getirir. Koparılmak zorunda kalan gül, yere atılmaz, yere düşmüş gül çiğnenmez.

Gül, âşığı olan bülbül ile birlikte anılır. Gülün kokusu öncelikle dünyevîdir. Rüya da koku yoktur. Gül nasıl değişken bir imge, bir metafor ise bülbül de öyle değişkendir.

Gül, Hz. Peygamber; onun âşığı bülbül de mü'minlerdir.

Sezai Karakoç'un:

"Bütün şiirlerde söylediğim sensin

Suna dedimse sen Leyla dedimse sensin" diye anlatmak istediği de budur.

Gül, Hz. Fatıma; bülbül Hz. Ali'dir.

Gül, Leyla; bülbül Mecnûn'dur.

Her âşık kendince Mecnûn, her sevilen kendince Leyla'dır.

İslam tarihi Efendimizin kızı, Fatıma annemiz için Fatımatüzzehra ismini de kullanır ki bunun Türkçeye en yakın karşılığı Fatmagül'dür.

Gülün makbul olanı, açılmamış olanıdır, ki biz ona gonca deriz.

Fatih Sultan Mehmed'in, Şiblizade Ahmed tarafından yapılan portresi, 'cross hatching' tekniğinin mükemmel örneklerindendir. Sultanın kokladığı görülen gül; saltanat, güç, sonsuzluk gibi bir takım imgelerin külliyatıdır. Bunun anlamı derindir. Fatih; "Ben bu gülün temsil ettiği İslam Peygamberi'nin müjdelediği bir fetihin komutanıyım." demektedir ve mesajını Batı dünyasına bu gül ile vermektedir.

Şemail-i Şerifler, Hz. Peygamberin renginden bahsederken "kurutulmuş kırmızı gül kıvamında" notunu düşer. Kokusu da gül gibi güzeldir, derler. Bir Hadis-i Şerifte "Dünyanızdan bana üç şey sevdirdi" der ve "güzel koku"yu bunlardan biri olarak sıralar.

Günümüzde kaybolmaya yüz tutmuş buhurdanlar öncelikle gül kokar-dı-.

Ninelerimiz, annelerimiz sokağa esans sürünerek çıkmazlardı; amma yanlarında mutlaka gül, karanfil, fesleğen gibi güzel koku saçan kurutulmuş çiçek tarhları bulundurulardı. Doğal, hafif, rahatlatıcı parfümü çiçekler. Kadınlarımız için helal süslenmenin diğer adıdır çiçek.

Dedik ki Türkçe bir çiçek dilidir, çiçek gibi dildir. Çiçeklerin şahı gülden başka renk renk açan, burcu burcu kokan binlerce çiçek içinde lalelerin özel bir yeri vardır. Eskimez harflerle yazılışından 'Ondan başka ilah yoktur' anlamı çıkan lale. (Lam elif-lam güzel he) İstanbul'un bir adı "Gül Şehri", diğer adı da "Laleler Şehri"dir. Manisa lalesi başta olmak üzere yüzlerce türü vardır ve bu alışımın hepsi Türklerin eseridir.

Lale; Lafzatullahın (Allah lafzının) Gül, Hz. Peygamberin metaforu olduğu için, bu ikisi bir araya gelince Kelime-i Tevhid'e işaret edilmiş olur. Bundan dolayı tekkelerin, dergâhların, zaviyelerin, camilerin, mescidlerin, saray, konak ve köşkerin duvarlarında bu iki simge (lale ve gül) birlikte bulunur. Bir çiçekte, bir »

*Sordum sarı çiçeğe
Sen kimin ümmetisin
Çiçek eydür derviş baba
Muhammed ümmetiyim.*

*Hak Lâ ilâhe illallah
Allah Lâ ilâhe illallah*

Anlaşılabileceği gibi şiirdeki Sarı Çiçek metafordur. Siz bunu Sarıgül olarak da yorumlayabilirsiniz. Artık o koparacağınız bir bitki olmaktan çıkar, Allah'ı teşbih eden bir kul olur. "Biz onların tesbihini anlayamasak da onlar her daim teşbih halindedir."

Menkıbede olduğu gibi:

Birgün Üftade Hazretleri müridleri ile beraber bir kır sohbetine çıkar. Dervişler, kırın en güzel yerlerini dolaşarak hocalarına birer demet çiçek getirir. Ancak Kadı Mahmut Efendi'nin elinde sapı kırılmış solgun bir çiçek vardır. Kadı Mahmut, boynunu bükerek bir kırık ve solmuş çiçeği Üftade Hazretleri'ne takdim eder. Üftade Hazretleri, diğer müridin meraklı bakışları arasında :

-Evladım Mahmud! Herkes demet demet çiçek getirdiği halde, sen niçin sapı kırık solgun bir çiçek getirdin? der.

Kadı Mahmut edeple başını öne eğerek:

-Efendim! Hangi çiçeğe koparmak için elimi attıysam onu "Allah Allah" diyerek Rabbini tesbih eder halde buldum. Gönlüm onların bu zikirlerine mani olmaya razı olmadı, diye cevap verir.

Kadı Mahmut'un "Hüdayi" olma süreci böylece başlamış olur.

Medeniyetimiz çiçek medeniyetidir. Kızlarımız kendileri gibi güzel, alımlı, nazik, ince, kırılğan çiçek isimleri taşır. Menekşe, yasemin, lale, nergis, sümbül, sarmaşık... Fakat en çok Gül vardır. Ne çok gülümüz vardır bizim! Çünkü gül, anlam ve çağrışım alanına başka güzellikleri de taşır. Türkçede bu güzellik ve incelik isimlere yansımıştır. Gül kelimesi, bazen önüne, bazen sonuna aldığı eklerle, bize kavramlar arasında kurulan ilintiyi gösterir.

Mesela, gül ve bahar birleşir, Gülbahar olur. Bu zincir Gülbanu, Gülbeden, Gülben, Gülberk,

Gülbeyaz , Gülbin, Gülriz, Gülcan, Gülce, Gülcihan, Gülçin, Güldehan, Güldem, Gülrü,

Gülden, Güldeste, Gülfem, Gülfer, Gülgün, Gülhan, Gülistan, Güliz , Gülizar, Gülnak,

Gülnihal, Gülnur, Gülperi, Gülseli, Gülsüm, Gülşah, Gülşen, Gültekin, Gülten olarak devam eder. Dikkat edilirse gül tek başına kullanılsa da özelliğine uygun kavramlarda birleşir.

Bu bir aradalıktan Ayşegül, Yurdağül, Songül, Goncagül, Nurgül, Şengül, Birgül, Handegül ve Fatmagül doğar.

Her birinin rengi, kokusu nasıl farklı ise anlamı da farklıdır. Görüldüğü gibi isimlerle Türkçemiz bir gül-bahçesine dönmüştür.

Bu kadar mı? Tabii ki değil. Daha kendilerine ve anlamlarına yer vermediğimiz yüzlerce çiçeğimiz var.

Tadımlık olarak sayalım:

Kızılçık çiçeği, vefakârlığın, kır papatyası masûmiyetin simgesidir. Biri size küpe çiçeği mi verdi, bilin ki o size olan "çılgın aşk"ını anlatmak istiyordur. Krizantemin söylenişi şiirseldir ama inanmayın bu söylenişe. Çünkü bitmiş aşkın sembolüdür o, papatya gibi. Peygamber çiçeği paklığı, berraklığı; sandıklarda saklanan çeyizlerin kokusunu; lavanta çiçeği ise saygılı ve şefkatli oluşu anlatır. Bilir misiniz, eskiden gelinlerin çeyizleri, yatak odası lavanta kokardı.

Lâle vermek, ilân-ı aşk; menekşe sunmak ise gizli aşktır. Bulursanız, aşk yemini edeceğinize pembe gül gönderin, bu duygunuzu anlatmaya yeter. Eğer size sarı gül gelmişse bilin ki ortada bir sadakatsizlik vardır.

Şiir için, "dilin çiçeği"dir derler. Çiçekten daha duygulu, daha anlamlı, daha güzel şiir kabul etmeyenler, şiir yerine çiçek göndermişler ve işlem tamam olmuştur. İyi de yapmışlar.

Bir lale vermek varken; ölçüsü tutmadı, kafiyesini düşüremedim, redifi ne olacak, diye günleri geçirmek niye?

Bütün bunlar böyle de çiçeklerin sun'ileşmesine ne diyeceğiz? Nerde o gül ki koklayalım. Nerde o lale ki sevgiliye gönderelim. Papatyanın kurutularak ilaç niyetine satıldığı günlere geldik ve papatya falı bile tutamıyoruz. Gülümüz kokmuyor. Elimizde bir gül dalı var ve fakat dikenini yok dalın. Dünyayı, dikensiz gül bahçesi yapacağız diye diye geldik buraya. Oysa sevgiliye dikenli dal göndermek, aramızda engeller var,

kavuşmamız imkansız demektir. Arada diken yoksa aşk da yoktur. Diken aşkın varlık sebebidir ve mecazdır.

Neden mecaz?

Diken, yeri gelir başlık parasını anlatır, yeri gelir sosyal statü farklılığını. Bazen maddidir engel, bazen manevi.

Gül, rengini kandan alır. Bülbülün kanından. Bundan dolayı aşkın, hicranın, ayrılığın, gözyaşının rengi kırmızıdır.

Şimdi anlıyor musunuz günümüzde neden aşklar geçici, sun'î? Ve hatta neden aşk yok? Çünkü gül dalımızda diken yok.

Son söz:

Dikenli güllere ve dahi dikenlere selam. ■

yaratılmışta Yaradan'ı ve Yaradan'ın en sevdiği kulu görmenin adıdır bu.

Derin bakış.

Bu derin bakışa sahip olursanız; çiçek, gül, bitki ve hatta taş, görünür kimliğinden soyunur, manevi bir kimlik kazanır, mürşit olur. Yunus Emre'nin "Sordum Sarı Çiçeğe"si işte bu bakışın ürünüdür :

*Sordum sarı çiçeğe
Annen baban var mıdır
Çiçek eydür derviş baba
Annem babam topraktır
Hak Lâ ilâhe illallah
Allah Lâ ilâhe illallah*

*Sordum sarı çiçeğe
Benzin neden sarıdır
Çiçek eydür derviş baba
Ölüm bize yakındır*

*Hak Lâ ilâhe illallah
Allah Lâ ilâhe illallah*

“Kırgız bozkırlarında **koşan bütün atlar,**
onun romanlarında soluklanır.”

CENGİZ AYTMAOV

Yazı: Raziye Çetin

Cengiz Aytmatov 12 Aralık 1928 tarihinde, Kırgızistan’a bağlı Talas eyaletinin Şeker köyünde dünyaya gelir. Babası Törekul Aytmatov, Sovyet Kırgızistanı’nın seçkin devlet adamlarındandır. Stalin’in temizlik hareketinin kurbanlarından olan Törekul Aytmatov, 1938 yılında kurşuna dizilerek infaz edilir. Aslen Tatar olan annesi Nagima Hamziyevna Abdulvaliyeva ise başarılı bir tiyatro aktristidir. Yazarın babaannesi Ayıkman Hanım ise torununun yetişmesinde büyük emeği olan bilge bir kadındır. Babaannesi, Aytmatov’u masallar, efsaneler ve destanlarla besler. Çocuk yaşında başına gelen elim hadiseler, zorlu yaşam koşulları ve kültür düzeyi yüksek bir aileye mensup oluşu Aytmatov’un hayal gücünü besleyen önemli etkenlerdir.

2. Dünya Savaşı’nın yokluk yıllarını babasız geçiren Aytmatov çocukluğundan itibaren çalışmaya başlar. Yeni yerleşmeye başlayan siyasi sistemin getirdiği savaş yılları Aytmatov’un çocukluk ve gençlik dönemlerinin sancılı geçmesine sebep olurken yetişkinlerin savaşa katılmış olması da onun çalışma hayatında kendisine kolayca yer bulmasını sağlar. Henüz 14 yaşında iken Köy Sovyeti Kolhozu Sekreterliği’ne getirilir. Tarım makinelerinin sayımı, vergi memurluğu gibi işlerde çalışır.

Yazar 1946 yılında köyünden ayrılarak Kırgızistan’a gider ve burada bulunan Cambul Veterinerlik Okulu’nda eğitim görmeye başlar. Öğrenimine Bişkek’te bulunan Tarım Enstitüsü’nde devam eder ve 1953 yılında veteriner olarak mezun olur. Ardından Gorki Edebiyat Enstitüsü’ne geçerek iki yıl süreyle (1956-1958) Moskova’da eğitim alır.

Yazmaya bu yıllarda Pravda Gazetesi’nde başlar. İlk eseri, bu gazetede yayınlanan Gazeteci Cyuda’dır. Bu hikayeyi Yüz Yüze adlı eseri takip eder. Hakkı olan üne ise Cemile adlı eserinin Louis Aragon tarafından Fransızca’ya tercüme edilip, Avrupa’da yayınlanmasıyla kavuşur. Aragon bu hikayeye yazdığı önsözde Cemile hikayesi için, ‘Dünyanın en güzel aşk hikayesi.’ ifadesini kullanır. Yazdığı eserlerin yüreklere dokunmasıyla dikkatleri üzerine çeken yazar, 1957 yılında Sovyet Yazarlar Birliği’ne üye kabul edilir. Böylelikle Kırgız ve Rus yazarlar arasındaki yerini pekiştirir. 1963’te ise Steplerden ve Dağlardan Hikayeler adlı eseriyle Lenin Ödülü’nü kazanır. 1968 yılına gelindiğinde Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü’ne layık görülür ve Kırgızistan Milli Yazarı seçilir. Muhteşem betimlemeleriyle okurlarını büyüyen Aytmatov, basit fakat derinlikli bir anlatıma sahiptir. Türk

kültürü ve yaşantısına, söylencesine ve yazınına önem gösterir. Aytmatov, tabiattaki ahengi, kurguladığı olay içerisinde verebilen ender romancılardandır. Tabiatın bütün unsurlarını; hayvanları, bitkileri ve kozmik unsurları, eserlerinde başarıyla kullanır. Anlatımın gücünü destansı bir tatla birleştiren Cengiz Aytmatov’u çağdaşlarından ayıran bir diğer yansa; Ekim Devrimi’ni, 2. Dünya Savaşı’nı, Stalin’in halka zulmünü yaşamış ve bunları içtenlikle okura aktarabilmiş olmasıdır. Eserlerinde Kırgız halkının dramını ve hayallerini çok iyi anlatmıştır. Cengiz Aytmatov, geniş Kırgız bozkırlarında yetişmiş, coğrafyanın verdiği zengin hayal gücünü kullanan başarılı bir romancıdır. Hayal dünyası, onu besleyen şartlarla birebir ilişkilidir. Aytmatov olması gerekene değil, olana işaret eden, toplumun bilinçlenmesinde, kimliğine ve kültürüne sahip çıkabilmesinde önemli rol oynayan, yerel unsurlardan hareketle evrensel değerleri işleyen, her kültürden insanı büyüleyen eserler neşreden bir yazardır.

Eserleri yüz elliye aşkın dile çevrilen Aytmatov; devlet tarafından da itibar görür ve 1990-1994 yılları arasında SSCB’yi ve Rusya Federasyonu’nu, sonrasında ise 2008 yılına kadar Kırgızistan Cumhuriyeti’ni Büyükelçi olarak temsil eder.

Romanları sinemaya da uyarlanan Aytmatov, Gün Olur Asra Bedel romanının film çekimleri için gittiği Rusya’ya bağlı Tataristan Cumhuriyeti’nin Başkenti Kazan’da rahatsızlanır. Böbrek yetmezliği teşhisi konulan Cengiz Aytmatov, Almanya’da gördüğü tedavi esnasında komaya girer ve 10 Haziran 2008 tarihinde aramızdan ayrılır. ■

KUT-ÜL AMARE ZAFERİNİN 100. YILI

Yazı: Mustafa Efe

Kut-ül Amare Muharebesi; Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu'nun zor şartlar ve imkânsızlıklar içerisinde, Çanakkale'den sonra İngilizlere karşı kazandığı eşsiz bir zaferdir.

İngilizlerin "Mezopotamya Seferi" adı verdikleri Irak Cephesi, Hindistan'ın Bombay şehriden hareket eden İngiliz ve Hintli birliklerden oluşan kuvvetlerin 15 Ekim 1914'te Bahreyn ve 21 Kasım 1914'te Basra Körfezi'ndeki Fav Yarımadası'ndan başlayarak Basra'yı işgali sonucu açılmıştır.

Bu bölgede askeri gücü oldukça zayıf olan Osmanlı kuvvetleri işgale karşı direnememişlerdir. İngilizler Kurna ve Amare'yi işgal ettikten sonra Kut-ül Amare'ye hareket etmişlerdir. Albay Nurettin Bey tarafından olağanüstü azim ve kararlılıkla savunulan Kut-ül Amare, savaş mal-

zemesi eksikliği ve kuvvet yetersizliğinden dolayı 25 Eylül 1915'te düşmüştür.

23 Kasım 1915'te Selmanipak'a taarruz eden İngilizler burada şiddetli bir direnişle karşılaşmışlardır. İngilizler, Osmanlı kuvvetlerinin karşı taarruzu sonucu 4.500 kişi civarında kayıp vererek 25 Kasım'da Kut-ül Amare'ye doğru çekilmek mecburiyetinde kalmışlardır.

Baltacı Devirleri Geride Kaldı!

General Charles Vere Ferrers Townshend komutasındaki İngiliz ordusunun etrafı Dicle Nehri ile çevrili Kut Yarımadasında kuşatıldı. Kurtuluş ümidi kalmayan, erzak ve cephane sıkıntısı çeken General Townshend, Halil Paşa'ya yüklü miktarda para ve altın teklif ederek kuşatmayı kaldırmasını teklif etti. Bu teklif İngiliz casusu Lawrence tarafından da iletilmiştir. İngilizlerin içine düştüğü büyük acziyet karşısında ilettiği bu rüşvet teklifini 'latife' olarak algıladığını ifade eden Halil Paşa, bu durumu "Baltacı devirleri geride kaldı!" sözleriyle karşılamıştır.

Bundan tam 100 yıl önce 29 Nisan 1916'da İngilizlerin 13 general, 481 subay ve 7 bini Hintli, 13.300 İngiliz askeri Türk birliklerine teslim olmuştur. Tarihe Kut-ül Amare Zaferi olarak geçen savaşlar sırasında İngilizler 40 bin kayıp ve esir verirken Türk birlikleri ise 25 bin şehit vermiştir.

1920 yılında Bağdat'a 180 km uzaklıkta Kut-ül Amare'de bir şehitlik inşa edilmiştir. Etrafı duvarlarla çevrili büyük

İngilizler açısından büyük bir bozgun olan bu olay Batı medyasında böyle işlenmişti.

bir anıt şeklindedir. Burada 7 subay ve 43 er olmak üzere 50 şehidimizin mezarı bulunmaktadır.

'Britanya Tarihinin En Aşağılık Şartlı Teslimi'

Bu zafer öylesine büyük bir etki yaratmıştır ki; İngilizler kendileri açısından büyük bir bozgun olan bu olayı "Britanya tarihinin en aşağılık şartlı teslimi" olarak dillendirmişlerdir.

Bu zaferin İngilizlerde ne kadar derin bir etki bıraktığının göstergesi de şu anekdottur. Churchill'e İkinci Dünya Savaşı döneminde "Türkler Almanların yanında savaşa girerse ne olur" diye sorarlar. Churchill "Kut'un intikamını alma şansımız doğar" diye bir cevap verir.

Kut'ül Amare Zaferi Bütün Türkiye'de Kutlanmalıdır

Bugün 100. yılını kutladığımız Kut-ül Amare Zaferi, şanlı tarihimizin en önemli olaylarından biri olarak gelecek kuşakların zihinlerinde yer tutması anlamında tarih kitaplarında okutulmalıdır.

Türkiye'nin NATO'ya üye olduğu 1952 yılına kadar, 29 Nisan günü Türk Silahlı kuvvetlerinde "Kut Bayramı" olarak kutlanmaktaydı. Kut-ül Amare Zaferinin 100. Yılında Kut Bayramı, tekrar Zafer Bayramı olarak sadece Tük Silahlı Kuvvetleri'nde değil bütün Türkiye'de kutlanmaya başlanmalıdır.

Bir asır önce Türk ve İslam sancağını yere düşürmek için yiğitçe ve mertçe çarpışıp bugün dahi göğsümüzü kabartan bu büyük zaferi bizlere armağan eden kahraman ecdadımızın ruhları şad olsun. ■

Halil Paşa, Kut'ül Amare Zaferinin ardından 6. Orduya hitaben tüyleri diken diken eden bir mesaj yayınlamıştır:

ORDUMA! Arslanlar!

Bugün Türkler'e şeref-ü şan, İngilizlere kara meydan olan şu kızgın toprağın müşemmes semasında şühedamızın ruhları şad-ü handan pervaz ederken ben de hepinizin pak alınlarından öperek cümlenizi tebrik ediyorum.

Bize ikiyüz seneden beri tarihimizde okunmayan bir vakayı kaydettiren Cenab-ı Allah'a hamd-ü şükür eylerim. Allah'ın azametini bakınız ki bin beş yüz senelik İngiliz Devleti'nin tarihine bu vakayı ilk defa yazdıran Türk süngüsü oldu. İki senedir devam eden Cihan Hzarbi böyle parlak bir vaka daha göstermemiştir.

Ordum gerek Kut karşısında ve gerekse Kut'u kurtarmaya gelen ordular karşısında 350 subay ve on bin neferini şehit vermiştir. Fakat buna mukabil bugün Kut'da 13 general, 481 subay ve 13.300 er teslim alıyorum. Bu teslim aldığımız orduyu kurtarmaya gelen İngiliz kuvvetleri de 30.000 zayıat vererek geri dönmüşlerdir.

Şu iki farka bakınca cihanı hayretlere düşürecek kadar büyük bir fark görülür. Tarih bu vakayı yazmak için kelime bulmakta müşkülata uğrayacaktır.

İşte Türk sebatının İngiliz inadını kırdığı birinci vakayı Çanakkale'de, ikinci vakayı burada görüyoruz.

Yalnız süngü ve göğsümüzle kazandığımız bu zafer yeni tekemmül eden vaziyeti harbiyemiz karşısında muvaffakiyeti atiyemizin parlak bir başlangıcıdır.

Bugüne 'Kut Bayramı' namını veriyorum. Ordumun her ferdi, her sene bu günü tesit ederken şehitlerimize yasinler, tebarekeler, fatihalar okusunlar. Şühedamız, hayatı ulyatta, semevatta kızıl kanlarla pervaz ederken, gazilerimiz de atideki zaferlerimizle nighban olsunlar.

Mirliva Halil, Altıncı Ordu Komutanı 24/04/1916

“

Türkiye Bursları kapsamında ülkemizde öğrenim görmek isteyen adaylar 2016-2017 eğitim dönemi başvurularına rekor düzeyde ilgi gösterdiler. **170 ülkeden yaklaşık 110 bin adayın başvurduğu Türkiye Burslarından yaklaşık 5.000 aday faydalanma imkânı bulacak.**

”

Türkiye Bursları kapsamında ülkemizde öğrenim görmek isteyen adaylar 2016-2017 eğitim dönemi başvurularına rekor düzeyde ilgi gösterdiler. 170 ülkeden yaklaşık 110 bin adayın başvurduğu Türkiye Burslarından yaklaşık 5.000 aday faydalanma imkânı bulacak.

2012 yılından bu yana dünyanın dört bir yanından gelen uluslararası öğrencilere ülkemizde eğitim imkânı sunan Türkiye Bursları, uluslararası eğitimde bir marka haline geldi. Her yıl yapılan başvuru sayısı katlanarak artarken, öğrencilere sunulan imkânlar da çeşitlendiriliyor, geliştiriliyor. Türkiye Bursları uluslararası öğrencilere sadece maddi imkânlar sunmuyor aynı zamanda ülkemize yükseköğrenim için gelen öğrencilerin Türkiye’de eğitimlerini başarıyla tamamlamaları ve ülkelerine döndüklerinde ilişkilerimizin sürekliliğini sağlamalarını destekleyen çalışmalar da yürütülüyor. Bunların arasında öğrenim sürecinde birçok ilde gerçekleştirilen akademi programları, mezun buluşmaları, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler yer alıyor.

Uzman Seçici Heyetler tarafından yerinde mülakatlar gerçekleştiriliyor

Türkiye Bursları’na 2016 yılında başvuran adaylar uzman ve akademisyenlerden oluşan Seçici Heyetler tarafından değerlendiriliyor ve burslardan faydalanmaya hak kazanan 5 bin civarında uluslararası öğrenci tespit ediliyor. Olumlu değerlendirilen başarılı adaylar, hayatlarındaki en önemli yılları ülkemizde geçirme fırsatını yakalamış olacaklar.

YTB tarafından gerçekleştirilecek olan değerlendirmenin ardından belirlenen adaylarla bulundukları ülkelerde yüz yüze mülakatlar gerçekleştiriliyor.

Suriyeli öğrenciler için farklı bir takvim uygulanacak

Diğer taraftan, Türkiye Burslarına başvuracak Suriyeli öğrenciler bu sürecin dışında tutulacak. Türkiye’de eğitim almak isteyen Suriyeli öğrencilerin ilk olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılacak olan denklik sınavından başarı bir sonuç elde etmeleri gerekiyor. YTB tarafından Suriyeli öğrencilerin başvuru ve değerlendirme sürecine ilişkin duyurular daha sonra yapılacak. ■

Alaca Camii
MAKEDONYA

OPEN UP TO THE WORLD

TÜRKİYE BURSLARI SCHOLARSHIPS

facebook.com/turkiyeburslari

twitter.com/turkiyeburslari

instagram.com/turkiye_burslari

T.C. BAŞBAKANLIK
YURTDIŞI TÜRKLER
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

www.turkiyescholarships.gov.tr

www.turkiyeburslari.gov.tr

www.trscholarships.org